

बुद्ध शिक्षा अभ्यास

खण्ड-२

संक्षिप्त बुद्ध-जीवनी व त्रिरत्न गुण
(पालि, अर्थ व अभिप्राय)

अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्र
बुद्ध मार्ग, शंखमूल
काठमाडौं

बुद्ध शिक्षा अभ्यास

खण्ड-२

संक्षिप्त बुद्ध-जीवनी व त्रिरत्न गुण
(पालि, अर्थ व अभिप्राय)

अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्र

बुद्ध मार्ग, शंखमूल

काठमाडौं

प्रकाशक :
हर्षरत्न ताम्राकार
मरु टोल
काठमाडौं, नेपाल ।

न्हापांगु संस्करण १००० प्रति

बुद्ध सम्बत् २५३५
नेपाल सम्बत् १११२
इसवी सम्बत् १९९२
विक्रम सम्बत् २०४८

मुद्रक-
नेपाल प्रेस
शुक्रपथ, कान्तिपुर ।
फोन- २२ १० ३२

परिचय

बांलाःगु सिमा छमा दयेके बी मास्ति वः

छमा सिमा पुसा, चा, लखं बांलाक हेरविचार याना सुसा कुसा यायेगु आदि अंग प्रत्यंगत थी थी भिना बांलाना पूर्वसा तिनि वःलाना तःमा जुया बांलाःगु सिमा छमा जुया बुया वये फइ । पुसा न्ह्याक्व हे भिसां चा मभिगु कमसलगु जुया च्वन धाःसा वःलाना तःमा जुइ फइ मखु । पुसा, चा भिगु जूसां लः प्रशस्त रूपं दये मफुत धाःसा म्वाना धिसि धाया तःमा जुइ फइ मखु । पुसा, चा, लः बांलाना च्वंगु जूसा नं जोटे याना क्वाना पीगु, घाँय् घिँ पुया सफा याना बीगु आदि द्वारा विचाः यायेगु सुसा कुसा यायेगु कमजोर जुया च्वन धाःसा वःलाःगु वृद्धि जूगु बांलाःगु सिमा छमा बुया वये फइ मखु । पुसा, चा, लः विचाः संचाः सुसा कुसा यायेगु दक्वं सिथिल व कमजोर जुया च्वन धाःसा ला उगु सिमा बःलाइगु वृद्धि जुया तःमा जुइगु स्थिति आशां पिने लाना तापाना वनी ।

छम्ह छम्ह काय् म्हाय् नं न्हापायागु कुशल कर्म, माँ-बौ व गुरु आचार्यपिनिगु स्याहार सम्हार सुसा कुसा संरक्षण आदि अंग प्रत्यंगत थी थी बांलाना पूर्वसा तिनि जक्क सम्यम्ह सुशिक्षितम्ह छम्ह छम्ह कुलपुत्र कुलपुत्री जुया पिहाँ

(घ)

वये फइ । न्हापायागु कुशल कर्म न्ह्याक्व हे भिसा नं न्हापापि
गुरु जुया च्वंपि माँ-बौपिसं उपदेश बीगु अनुशासन याइगु
सिथिल व कमजोर जुया च्वन धाःसा सम्य सुशिक्षित जुइगु
बःलाना वृद्धि जुइ फइ मखु । न्हापायागु कुशल कर्म व माँ-
बौपि वांलाना भिना च्वंसा नं लिपा लिपायापि गुरु आचार्य-
पिसं प्रशस्त मात्राय् उपदेश बीगु अनुशासन यायेगु याये मफुत
धाःसा नं सम्य सुशिक्षित जुइगु म्वाना बःलाना वृद्धि जुइ फइ
मखु । न्हापा न्हापायागु कुशल कर्म, माँ-बौ व गुरु आचार्य-
पिनिगु स्याहार सम्हार सुसा कुसा संरक्षणत दक्वं सिथिल व
अभाव जुया च्वन धाःसा ला उम्ह उम्ह काय् म्हाय्यागु
सम्यता सुशिक्षितता धिसि धाया बःलाना वृद्धि जुइगु स्थिति
आशां पिने लाना तापाना वनी ।

स्वपाः तुति दुगु टेबुल उपमा

महोपकारक अबवादाचार्य सयादो आयुष्मान पण्डिता-
भिवंस महास्थविरं बार बार आज्ञा दयेका बिज्यायेगु बानि
दुगु अबवाद कथन उल्लेख यात धाःसा- “स्वपा तुति दुगु
टेबुल छगू तुति छपाः त्वःधुला स्यना वन धायेवं यथावत् स्थिर
जुया च्वने फइ मखु । निपाः तुति वा स्वपां तुति त्वःधुल
धाःसा ला विशेष धया च्वने माःगु हे मखुत । अथे हेथें बौद्ध
सम्यता सार अंश लाभ याना तःम्ह मचा छम्ह जुया पिहाँ
वयेत मचा, माँ-बौ, गुरु आचार्य थुपि स्वथी नं महत्वपूर्ण जू ।”

भति तःचलाय् याना स्पष्ट याये.....दकसिबे न्हापां
 माँ-बौपि निम्हसिनं बौद्ध सभ्यता दयेका तये धुं'कूगु जुइमाः ।
 बौद्ध सभ्यता दया चवने धुं'कूपि माँ-बौ निम्हसिया पाखें जन्म
 जुया वइपि काय् म्हाय्पिसं माँ-बौपिनि पाखें बौद्ध सभ्यता-
 यागु वाफ् (जला) दयेका काइ । माँ-बौपिसं बौद्ध सभ्यतायागु
 चाल चलनत इमिगु उमेरयात त्वयेक काय् म्हाय् मचाखाचा-
 तय्त निर्माण याना दयेका वीमाः । अनं लिपा माँ-बौपिसं
 थः मचाखाचातय्त दक्ष सुशिक्षितपि गुरु आचार्यपिथाय्
 लःल्हाना बिया बौद्ध सभ्यता सार अंशत प्रत्यक्षानुभूति लाभ
 याके वीमाः । गुरु आचार्यपिसं नं बौद्ध सभ्यता (बुद्ध धर्म)
 सैद्धान्तिक स्थिति स्वानुभूतिया स्थिती थ्यनी कथं मस्तय्त
 उपदेश बिया अनुशासन याना वीमाः । उकथं मचाखाचात,
 माँ-बौपि अले गुरु आचार्य स्वपां तुति चुया च्वंसा तिति
 काय् म्हाय् मचाखाचातय्गु बौद्ध सभ्यता टेबुल ध्यय् ध्यय्
 मचूसे ववात्तूक स्थिर जुया चवने फइ ।

नेपालय् बुद्धशासन ताः तक

स्थिर जुइके बी मास्ति वः

परिपूर्ण रूपं बौद्ध सभ्यता लाभ याना तःपि काय्
 म्हाय्पि उमेरदार जुया वया वैवाहिक बन्धनय् लाना (इमि
 पाखें) काय् म्हाय्पि हानं दया वया माँ-बौ जुया वःपि
 इमिसं थःपिनि काय् म्हाय् मचाखाचातय्त बौद्ध सभ्यताया
 वाफ् (जला) बानि व्यहोरा, अले अनुभवत तनंतं बिया वना
 चवनेमाः । थुगु हे विधिकथं भिगु पुसात त्वाः मदयेक तनंतं

(ब)

वृद्धि जुडका वन धाःसा नेपाःयागु भविष्यया बुद्धशासनया
निर्ति उत्साहवर्द्धक स्थिति दया वना च्वनी.....आदि घका
अववादाचार्य सयादो आयुष्मान पण्डिताभिवंसया पाखें अववाद
बचन आज्ञा दयेकेगु वानि दया च्वन ।

सयादो महास्थविरपिनिगु अववादत दुथ्याः

थुगु “बुद्ध शिक्षा अभ्यास कक्षा”य् खण्ड (१), खण्ड
(२), खण्ड (३), (४), (५) आदि कथं नियमित याना
अध्ययन विधि निर्देशिकात न्ह्यब्वया च्वया पिकयावं वने ।
इपि इपि खण्डय् महाविशुद्धाराम सयादो, संगजा सयादो,
लेडी सयादो, महाशी सयादो, महागन्धाराम सयादो व
अववादाचार्य सयादो आयुष्मान पण्डिताभिवंस आदि म्यान्माः
देशयापि नां दंदपि सयादो महास्थविरपिनि लेख अववाद
उपदेश आदि अमूल्य अमूल्यगु बौद्ध सभ्यता (बुद्ध धर्म)
सम्बन्धी उपदेशत पूर्ण रूपं दुथ्याः वनी । खण्ड (१)—य्
पञ्चशील, अष्टशील, नवांगशील, व शरणगमन विषयवस्तुत
अध्ययन याये दइगु जुया च्वन । तालिम अध्यापन कमिटीं उगु
खण्ड (१) या निर्ति अध्यापन याकीगु तालिम ई प्यला घका
निर्धारण याना तःगु दु । मेमेगु खण्ड (२), (३), (४), (५)
इत्यादिलय् नं बुद्ध-जीवनी, त्रिरत्न गुण, कर्म फल बीगु
विभेद, दुश्चरित्र सुचरित्र, पुण्य क्रिय वस्तु, मैत्री भावना वृद्धि
विधि, विपश्यना भावना विधि, मंगल सूत्र, सिंगालोवाद सूत्र,
धर्मचक्र प्रवर्तन सूत्र व प्राथमिक अभिधर्म आदि द्वारा खण्ड

अनुसार प्रस्तुत याना तःगु अध्ययन विधि निर्देशिकात अध्ययन
याये माली ।

बौद्ध सभ्यता छाप तिके बिया तयेमाः

बुद्ध शासनिक माँ-बौपिसं थःथःपिनि लाहिया मचा-
खाचातय्गु नुगल्य् बौद्ध सभ्यताया छाप मचां निसें हे नके
(तिके) बिया तयेमाः । अले तिनि उमेर जाया वया बुढा बुढी
जुइका मरण अवस्थाय् तकं इमिगु नुगल्य् बौद्ध सभ्यताया
सार क्वात्तुक दुतिना च्वनी । कुम्हाः नं थलबल उइ न्ह्यवः
हे थलबल्य् थः यःयःगु नमूना छाप तिका तयेमाः । थलबल
उइ धुंका उगु तिका तःगु छाप थलबल हे तःज्याना वंसां
तना न्हना मवंसे सदां स्थिर जुया च्वंच्वनी । उकिं महागन्धा-
राम सयादो महास्थविरं--

“दयेका गथे थलबल- उइन्ह्यो छाप तयेवं उकी ।
तःज्यासां हे थलबल- दइगु छाप सदां उकी ॥
अथे हेथें थःथः लाहि- मचाखाचा फुकसिगु ।
तये फुसा बौद्ध छाप- धर्मचित्त मन्य् मन्य् ॥
स्थिरं च्वनी म्वात्तलें नं- बुद्धवाद दूढ जुया ।
उकिं तयेकी उगु छाप- म्हतिं म्हतिं नित्य इमि ॥

धका अववाद उपदेश बिया बिज्यात ।

(ब)

थुगु सफू दया वःगु पहः

“बुद्ध शिक्षा अभ्यास कक्षा” नेपाःया थुगुसियागु दैय् चिकुलां मस्तय्त स्कूलय् बिदा जूगु (१९६० दिसेम्बर व जनवरी महिना) पाखे I. B. M. C. लय् न्हापां शुरु याना चायेका स्यने कनेगु ज्या जुल । उगु तालिमय् ३१२-म्ह मस्त सामिल जुया सयेके सीके याना वःगुलि विशेष रूपं मन लुघं फुघं तायेके दत ।

भविष्ययागु बुद्धशासनया निरिति दूरदर्शिता दुपि नेपाःया सयादो महास्थविर संघपि, अनागारिका गुरुमांपि, तालिम ब्यूपि गुरु-गुरुमांपि व I. B. M. C. पुरुष / महिला कमिटीया सदस्यपिसं मस्तय्गु नुगलय् प्राथमिक बौद्ध सभ्यता द्रुतगति म्वाना वःलाना वृद्धि जुइकीगु पद्धति नियमत माला जूगुली दैय् छको चिकुलाया स्कूल बिदायागु ईया दुने तालिम खोले याना स्यने कने याना बीगु व सप्ताह सप्ताह पतिकं शनिवारया फुसंत दइगु दिनय् समेतं विस्तार याना स्यने कने यायेगु याना विल धाःसा कं दकले फल लाभ जुइगु जुइ धका क्वात्तुक विश्वास याःगु जुया च्वन ।

थुगु तालिमयात स्यने कने याना बीगुली छगू संगठित रूप विया गुलिखे गुलिखे तालिम याना बीपि गुरुपि मुना स्यने कने याना बीगु जुया छम्ह गुर्यागु धारणा लिसे मेमेपि गुरुपिनिगु धारणा समान जुइकेया निरिति प्रस्तावित सफू (अध्ययन निर्देशिका) आवश्यक जुया वल । अनं हानं

(क)

तालिमय् सामिल जू वइपि मस्तय्गु ल्हाती प्रस्तावित सफू दया च्वनीगु पाखें पतिहाकःगु इलं स्वया ब्वना लुमंका अःपुक सयेका काये फइगु जुल । तालिमया ई फुइ धुंका थःथःपिनिगु छेँ छेँ सदां सफू दया च्वनीगु पाखें न्ह्याबलें अभ्यास यायेगु लुमंकेगु अवसर नं दया च्वनीगु जुल । अथे जुया च्वय् उल्लेख याना वयापि म्यान्माः सयादो महास्थविरपिनिगु अववाद उपदेश लेखयात सम्पादन याना प्रस्तावित पाठ्य सफू छगू निर्माण याये निति थुम्ह लेखकं अभिभार कया वया सफू छगू च्वये निति लेखकं जिम्मा कया खण्ड (१) सफू छापे याना पिथना वया । उगु सफुति दुध्यागु अध्ययन अध्यापन निर्देशन विधि अनुरूप मस्तयूत स्यने कने याना वयागुली सन्तोष ताये बहः जुइक उन्नति प्रगति व सफलता प्राप्त जूगु स्वये खने दु ।

स्यने कने याना कायेगु शिविरय् ब्वति काःपि विद्यार्थीपिसं आः खण्ड (२) गूगु सफुति भगवान बुद्धयागु संक्षिप्त जीवनी व बुद्ध, धर्म व संघ गुण पालि अर्थ व उकिया व्याख्या वर्णनत सयेका सीका काये दइ तिति ।

तर लेखकयागु च्वसुत म्यान्माः भाय् जूगु जुया नेपाःमि मस्तयूसं स्वया, ब्वना काये फयेकेल नेपाल भापां भाय् हिला बीम्ह दुसा तिति जीगु जुया च्वन । उगु भाय् हिलेगु ज्या (नीगू नीन्यागुलि) मयाक सफूत च्वया पिथना बिज्याये धुंकूम्ह अनुभवी लेखक नेपाःमि सयादो आयुष्मान ज्ञानपूर्णक महास्थविरं लय् लय् तातां सफू पूवनीथाय् तकः सहयोग बिया ज्या याना बिज्यात ।

(ब)

अन्तिम निगमव कथं थःथःपिनि लाहिया मचाखाचात
ब ब्वंमि सकलसिनं पतिहाकःगु ईया दुने पिथना प्रचार प्रसार
याना च्वनागु थुगु “बुद्ध शिक्षा अभ्यास” सफू स्वया ब्वना
अध्ययन मनन यायेगु द्वारा बौद्ध सभ्यता सार अंशयात म्हति
म्हति सेवन व अनुभव याये फइ धका आशा कया च्वनागु
जुल ।

सफू वाता

थुगु “बुद्ध शिक्षा अभ्यास” खण्ड (२) निगूगु सफू
परलोक जुया काःम्ह महान उपकारी जन्मदाता माँपि
हर्ष कुमारी ताम्राकार व हेरालानी ताम्राकारपिन्त उद्देश्य
तया काठमाडौं, मरु त्वालय् च्वंम्ह श्री हर्षरत्न व श्रीमती
पद्मादेवी ताम्राकार परिवार पाखें “धर्मदान” स्वरूप प्रदान
याःगु जुल ।

“सब्बदानं धम्मदानं जिनाति”

“फुक्क दान मध्यय् धर्मदान सर्वोत्तम खः ।”

सयादो ऊ. आसभाचार

अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्र

(I. B. M. C.)

१९६१ जून १२

काठमाडौं, नेपाल ।

विषय-सूची

परिचय

बुद्ध-जीवनी	१-७
वृहस्पतिवार प्रतिसन्धि ग्रहण कविता	१
शुक्रवार जन्म कविता	२
सोमवार गृहत्याग कविता	२
वुद्धवार बुद्धत्व लाभ कविता	३
शनिवार धर्मचक्र देशना जूगु कविता	५
मंगलवार परिनिर्वाण जुया बिज्या:गु कविता	५
आदित्यवार तेजोघातु छ्व:गु कविता	६
सर्वज्ञता ज्ञानया स्वंगू सामर्थ्य	८-१०
सर्वज्ञता ज्ञानया सामर्थ्य	८
प्रतिफल लाभ विधि	९
परिनिर्वाण जुया बिज्याथाय् तक	९
चैत्य प्यथी	१०
बुद्धगुण पालि व अर्थ	११-१२
धर्मगुण पालि व अर्थ	१२-१४
संघगुण पालि व अर्थ	१४-१६

[४]

बुद्धगुण वर्णन	१७-५१
अरहं गुणवर्णन	१७
पूजा ग्ररण याता कया बिज्याये योग्यगु पहः	१७-
सम्मासम्बुद्ध गुण वर्णन	१९
जेय धर्म ५-गू	२०
विज्जाचरणसम्पन्न गुण वर्णन	२२
स्वंगू विद्या	२२
च्यागू विद्या	२३
चरण १५-गू	२४
सुगत गुण वर्णन	२६
खँ खुता	२८
लोकविद्दु गुण वर्णन	२८
लोक स्वंगू	२६
सत्त्वलोकयात सिया बिज्याःगु पहः	२६
अवकाश लोक सिया बिज्याःगु पहः	३०
संस्कार लोकयात सिया खना बिज्याःगु पहः	३२
अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि गुण वर्णन	३५
सत्था देवमनुस्सानं गुण वर्णन	३८
बुद्धगुण वर्णन	३९
प्यंगू सत्ययात सीका खंका बिज्याःगु पहः	३६

१-दुःख सत्य	३६
२-समुदय सत्य	४०
मन्धाता चक्रवर्ती कथावस्तु	४१
३-निरोध सत्य	४३
४-मार्ग सत्य	४४
मार्गाङ्ग च्यागू	४४
भगवा गुण वर्णन	४६
भाग्य खुगू	४६
धर्मगुण वर्णन	५१-६८
स्वाक्खात गुण वर्णन	५२
धर्मया त्रिविध कल्याण	५३
आदिकल्याण	५३
क्लेश मि १०-गू	५३
लोभ मि छ्वइगु पहः	५४
दोष मि छ्वइगु पहः	५४
मध्य कल्याण	५५
उदयभद्र जातक	५६
अन्त्य कल्याण	५७
सन्दिट्टिक गुण वर्णन	५९
अकालिक गुण वर्णन	६२
एहिपस्सिक गुण वर्णन	६२
बोधिसत्त्व जोतिपाल व घटिकार	६३

[६]

ओपनेटियक गुण वर्णन	६४
तिस्स स्थविर कथावस्तु	६५
पच्चत्तं वेदितब्ब गुण वर्णन	६७
संघगुण वर्णन	६८-६८
संघगुण ६-गू	६८
सुप्पटिपन्न गुण वर्णन	६९
वांलाक आचरण याना बिज्याःगु पहः	७०
आयुष्मान सारिपुत्र कथावस्तु	७०
उजुप्पटिपन्न गुण वर्णन	७२
माया साठेय्य	७२
त्यपः अरहन्त	७३
आयप्पटिपन्न गुण वर्णन	७४
छम्ह मिक्षुया कथावस्तु	७५
सामोच्चिप्पटिपन्न गुण वर्णन	७६
आर्यमित्र स्थविर कथावस्तु	७७
पुरिसयुगानि पालि वर्णन	७९
युगल ४-गू	७९
आहुनेय्य गुण वर्णन	८०
शक्र देवेद्द व सूजा देवरानीपिनि ज्ञां	८०
पाहुनेय्य गुण वर्णन	८२

[७]

दक्खिण्येय्य गुण वर्णन	८३
म्हेनुब्बः तयेगु	८५
नीति नियम मखु	८६
चय्प्यद्वः प्रेतत	८६
होश याये बहः	८८
अञ्जली करणीय गुण वर्णम	८९
अनुत्तर पुञ्जक्खेत्त गुण वर्णन	९०
लाजा देवकन्या कथावस्तु	९१
त्रिविध शासन	९४
शासन बहन याना बिज्याःगु विधिक्रम	९५
म्हापांगु, निगूगु, स्वंगूगु संगायन आरुढ	९५
प्यंगूगु संगायन आरुढ	९६
पञ्चम संगायन आरुढ	९७
विशेष रूपं होश	९८

बुद्ध – जीवनी

वृहस्पतिवार प्रतिसन्धि ग्रहण कविता

फिद्वल चक्रवालया – देव ब्रह्मा समूह नं ।
याःगु कारणं प्रार्थना – जुल प्रवेश गर्भस ॥
दि खः वृहस्पतिवार – आषाढ पुन्ही बेलस ।
प्याः मौसम कःकःधाः – ऋतु जू सुखदायक ॥
जुइगु जुल सुख शान्ति – नरदेव सकसितं ।
त्रिभूवन जेष्ठ बुद्धया – प्रतिसन्धि सुकारणं ॥

गद्य त्रिलोकपिनि नाथ तथागतयात जिगु अभिवादन दु ।
बोधिस्तत्त्वं फिद्वल चक्रवालया देव ब्रह्मापिसं सङ्गठित
जुया प्रार्थना याःगु कारणं ई ब्यः कथं प्राकृतिक व स्वाभाविक
रूपं कःकः मकः धाया स्निग्ध स्नेहिल (हरिलो भरिलो
रसिलो) ऋतु व मौसम दुगु आषाढ-पुन्ही वृहस्पतिवार खुनु
शान्त शीतल वातावरणम् प्रतिसन्धि ग्रहण याना बिज्यात ।
शुक्लं प्रतिसन्धि ग्रहण याना बिज्याःगु देव मनुष्यपिनि निति
सुख शान्ति दइगु अवसर चूलाः वःगु खः ।

ऋग्ण बोधिस्तत्त्व देवपुत्र – श्वेतकेतु ।
माँ – मायादेवी ।
बौ – शुद्धोदन महाराज ।
देश – कपिलवस्तु (नेपाल)

(२)

शुक्रवार जन्म कविता

गर्भ प्रवेशं फिला दयेका - महासम्बत् ख्वीच्यादँय ।
वैशाख-पुह्ली शुक्रवारय् - जूगु खः जन्म लुम्बिनी ॥
कम्प जुल भूमण्डल - शालोद्यान प्रभासित ।
निर्वाण मार्गया चि खः - बिजय नर देवया ॥

गद्य प्रतिसन्धि ग्रहण याये धुंका फिला दयेका महासम्बत्
६८-दँ; वैशाख-पुह्ली शुक्रवार खुनु सुख शान्ति कारण
दक्कं चूलाना च्वंगु लुम्बिनी नां दुगु शालोद्यानय् पृथ्वी प्रक-
म्पित याना (भुखाय् व्वयेका) जन्म जुया बिज्यात । शुक्थं
जन्म जुया बिज्याःगु देव मनुष्यपिनि निति बिजय बीज
निर्वाण मार्गया चुलि हे जुल ।

स्मरण प्रतिसन्धि ग्रहण कविताय् ला व दिं जक दु । दँ
मदु । जन्म जुया बिज्याःगु विषय कयना तःगु दित्तय्
प्रतिसन्धि ग्रहण याना बिज्याःगु विषय सीका काये फु ।

सोमवार गृहत्याग कविता

जन्म जुया फिखुदँया - उमेरस पलाः तथा ।
स्वंगू प्रासाद कय्च्याना - यात भोग सुखय् दुना ।
भाग्य ऐश्वर्य जां थिका - फिस्वदँया ई वित ॥
नीगुदँया यौवनावस्थाय् - क्यंगु प्यंगू निमित्तत ।
खना जुल दिक्क चित्त - लुया संवेग धर्मया ॥

आषाढ-पुत्नी सोमवार्य् - यात त्याग गृहजाल ।
 च्वन वनय् सिमा क्वय् क्वय्-आश्रयस्थल याना याना ॥

गद्य बोधिसत्त्वं जन्म जुया बिज्याये धुंका कोमलगु फिखुदँया
 उमेरय् थ्यंबले स्वंगू राजप्रासाद कय्च्याना फिस्वदँ तक
 विशालगु भाग्य ऐश्वर्य दयेका बास याना बिज्यात । यौववा-
 वस्थां बिलिबिलि जाया च्वंगु नीगुदँया उमेरय् देवतापिसं
 प्यंगू महानिमित्तत क्यंगु कारणं मानसिक दुःख जुइका
 बिज्यात । नाम रूप संस्कार धर्मत लिसे स्वापु तथा थारा
 न्हूगु चित्त लुया वया आषाढ-पुत्नीया चाया रात्री सोमवार
 खुनु गृह त्याग याना (वनबास) बिज्यात । अबलेसं निसँ वन
 जङ्गलया दथुइ दुगु सिमा किचःया आश्रयस्थलय् च्वना
 बिज्यात ।

स्मरण गृहत्याग याना बिज्याःगु दँ कविताय् तप्यंक क्यना
 तःगु मद्दु । जन्म जूगु विषय क्यना तःगु कवितायात
 बःकया सीके फु । ६८-दँय् जन्म जुया नीगुदँय् गृहत्याग
 याना बिज्याःगुलि ६८+ २९ = ९७-दँ जुल । उकि महा-
 सम्बत् ९७-दँ, आषाढ पुत्नीया चाया रात्री सोमवार खुनु
 गृहत्याग याना बिज्याःगु खः ।

बुधवार बुद्धत्व लाभ कविता

खुदँ तक वनय् वनय् - यात दुष्कर चर्यात ।

थ्यनेव ई वैशाख-पुत्नी - बुद्धवारया दिनसं ॥

(४)

छत्रं कुड्ये कुडका च्वंगु - वंगलः सिमाया ववसं ।
फेतुना बिज्यात वस्पोल - पवित्र पल्लंगासनय् ॥
त्वाः वःपि मूर्खं मारसैन्य-चीका त्याका बिज्यानाव ।
जुल बुद्ध प्रद्योतित - भाग्यवान तथागत ॥
फिजे जुल कीर्तिघोष - दशसहश्र लोकस ।
बुद्धत्व खः त्रिलोकया - सुख शान्ति प्रदायक ॥

गद्य बोधिसत्त्व वन जङ्गलय् दुनय् खुदं तक दुष्कर चर्या
आचरण याना बिज्याये धुंका बुद्धया रूप्य् ह्वयेगु ई
त्यःगु वैशाख-पुह्ली बुद्धवार खूनु पवित्रगु भूमिभागय् दुगु
पल्लंकया च्वय् च्वंगु कुसार्थे जुया च्चकंक कुडका तःगु बोधि
वंगल सिमाक्वय् कष्ट रहित जुया शान्त शीतल प्रसन्नपूर्वक
फेतुना च्वना बिज्यात । उगु इलय् (पल्लंक त्वःवंका) युद्ध
याः वःमह मूर्खं मारदेव व सैन्य समूहयात चीका हटे याना
विजय प्राप्त याना बिज्यात । अरुणोदयया इलय् बुद्धत्वय्
थ्यंक बिज्याना क्रिद्वल चक्रवालय् कीर्तिघोष व्याप्त याना
बिज्यात । थुकथं बुद्ध जुया बिज्याःगु त्रिलोकयात शान्त
शीतल यायेया निर्ति हे खः ।

स्मरण कविताय् बुद्ध जुया बिज्याःगु सम्बत् निश्चित रूपं
मदु । जन्म विषय कविताय् (महासम्बत् ६८-दं)
घका दये धुंकल । महासम्बत् ६८-दंयात लुमंका २६-दंय्
गृहत्याग याना, दुष्कर चर्या आचरण याःगु ६-दं नापं (याये-
बले) मूल ६८-दंय् २६-दं व ६-दं जम्मा यात घाःसा

१०३-दँ दः वः । उर्कि महासम्बत् १०३-दँया वैशाख-पुह्नी
बुद्धवार खुनु बुद्ध जुया बिज्यात धका सीकेमाः ।

शनिवार खुनु धर्मचक्र देशना जूगु कविता

बुद्ध जुया पलाः न्ह्याका - बिज्यात मृगदावनय् ।
पञ्चवर्गी न्याम्हसित - शनिवारया दिनस ॥
दशसहस्र लोकधातुं - असंख्य देव ब्रह्मापि ।
आषाढ-पुह्नीया दिनस- जूगु समागम बेलस ॥
हीकेथें धर्मया चक्र - धर्म दुन्दुभि न्यायेकेथें ।
कना बिज्यात सुगतं - न्हापांगु धर्मदेशना ॥

गद्य भगवान बुद्ध बुद्ध जुया बिज्याये धुंका मृगदावनय् न्यासि
बिज्याना पञ्चवर्गी न्याम्हसित व फिद्वल चक्रवालं
समागम जू वःपि देव ब्रह्मा पुत्रःयात उगु दँय् आषाढ-पुह्नी
शनिवार खुनु धर्मचक्र उपदेशयात विशेष रूपं कना बिज्यात ।
उकथं कना बिज्याःगु देवतापिनिगु धाः थायेथें हे जुया च्वन ।
स्मरण धर्मचक्र देशना याना बिज्याःगु ला, दि व वार जक
दया दँ मदु । बुद्ध वंशय् बुद्ध जुया बिज्याःगु दँय् हे
धर्मचक्र देशना याना बिज्याःगु क्यना तःगुलि बुद्ध जुया
बिज्याःगु दँयात हे कायेमाः ।

मङ्गलवार खुनु परिनिर्वाण जुया बिज्याःगु कविता

हीकेथें धर्मया चक्र - धर्म दुन्दुभि न्यायेकेथें ।
चाः चाः हिला निरन्तर - कन धर्म त्रिभूवनय् ॥

(६)

दशसहस्र लोकघातुइ - मनुष्यादि आपाःसित ।
पारगामी निर्वाणस - थ्यंका बिया सकसित ॥
प्यीन्यादँ वर्षा पुलाव - चय्दँ उमेर दुवले ।
थ्यंकाव महासम्बत् - सच्छि अले प्यीच्यादँय् ॥
महापरिनिर्वाण जुल - मल्लपिनि शालोद्यानय् ।
मंगलवारया दिनस - वैशाखपुह्नीया इलय् ॥
दशसहस्र लोकघातुइ - घोषणा जुल शान्तिया ।
जुया प्रकम्पित भूमण्डल - बिल सूचं निर्वाणया ॥

स्मरण “पारगामी निर्वाणस - थ्यंका बिया सकसित” धयागु
भगवान बुद्धं कना बिज्याःगु उपदेश अनुसार चिन्तन
मनन व आचरण याना निर्वाणय् थ्यंक वंगुयात भगवान बुद्धं
थ्यंका व्यूगु कथं रचना याना तःगु खः । वङ्कवुत्ति अलंकार
खं खः । निर्वाणयात उखे पारीथें आरुढ याना उपदेशयात
डुंगाद्वारा आरुढ याना तःगु दु । तप्यंक धाल धाःसा “निर्वा-
णय् थ्यंका बिया चवन” धयागु भाव खः ।

आदित्यवार खुनु तेजोधातु छ्वःगु कविता

सुवर्ण वर्णगु लाश - परिनिर्वाण प्राप्त बुद्धया ।
न्ह्याक्व स्वःसां स्वये मगाः-अतिशोभायमान जुया ॥
वैशाख मास कृष्णपक्ष - रविवारया दिनस ।
जुल प्रदिप्त तेजोधातु - दाहसंस्कार भावया ।
त्यन च्यान्वः धातुअंश - बुद्धाघिष्ठानया बलं ॥

(७)

गद्य भगवान् बुद्ध परिनिर्वाण जुया बिज्याये धुंका स्वस्वं
मगाइ कथं सुवर्ण वर्णथे जाःगु वर्ण दुगु अवशेष लाशधात
उगु दैया वैशाख कृष्णपक्ष रविवार खुनु कुँ कां मद्गु परिशुद्धगु
तेजोघातु छ्वया पूजा जुल । भगवान् बुद्धयागु अघिष्ठान
कथं उकथं छ्वःगु खः । उकथं छ्वये धुंका लिषा च्याब्बः
घातु ल्यना च्वं च्वंगु जुल ।

स्मरण तेजोघातु मि छ्वःगु दँ कविताय् तप्यंक मद्गु । तर
परिनिर्वाण जुया बिज्याःगु दैयात है कायेमाः । उकिं
महासम्बत् १४८-दँ वैशाख कृष्णपक्ष द्वादशी रविवार खुनु
तेजोघातु मि छ्वःगु खः धका सीकेमाः ।

संक्षिप्त बुद्ध-जीवनी क्वचाल ।

सर्वज्ञता ज्ञानया स्वंगू सामर्थ्य

- १- सीके खंकेगु ल्यं मदयेक - सीगु व खनिगु हनं ।
- २- कने बहः धर्म धाक्व - थी थी पद्धति थुइगु नं ॥
- ३- वेनेय्य सत्त्वप्राणीपिनि - थी थी अध्यासय अले ।
इन्द्रिय व चरित्रत - निरवशेष दर्शन ।
सर्वज्ञता ज्ञान शक्ति - खः थुपि स्वंगुलि थन ॥

सर्वज्ञता ज्ञानया सामर्थ्य

सर्वज्ञता ज्ञान-

- (क) सीके बहःगु धाक्वयात ल्यं पुल्यं मदयेक सीके फूगु;
- (ख) उगु सीका बिज्याये धुंकूगु प्रत्येक धर्मय् कने क्यने
बहःगु थी थी पर्याय व पद्धतियात सिया बिज्याइगु;

(उपमा गथे धाःसा - प्रतीत्य समुत्पाद धर्मय् अविद्यां निसें शुरु याना जरा, मरण, शोक आदि थ्यंकं अनु-लोम कथं कना बिज्याये फूगु देशना नय, जरा, मरणं निसें शुरु याना अविद्या थ्यंकं प्रतिलोम कथं कना बिज्याये फूगु देशना नय, दथुइ तृष्णा निसें शुरु याना न्होने लिज्याइगु नय, लिउने लिना वनीगु नय, इत्यादि रूपं छगू छगू देशनाय् विभिन्न देशनायात छायेपिगु सिया बिज्याइगुथें जाःगु खः ।)

(ग) वेनेय्यपिनि इच्छा छन्द अध्यासययात नं श्रद्धा आदि
इन्द्रियतय्युगु परिपक्व जू मजूयात नं राग द्वेष चरित्र-
यात नं थी थी ब्वः थलाः सिया बिज्याइगु; थुपि
स्वंगू सर्वज्ञता ज्ञानया शक्ति सामर्थ्य हे खः ।

प्रतिफल लाभ विधि

थुपि सामर्थ्य स्वंगुलि सम्पन्नगु सर्वज्ञता ज्ञानया
कारणं मुक्त जुइ बहःपि वेनेय्यपिन्त खना बिज्याइगु अव-
स्थाय इमिगु श्रद्धा प्रज्ञा आदि इन्द्रिय परिपक्व जू मजू व
राग द्वेष आदि चरित्रतय्युगु स्थितियात ब्वः थलाः सिया
खना बिज्याःगु कारणं याना उगु इन्द्रिय व चरित्र लिसे
अनुकूलगु छथी मखु छथी धर्म व्यवस्था याना कना वयना
बिज्याइगु अवस्थाय रोग व वासः त्वयेक वीबलेथें छथासं
हे क्लेश रोग मदया वना आर्य पुद्गल जुइगु जुया च्वन ।

परिनिर्वाण जुया बिज्याथाय तक

महाकरुणायात प्राधान्य याना थुलि तक तीक्ष्णगु
सर्वज्ञता महान ज्ञानं न्हिथं निरीक्षण याना बिज्याना ४५-गू
वर्षावास पर्यन्तं (८०-दँया उमेर पूवनीथाय थ्यंकं) दिपाः
मदयेक शीतल धर्म जल अमृत वासः त्वंके विया परिनिर्वाण
जुया बिज्याये त्ययेका तक सुभद्र परिव्राजकयात अरहन्त
जुइका बिज्यात तिनि । अनं लिपा अरुणोदय जुइथे च्वंका
तिनि “अप्पमादेन सम्पादेथ – अप्रमादी जुया च्वं च्वं” धकाः

(१०)

अववाद बिया तनं तं ध्यान समापत्तिस प्रवेश जुया बिज्याज्यां
परिनिर्वाण जुया बिज्यात ।

चैत्य प्यथी

मनूतयसं दुनुगलं निसें पवित्र तायेका शरण वा
आधार काइगु स्थलयात चैत्य धाइ । उगु चैत्य-

(क) धातु चैत्यं (ख) धर्म चैत्यं (ग) उद्देश्य चैत्यं
व (घ) परिभोग चैत्यं धका प्यथी दु ।

(क) धातु चैत्य- भगवान बुद्ध परिनिर्वाण जुया बिज्याये
धुंका लिपा सार अंशया रूप्य तया थका
बिज्याःगु अस्तिधातुयात “धातु चैत्य” धाइ ।

(ख) धर्म चैत्य- भगवान बुद्ध उपदेश याना बिज्याःगु पिटक-
यात “धर्म चैत्य” धाइ ।

(ग) उद्देश्य चैत्य- भगवान बुद्धयात उद्देश्य याना प्रतिरूप
निमित्तया रूप्य दयेका तःगु मूर्ति प्रतिरूप-
तयत् “उद्देश्य चैत्य” धाइ ।

(घ) परिभोग चैत्य- भगवान बुद्धयागु अस्तिधातु स्थापना
याना दयेका तइगु अप्पायागु चैत्य आदि
व भगवान बुद्धयागु परिभोग जुया च्वंगु
बोधिवृक्ष, चीवर, पात्रतयत् “परिभोग
चैत्य” धाइ ।

बुद्धगुण पालि व अर्थ

इति पि सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरण-
सम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्था
देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा ति

सो भगवा = की सकसियां धात्येम्ह आधार भरोसा
जुया बिज्याकम्ह वस्पोल भगवान-

१-अरहं = अतिविशिष्ट व पवित्रगु शीलगुण, समाधिगुण,
प्रज्ञागुण, विमुक्तिगुण, विमुक्तिज्ञानदर्शनगुणं
सम्पन्न जुया बिज्याकम्ह जूगुलि मनुष्य देव ब्रह्मा सत्त्व समूह-
पिनि पूजा विशेषयात ग्रहण याना कया बिज्याये योग्य जुया
बिज्याकम्ह भगवान ।

२-सम्मासम्बुद्धो = प्यंगू सत्य, सम्पूर्ण धर्मयात कतपिके विधि
ग्रहण मयासे थःगु हे ज्ञानशक्ति सामर्थ्य
वेगं अध्ययन अनुसन्धान याना सही रूपं सीका कया बिज्या-
कम्ह भगवान ।

३-विज्जाचरणसम्पन्नो = विद्या धयागु ज्ञान विशेष स्वंगू,
ज्ञान विशेष च्यागू, चरण धयागु
प्राथमिक आचरण धर्म १५-गुलि सम्पन्न जुया बिज्याकम्ह
भगवान ।

४-सुगतो = सत्त्वप्राणीपिनि निति आपालं फल दुगु कारण
सत्य व तथ्य जुया च्वंगु भिगु खँयात जक ह्लाना
बिज्याये सया बिज्याकम्ह भगवान ।

(१२)

५-लोकविद्=लोकया सम्पूर्ण विषययात दक्व दिक्वं सीका खंका विज्याकम्ह भगवान ।

६-अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि=दमन याये त्वःपि व्यक्तिपिन्त निर्देशन विद्या अनुशासनः
यायेगुली ज्वः मदुम्ह सर्वोत्तम जुया विज्याकम्ह भगवान ।

७-सत्था देवमनुस्सानं=सुख प्राप्ति कारण भिगु मार्ग प्रदर्शन याना उपदेश विद्या विज्याये सया घात्थेम्ह देव मनुष्यपिनि उत्तमाचार्य जुया विज्याकम्ह भगवान ।

८-बुद्धो=सम्पूर्ण धर्मयात ल्यं पुत्यं मदयेक सीका खंका विज्याकम्ह भगवान ।

९-भगवा=अनन्त भाग्य, अनन्त कर्म, अनन्त ज्ञान, अनन्त ऋद्धि सम्पन्न जुया विज्याकम्ह भगवान ।

अरहं आदि गुंगू गुण किंगू गुण अनन्त गुण, अनन्त उपकार समूहं सम्पन्न जुया विज्याकम्ह सजीव सर्वज्ञ बुद्ध तथागतयात जि आदर सत्कार पूर्वक लहात जोजलपाः वन्दना मान पूजा सत्कार याना अभिवादन च्छे याना च्वना भो भगवन् !

धर्म गुण पालि व अर्थ

स्वाक्खातो भगवता धम्मो सन्दिट्टिको अकालिको एहिपस्सिको ओपनेट्ठिको पच्चत्तं वेदितब्बो विञ्जूही ति ।

भगवता = बुद्ध भगवानं; अक्खातो = कना
बिज्याना तःगु; धम्मो = धर्म-

१-स्वाक्खातो=क्लेश शमन जुइगुया कारण भिगु व यथार्थ
रूपं कना बिज्याना तःगु उत्तम पवित्र धर्म
जुया च्वन ।

२-सन्दिट्टिको=आचरण उद्योग व अभ्यास यात धाःसा
साक्षात् रूपं स्वयं थःथःमं लुइका खंका
काये फूगु उत्तम पवित्र धर्म जुया च्वन ।

३-अकालिको=ई ब्यःयात पिया मच्चंसे थनया थनसं तुरन्त
फल बी सःगु उत्तम पवित्र धर्म जुया च्वन ।

४-एहिपस्सिको='वा, वया स्व वा' धका आचरण, उद्योग
व अभ्यास याये निति आमन्त्रण याना
प्रेरणा बी बहःगु उत्तम पवित्र धर्म जुया च्वन ।

५-ओपनेय्यिको=थःगु सन्तानय्(थःके) प्रतिस्थित जुइ कथं
आचरण याये बहःगु उत्तम पवित्र धर्म
जुया च्वन ।

६-पच्चत्तं वेतिब्बो बिञ्जुहि= धर्मं खँ स्यूपि प्रज्ञावान्
च्याम्ह आर्यपिसं जक
थःथःपिनिगु धर्मं रूपय् थी थी सीका खंका अनुभव याये
माःगु उत्तम पवित्र धर्म जुया च्वन ।

(१४)

स्वाक्खातता आदि खूगू गुणं सम्पन्न जुया च्वंगु मार्गं
प्यंगू, फल प्यंगू, निर्वाण व परियत्ति हिंसाबं फ़िगू उत्तमगु
धर्मयात जि आदर सत्कार पूर्वक लहात जोजलपाः वन्दना
मान पूजा सत्कार याना अभिवादन चढे याना च्वना भो
भगवन् !

संघ गुण पालि व अर्थ

सुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसंघो, उजुप्पटिपन्नो भग-
वतो सावकसंघो, त्रायप्पटिपन्नो भगवतो सावकसंघो,
सामीच्चिप्पटिपन्नो भगवतो सावकसंघो, यदिदं चत्तारि पुरि-
सयुगानि अट्ट पुरिसपुग्गला एस भगवतो सावकसंघो; आहु-
नेय्यो, पाहुनेय्यो, दद्विखणेत्यो, अञ्जलि करणीयो, अनुत्तरं
पुञ्जकखेत्तं लोकस्सा ति ।

भगवतो = भगवान् बुद्धया; सावकसंघो = शिष्य
श्रावक समूह संघ-

१-सुप्पटिपन्नो = लोभ, दोष व मोहं विरत जुह्मुया कारण
शील, समाधि व प्रज्ञा भिगु आचरणयात
वांलाक आचरण याना बिज्याकपि उत्तम पवित्रपि संघपि
जुया च्वन । (कथंहेकेत दहुवचनं भाय् हिला तयागु दु ।)

२-उजुप्पटिपन्नो = शरीर, वचन व मनोवृत्ति स्वंगू व्यको
मदयेकेत तःतःप्यक आचरण याना बिज्या-
कपि उत्तम पवित्रपि संघपि जुयाच्वन ।

३-**आयप्पटिपन्नो**—दुःख शमन जुया च्वंगु निर्वाणया निति
उचित व अनुकूल जुइ कथं आचरण
याना बिज्याकपि उत्तम पवित्रपि संघपि जुयाच्वन ।

४-**सामीच्चिप्पटिपन्नो**—कतपिसं तइगु आदर गौरव लिसे
उचित व अनुकूल जुइ कथं आचरण
याना बिज्याकपि उत्तम पवित्रपि संघपि जुयाच्वन ।

५-**आहुनेय्यो**—ताताःपाःगु थासं तकं धारण याना वया दान
पूजा याये योग्यपि, दान याःगु ग्रहण याना
कया बिज्याये योग्य जुया बिज्याकपि उत्तम पवित्रपि संघपि
जुयाच्वन ।

६-**पाहुनेय्यो**—स्नेह व ममता तये ल्वःपि अतिथि पाहुनापिनि
निति विशेषं जोरजाम याना तःगु सासा
भिभिगु नसा त्वंसायात तकं दान पूजा याये योग्यपि, ग्रहण
याना कया बिज्याये योग्य जुया बिज्याकपि उत्तम पवित्रपि
संघपि जुयाच्वन ।

७-**दक्खिणेय्यो**—लिपायागु जन्मय् भिगु प्रतिफल प्राप्त जुइ
घका विश्वास याना दान याःगुयात ग्रहण
याना कया बिज्याये योग्य जुया बिज्याकपि उत्तम पवित्रपि
संघपि जुयाच्वन ।

८-**अञ्जलि करणीयो**—भिगु प्रतिफल सुख निश्चित रूपं प्राप्त
जुइ घका आशा व विश्वास याना

(१६)

लहात जोजलपाः बिनित्ति याये योग्य जुया बिज्याकपि उत्तम
पवित्रपि संघपि जुयाच्वन ।

६-अनुत्तरं पुञ्जाखेत्तं लोकस्स=भिगु पुसा पीया निति
सत्त्व समूहपिनि सर्वो-
त्तमगु क्षेत्र वा बुँ जुया बिज्याकपि उत्तम पवित्रपि संघपि
जुयाच्वन ।

सुप्पटिपन्न आदि थुपि गुंगू गुणं सम्पन्न जुया बिज्या-
कपि मार्गस्थ पुद्गलपि प्यम्ह, फलस्थ पुद्गलपि प्यम्ह हिसाबं
आर्यं पुद्गल समूह उत्तम पवित्र संघपि लिसें सम्मुति संघ
समूहयात जि आदर सत्कार पूर्वक लहात जोजलपाः वन्दना
मान पूजा सत्कार याना अभिवादन चढे याना च्वना भो
भगवन् !

त्रिरत्न गुण पालि व अर्थ क्वच्चाल

बुद्धगुण वर्णन

अरहं गुणवर्णन- अरहं गुणं-

१-“क्लेशं तापाना बिज्यात”

धयागु अर्थ,

२-“दान पूजा याःगु धाक्वयात ग्रहण याना

कया बिज्याये योग्य जुया बिज्यात”

धयागु अर्थयात कयना च्वंगु द्द ।

पृथग्जनपिनि सन्तानय् (पृथग्जनपिके) संक्षिप्तं क्लेश
फिगू दया, विस्तृतं १५००- सः दु । (अभिधर्म)

भगवान बुद्ध इपि क्लेशतय्त बाफ् जिना च्वंगु बानि
वासना समेतं तना न्हना वनी कथं चीका हटे याना छ्वया
बिज्याये धुंकूम्ह जुया (वस्पोल) मनोवृत्ति क्रम कथं सदां
यच्चुसे पिच्चुसे परिशुद्ध जुया बिज्याकम्ह खः ।

पूजा ग्रहण याना कया बिज्याये योग्यगु पहः उकिं घू धाः
मदया परि-

शुद्धगु उद्यान बु बाली पीगु पुसा बःलाना तःमा तःथ्वाय्
जुया आपालं प्रतिफल दइगु कारणं याना उजोगु चाय् जेकं
पुसा ह्वेलेगु पीगु याये त्वःजूथें, अथे हे क्लेश मल मदया चित्त-
बृत्तिक्रम यच्चुसे पिच्चुसे च्वं च्वंम्ह भगवान बुद्धप्रति दान पूजा

(१८)

यायेगु धयागु कुशल पुसात ह्वल पित धाःसा उद्देश्य तक्क
प्रतिफल लाभ जुइ फूगु ज्या निरिति भगवान बुद्ध दान पूजा
याःगु धाक्वयात बांलक ग्रहण याना कया बिज्याये योग्य
जुया बिज्याकम्ह खः ।

थुकथं विभिन्न व्यक्तिपिनिगु पूजायात ग्रहण याना
कया बिज्याये योग्य जुया बिज्याःगु “अरहं” गुणया कारणं
याना बुद्धकालीन अवस्थाय् “सहम्पति ब्रह्मा” मेरुराज प्रमाण
दुगु रत्न मालां पूजा याये नंगु जुल । “बिम्बिसार” जुजुं
नं वेलुवन महाविहार पूजा याये नंगु जुल । परिनिर्वाण जुया
बिज्याये घुंका नं “धर्माशोक” जुजुं सच्छिगू कोटि सम्पत्ति
खर्चं याना चय्प्यद्वः विहार बस्पोल तथागतयात उद्देश्य याना
दान पूजा याये नंगु जुल ।

थौकन्हे बुद्ध शासनानुयायीपिनि दान प्रदान याइगुली
नं वस्पोल तथागतयात श्रद्धा प्रसन्न तायेकेगु प्रमुख जुया
च्वंगु दु । थौया अद्यापि पूजा याका च्वने दया च्वन । थ्व
भाव जुल । थुगु रूपं भगवान बुद्धयागु “अरहं” गुणया बास
विभिन्न मनुष्य श्रेणी विभिन्न देव श्रेणी तनंतं बास वया
ब्रह्मलोक थ्यंक फइले जुया बास वया च्वन तिति ।

प्रेरणा भगवान बुद्धयागु “अरहं” गुणयात लुमंका श्रद्धा
तइम्ह व्यक्ति बस्पोलयागु चित्त क्लेश मलं रहित
जुया यच्चुसे पिच्चुसे परिशुद्ध जुया च्वंगु पहःयात स्पष्ट खने

दइ कथं आरम्मण यायेमाः । उगु यच्चुसे पिच्चुसे च्वंगु चित्तया अनुकरण याना नमूना कया थःगु चित्तय् नं लोभ, दोष, मान, ईर्ष्या, मात्सर्यं (कपटी स्वभाव) आदि बलेश मलत मदया सदां यच्चुसे पिच्चुसे परिशुद्ध जुइ कथं स्मृति तथा यंकंमाल । थुकथं वस्पोल तथागतयागु बलेश मदया चित्त निर्मल जुया च्वंगुयात आरम्मण याना यंकंगु अप्वः जुया वःलिसे उगु परिशुद्धता थःगु चित्तय् घातु स्वभाव सरे जुया वया थःके नं परिशुद्धगु चित्तत उत्पन्न जुया वइ । उपमा गथे घाःसा- सत्पुरुष नापं सत्संगत याइम्ह व्यक्ति (थःनं) सत्पुरुष जुया वइथें खः ।

सम्मासम्बुद्ध गुण वर्णन

सम्मासम्बुद्ध गुणं “सम्पूर्णं धर्मयात स्वयं थःथःमं सीका कया बिज्याये फु” धयागु अर्थयात क्यना च्वंगु दु ।

सर्वज्ञता ज्ञानयागु शक्ति सामर्थ्यं भगवान बुद्धं सर्वज्ञता ज्ञान प्राप्तिना निरति प्यंगू असंख्य व छगू लाख कल्प तक कुशल पारमीत पूर्ण याना आचरण याना बिज्याःगु अनुसार जन्म जन्म पतिकं तनंतं परिपक्व जुया वःगु प्रज्ञा बुद्ध जुया बिज्याःगु अवस्थाय् सर्वज्ञता ज्ञानया रूप्य् ध्यना अतिकं शक्तिशाली व तीक्ष्ण जुया वल ।

आः लोकय् चिकीचाग्वःगु धू फुतिचित्त मनूतय्सं घेरे याना स्वइबले मिखा बल्लापिसं जक खना मिखा बुलू-

(२०)

पिसं ला न्ह्याकथं स्वःसा नं खने मदया मिखा कांपिसं ला धायेथाय् हे दइ मखुथें अथे हे सोके वहःगु आरम्मणतय्त सत्त्वप्राणी धाक्वसिनं सीके निति उद्योग व प्रयास याना च्वंसा नं स्वाभाविक ज्ञान मिखा दुगु अनुपातय् जक सीका खंका काये फु । ज्ञान मिखा विल्कुल मदुपिसं ला पूर्व, पश्चिम, दक्षिण व उत्तर तक नं सीके मफु ।

भगवान बुद्धयागु ज्ञानं ला सीके बहःगु सीके माःगु दक्व दिक्वं सुं लिसे नं दांजे याये मजीक स्पष्ट स्पष्ट रूपं छुर्लंग जुइक सिया बिज्याः । उगु उगु सीके बहःगु धर्मंतय्त “जेय्यधम्म = ज्ञेयधर्म” धाइ । जेय्य = सीके बहःगु, सीके माःगु; धम्म = धर्म ।

ज्ञेय धर्म ५-गू

- १-सङ्खार = चित्त, चैतसिक धयागु नामधर्म व निष्पन्न रूपत ।
- २-विकार = विकार रूप न्यागू ।
- ३-लक्खण = लक्षण रूप प्यंगू ।
- ४-पञ्चत्ति = मनू, देव, ब्रह्मा, किसि, सल, सा-द्वहँ, म्ये, बन, पर्वत, लः चा आदि प्रज्ञप्ति ।
- ५-निब्बान = रूप, नाम, प्रज्ञप्ति अलगगु सिच्चुसे शान्तगु छता प्रकारया महाधातु (स्वभाव)

[थुपि न्यागुलि अलगगु मेगु सीके माःगु मन्त । विकार व लक्खणयात रूप परस्परय् समान जुया नं छुटे

याना त गु घात्थेंगु परमार्थ मखुगुलि खः ।] थुपि ज्ञेयधर्म
न्यागू जिनालंकार टीका, असाधारण कथा- लय् दु ।

थुपि ज्ञेयधर्म न्यागूयात तथागतं सिया बिज्याःगुली
विपरीत जुल द्दना वन धयागु मदु । विधि बिया लें वयनीम्ह
गुरु नं मदु । स्वयं थःमं सोका बिज्याःगु खः । थनथाय् दिना
व्वर्मि वस्पोल भगवान बुद्धयागु शोभायमानगु रूप लावण्यया
दुने “अरहं गुण” अनुसार चित्त यच्चुसे पिच्चुसे परिशुद्ध
जुया च्वंगु स्थिति, उगु यच्चुसे पिच्चुसे च्वना च्वंगु मनोवृत्ति
क्रमय् अत्यन्त तीक्ष्णगु ज्ञान प्रतिस्थित जुया च्वंगु स्थितियात
आरम्मण याना बुद्धानुस्मृति कर्मस्थान भाविता व वृद्धि
यायेमाल ।

प्रेरणा बुद्धि विवेक ज्ञान प्रज्ञा धयागु अतिकं आवश्यक जू ।
विद्या सयेके सीके यायेबले छम्ह हे गुरुयाथाय् नापं
नापं सयेके सीके याना नं सइगु सीगु परस्परय् पाना च्वंगु
स्थिति, धन सम्पत्ति माला जुइबले लाय् तयेगु उत्तें जुया नं
ज्ञां दुम्ह समृद्धशाली जुया ज्ञां मदुम्ह समृद्धशाली जुइ मफुसे,
वया हानी जुइका च्वने मालीगु स्थिति व माँ-बौपि उत्तें
जुया नं गुलि गुलि काय् म्हाय्पि दक्षता दुपि ज्ञानीपि जुया,
गुलि गुलि काय् म्हाय्पि दुष्टपि जुइगु स्थिति, उकथं पाना
च्वंगु अनुसार लौकिक (भौतिक) सम्बन्धी व सांसारिक
सम्बन्धी विषयय् ज्ञां दुपि विकास व वृद्धि जुइगु, ज्ञां मदुपि
विनाश व दबे जुइगु स्थितियात विचाः याना थुगु “सम्मा-

(२२)

सम्बुद्ध" गुणप्रति श्रद्धा तथा थःगु प्रज्ञापारमीयात् सदा
उन्नति व वृद्धि जुइ कथं उद्योग व प्रयास याये माल ।

“मदुगु स्वया नं मस्यूगु मज्यू”

विज्जाचरणसम्पन्न गुण वर्णन

विज्जाचरण सम्पन्न गुणं “विद्या धर्मं व चरण धर्मं
सम्पन्न जुया विज्यात” धयागु अर्थयात क्यना च्वंगु दु ।

विद्या ३-गू व विद्या च्यागू ज्ञान व प्रज्ञा धयागु विद्यायात
गुलि सुत्तन्त देशनाय् स्वंगू,
गुलि सुत्तन्त देशनाय् च्यागू धका निथी कथं कना विज्याना
तःगु जुया “विद्या ३-गू व विद्या ८-गू” धका पाना
च्वंगु खः ।

स्मरणिका-

स्वंगू विद्या पु. दि. आ. व - च्यागू विद्या विपस् चेतो ।
मनोमयिद्धि दिव्य व इष् - तथा ल्याःचाः यायेमाल ॥

स्वंगू विद्या

(पु) = पुब्बे निवासानुस्सति आण = न्हापा न्हापायागु जन्मय्
अनुभव याना ध्वदुइका
वये नंगु धाक्वयात हाकनं
लुमके फूगु ज्ञान ।

(द्वि) = दिग्बचकखु जाण = देवतापिनिगु मिखांथें तापाःगु
रूपवर्ण, चीधंगु रूपवर्णयात खंके
फूगु ज्ञान ।

(त्रा) = आसवकखय जाण = क्लेश आश्रवतयत्त फुके फूगु
अरहत्त मार्ग ज्ञान ।

च्यागू विद्या

विपस्सना जाण—“अनित्य, दुःख, अनात्म” घका सम्पूर्ण नाम
रूप धर्मयात सीके खंके फूगु ज्ञान ।

चेतोपरिय जाण— कतपिनि चित्तयात सीके फूगु ज्ञान ।

मनोमयिद्धि जाण— थःगु स्कन्ध शरीरय् दुने वथें जाःगु छता
प्रकारया शरीरयात चित्तं सृष्टि याये
फूगु ज्ञान ।

दिग्बसोत जाण— देवतापिनिगु न्हाय्पनंथें तापाःगु व चीधंगु
सःयात तायेके फूगु ज्ञान ।

इद्धिविध जाण = पृथ्वी दबे जुइगु आकाशय् ब्वया जुइगु
आदि द्वारा थी थी कथंया ऋद्धि निर्माण
याना कयने फूगु ज्ञान । न्ह्योनेयागु स्वंगुली
थुं पि न्यागू दुथ्याकेबले च्यागू विद्या जू
वनीगु खः ।

(२४)

अमृत व चरण विनाश जुइ फइ मखुगु विषययात “अमृत
=अमृत” धाइ । उगु अमृत समानगु
निर्वाण धातुइ थ्यकेत उचितगु आचरण-
यात “चरण” धाइ ।

चरण १५-गू

स्मरणिका-

श्रद्धा स्मृति ह्री अत्रपा - वीर्यं श्रुत व प्रज्ञा हनं ।
न्हैगू जुल थुपि धर्म - सद्धर्म नाम धारक ॥
न्हैगू सद्धर्म अले भो जा-शी इन् ध्यान प्यथी तथा ।
चरण धर्म दइ जुल - लुमंकी किन्यागू धका ॥

सद्धा = “कुशल व अकुशल कर्म दु, उगु कर्मया भिगु, मभिगु
प्रतिफल दु, त्रिरत्न दु, परलोक (पुनर्जन्म) दु”
धका आस्था तयेगु विश्वास यायेगु ।

सति = कुशल कर्म सम्बन्धय् स्मरण यायेगु ।

हिरी = मभिगु दुश्चरित्र कर्म खना मछालेगु ।

ओत्तप्प = मभिगु दुश्चरित्र खना ग्यायेगु, थारा न्हुइगु ।

वीरिय = कुशल कर्मया ज्या-ख्ये उद्योग यायेगु ।

सुत = बहुश्रुत दुम्ह जुइगु ।

पञ्जा=विभिन्न क्षेत्र वा विषयय् सया सिया दक्षता व ज्ञां
दइगु । थ्व “सद्धम्म” धयागु सत्पुरुष धर्म (७)
गू खः ।

भोजने मत्तञ्जुता=नसा त्वंसाय् थःत अनुकूल जू मजू
मात्रा सीगु ।

जागरियानुयोग=जागरूक जुया चनेगु, चनेगु कम जुइगु ।

सील= सम्बन्धित शीलयात न्हिथं संरक्षण यायेगु ।

इन्द्रियसंवर=खनीगु ताया स्यूगु धाक्वल्य् लोभ दोष आदि
मलुइकुसे मिखा, न्हाय्पं, न्हाय् आदि इन्द्रिय-
तय्त शमन जुइगु कथं संयम यायेगु ।

प्रथमध्यान, द्वितीयध्यान, तृतीयध्यान व चतुर्थध्यान
जम्मा चरण १५-गू दु ।

“विद्या” धयागु प्रज्ञा ज्ञान दुसा नं “चरण” धयागु
आचरण मन्त धाःसा निर्वाण प्राप्त जुइ फइ मखु । “चरण”
आचरण जक दया “विद्या” धयागु प्रज्ञा ज्ञान मन्त धाःसा
सही मार्गय् मध्यसे द्वंक आचरण याना च्वनेगु पाखें लें पवः
चालि मखु । वस्पोल तथागत शीर्षस्थय् थ्यना च्वंगु विद्या
ज्ञान व चरण आचरणं सम्पन्न जुया बिज्याःमह खः ।

प्रेरणा विभिन्न विषयय् प्रज्ञा ज्ञानं यथार्थतायात आचरण
उद्योग व अभ्यास याःसा तिति (ज्या) सिद्ध जुइ
फु । थौकन्हे सा प्रज्ञा ज्ञान दया नं स्युक्व ताक्व आचरण

(२६)

उद्योग व अभ्यास याथेगु “चरण” मद्गुलि मति पति मदयेका
चर्वि आपाः जुया च्वन । उकि वस्पोल तथागतयागु
“विज्जाचरणसम्पन्न” गुणयात आरम्मण याना श्रद्धा प्वंका
थःगु सन्तानय् (थःके) विद्या व चरण निगुलि सम्पन्न जुइ
कथं प्रयत्न याये ल्वः जू ।

सुगत गुण वर्णन

सुगत गुणं “वांलाक विज्याकम्ह ल्वः (वा) सत्त्व-
पिन्त आपालं प्रतिफल दइगुया कारण भिगु खँ जक ल्हाना
विज्याये सःम्ह ल्वः” धयागु अर्थयात वयना च्वंगु दु ।

भगवान बुद्धं बुद्धपद प्रार्थना याना विज्याःगुया क्षेत्र
धर्मराज दीपंकर तथागतया पादमूलं निसें महाबोधि वृक्ष
मूलय् विराजमान जुया विज्याना बुद्ध जुया विज्याःगु अवस्था
तकं (काम रूप अरूप हिसाबं त्रिभुवनय् दुपि) आपालं
सत्त्वपिनि हित सुखया निति समान रूपं फिगू पारमी पूर्ण
याना आचरण याना विज्याःगु जुल ।

उकथं पूर्ण याना आचरण याना विज्याःगु अवस्थाय्
मिथ्यान्ध दृष्टि मभिगु धारणात नं थःगु सन्तानय् (थःके)
संगु प्रमाण धू छफुतिचा प्रमाण तक नं प्यपुना मच्चवि कथं
प्यंगू असंख्य व छगू लाख कल्प तकं जन्म जन्म पतिकं अत्य-
धिकगु स्मृति “सम्प्रजन्य” धयागु प्रज्ञा धर्मतय्त सदां हस्तगत

(२८)

उकथं प्रत्यक्ष (ज्ञानं) सिया खना वइ कथ उद्योग व अभ्यास
याये फत धाःसा स्मृतिप्रस्थान विपश्यना भावना धर्म उद्योग
व अभ्यास याये मास्ति वइगु छन्द प्रबल जुया वया मिथ्या
सिद्धान्त जक मखुसे नां दंके मास्ति वइगु अभिमान बढे चढे
जुइगु चित्तत नं तापाना मदया वनी ।

खँ खुता

- १-सही जुया लाभ नं दया मेपिसं न्यने यः तायेकीगु खँ ।
- २-सही जुया लाभ नं दया मेपिसं न्यने यः मतायेकीगु खँ ।
- ३-सही जुया लाभ मदया मेपिसं नं न्यने यः मतायेकीगु खँ ।
- ४-सही मजू लाभ दु मेपिसं न्यने यः तायेकीगु खँ ।
- ५-सही मजू लाभ मदु मेपिसं न्यने यः तायेकीगु खँ ।
- ६-सही मजू लाभ नं मदु मेपिसं नं न्यने यः मतायेकीगु खँ ।

थुपि खुता खँ मध्यय् भगवान बुद्धपिसं न्हापांगु व
निगूगु खँ निता जक अनुकूल जू जू कथं छचला बिज्याइगु
जुया चवन । लिपायागु प्यता खँ ला बिल्कुल हे ल्हाना
बिमज्याः ।

लोकविदू गुण वर्णन

लोकविदू गुणं “सम्पूर्णं लोकयात सीका खंका बिज्याये
फूम्ह” धयागु अर्थयात क्यना च्वंगु दु ।

याना बिज्याना सर्वज्ञता ज्ञानया अधिपति बुद्ध भावय् थ्यंकेया
निंति जक सही रूपं ततःप्यंक आचरण याना बिज्याःगु
जुल ।

[थुगु थासय् दिना “भगवान बुद्धं पारमी पूर्णं
याना बिज्याःगु अवस्थाय् मिथ्या सिद्धान्त (वस्पोलं धारण
याये मलाइ कथं (वस्पोलयाके) स्मृति व ज्ञान न्हियं वा सदां
दया च्वंगु स्थितियात आरम्भण याये माल ।]

प्रेरणा “बुद्ध-शासनं पिने लाःगु इलय् मिथ्यादृष्टि मिथ्या
धारणात अतिकं अभिभूत जुया वइगु जुया भगवान
बुद्धयागु सुगत गुणयात श्रद्धा प्रसन्न तायेका थःथःपिस नं
मिथ्या धारणा धाक्व जन्म जन्म पतिकं प्यमपुनि कथं धारण
याये मलाइ कथं स्मृति प्रज्ञा धर्मं न्ह्यचिका तये सइ कथं
“कुशल कर्म व अकुशल कर्म दु, उगु कर्मया भिगु व मभिगु
प्रतिफल दु” धका कर्म व कर्मया फलयात थूगु ज्ञान थःगु
सन्तानय् (थःके) उत्पन्न जुइ कथं न्हापां कोशिस याये
त्वः जू ।

अनं लिपा “थुगु स्कन्धकाय शरीरय् नाम धर्मं व रूप
धर्मं जक दु” धका सीकेत आचार्यं गुरुपिके न्यना स्मृतिप्रस्थान
विपश्यना धर्मं उद्योग व अभ्यास यायेमाः । उगु नाम व
रूपया अनित्य दुःख अनात्म जुया च्वंगु पहःयात खनीगु
विपश्यना ज्ञान उत्पन्न जुया वइ कथं नं उद्योग यायेमाः ।

लोक स्वंगू “सत्त्व लोक, अवकाश लोक व संस्कार लोक धका लोक स्वंगू दु । सजीव सत्त्व समूहयात सत्त्वलोक धाइ । सत्त्वपिनि आधार क्षेत्र भूमि स्थान व भूमि मदुगु स्थलयात अवकाश लोक धाइ । सम्पूर्ण नाम व रूप-धर्मयात संस्कार लोक धाइ ।

सत्त्वलोकयात सिया बिज्याःगु पहः “थ्व विश्व ब्रह्माण्ड्य् प्यंगू अपाय्य् कुमिचिया छे भुलां छगुली आपालं कुमिचा सत्त्व समूह, इमूचातय् गाःचा छगालय् आपालं इमूचा सत्त्व समूह न्या-ख्येय् छगलय् आपालं न्याचा सत्त्व समूह, आपालं प्रेत सत्त्वपि, आपालं नारकीय सत्त्वपि, मनुष्य देव ब्रह्मा आपालं सत्त्वपि दु धका सिया चवनीगु विचित्र मखु । भगवान बुद्ध ला उकथं सीकेगुयात पुला वना छम्ह सत्त्वयात “थ्व आपालं चरित्रत दया च्वंगुली थुगु चरित्र प्रबलम्ह जुया च्वन, विभिन्न अनुशयत दुगुली फलानागु अनुशय क्वातुया च्वं च्वन, स्वाभाविक छन्द क्वह्यना च्वन, अथवा क्वातुया च्वं च्वन, श्रद्धा आदि इन्द्रियत न्यागू मध्यय् फलानागु इन्द्रिय तीक्षण व प्रबल जुया फलानागु इन्द्रिय ला क्वह्यना च्वन तिनि” आदि धका सिया बिज्याः ।

उकथं सिया बिज्याःगुली अनुमानं अनुमान याना सिया बिज्याःगु मखु; डाक्टरं डिग्री द्वारा रोगीया ताप डिग्री लना स्वइगु अवस्थाय् यहाँ वंगु ताप डिग्रीयात सीके फूथें,

उम्ह सत्त्वया आन्तरिक धातु दक्वं परिस्थितियात छुटे छुटे याना प्रकट रूपं सीका खंका बिज्याये फु । [चरित्र, अनुशय, इन्द्रियतय्गु विषयत अभिधर्म निसे सम्बन्धितगु जूया निंति अभिधर्म उगु उगु ग्रन्थय् माला स्वया वा, आचार्य गुर्षिके न्यना सीके माल ।]

अवकाश लोक सिया बिज्याःगु पहः सत्त्वपिनि स्थल विश्व ब्रह्माण्ड प्रतिष्ठित जुया च्वंगु पहः क्यनेगुली ग्रन्थयागु धापू थौकन्हेयागु विज्ञानया आचार्यपिनिगु धारणा व सिद्धान्त लिसे ऊ मलाना च्वं च्वन । विश्व प्रतिष्ठित जुया च्वंगु पहःयात पालि उगु उगु ग्रन्थय् घया तःगु गथे धाःसा— थुगु पृथ्वी फी कथं निगू लाख व प्यीद्वः योजन फी दु । च्वय्यागु बच्छि भाग प्रकृति चा मुक्कं जुया क्वय्यागु बच्छि भाग त्वहं जुया च्वन धाइ । थुगु पृथ्वीया क्वय् प्यंगू लाख व च्यद्वः योजन फी दुगु लःया फाँट च्वना च्वंगु दु । “लःया फाँट” धाःसा नं तरल पदार्थथें मच्चं, तःसकं ख्वाउँसे च्वना धि चिना च्वंगु तःधंगु बरफया धिक्का जुया च्वथें च्वं । पृथ्वीयागु फी स्वया निदुगं घयाथें तफीगु बरफया धिक्कां पृथ्वी फाँटयात ल्हना धारण व ग्रहण याना तये फूगु आश्चर्य मखु । उगु लःया फाँटयात ६-गू लाखः व ख्वीद्वः योजन तःफीगु वायुयागु मण्डलं क्वय् कुतुं मक्कं ल्हना संचालन जुया च्वंगु दु । उगु वायु मण्डलया क्वय् नं अन्त मदयेक खालि जुया च्वंगु आकाश दया च्वंगु दु । थ्व विश्व पृथ्वीया क्वय्यागु भागया भूगोल जुल ।

छगू चक्रवाल धका सीमाना तये बहःगु थुगु विश्व पृथ्वीया घेरा ३६ लाख फिद्वः स्वसः व न्येगू योजन दु । विश्व भूमण्डलयात ल्वहँयागु पर्वततयसं पःखालं चाःहुइकेथें चाः हुइका तःगु दु । इपि ल्वहँयागु पर्वत स्वात्तु स्वाना चाः हुला च्वंगुयात हे चक्रवालया विशाल पःखाः धका धायेगु चलन याना वया च्वंगु खः । थुगु विश्व भूमण्डलया दुने ला समुद्रयागु लः फाँट दु । उगु लः फाँटया दकसिवे गाः वंगु थाय् चय्प्यद्वः योजन दु । दथुइ मथुइ लाक्क लःया च्वय् पाखे चय्प्यद्वः योजन ; लःया दुने चय्प्यद्वः योजन दया जम्मा छगू लाख व ख्वी च्याद्वः योजन तः जाःगु मेरु पर्वत प्रतिष्ठित जुया च्वंगु दु । उगु मेरु पर्वतया छयाख्यरं “सीदा” घयागु छगू ख्सी बिचे लाना मेरु पर्वतं वव्य् बच्छिति चीजाःगु युगन्धर पर्वत प्रतिष्ठित जुया च्वंगु दु । थुगु हे विधि कथं “सिदा खुसी” छगू छगू बिचे लाका पर्वत क्रम न्हेवः मेरु पर्वतयात चाः हुइका प्रतिष्ठित जुया च्वंगु दया च्वन ।

उगु मेरु पर्वत व पर्वत शृङ्खला (७) बःया प्यंगू दिशाय् दुगु लःया दथुइ तःधं चीधंगु द्वीपत थी थी कथं लुया वया च्वंगु दु । इपि द्वीपत हे मनुष्यादि सत्त्वपिनि च्वनेगु थाय् शहर गां जङ्गल पर्वतत जुया च्वन । पूर्व पाखे लुया वःगु द्वीपयात पूर्वद्वीप, दक्षिण, पश्चिम व उत्तर पाखे लुया वःगु द्वीपतय्त दक्षिण द्वीप, पश्चिम द्वीप व उत्तर द्वीप— धका घाइगु खः ।

उगु मेरु पर्वतया बच्छति दुगु थासय् युगन्धर पर्वतया च्चका लिसे समानगु थासय् चातुर्महाराजिक देवभूमि दया च्वन । मेरु पर्वत शिखरया क्वय् त्रयस्त्रिंशत् देवलोक दया च्वन । थुपि देवलोक नित्तं जक पृथ्वी लिसे स्वाना च्वंगु दु । यामा, तुषिता, निर्माणरति, परनिर्मित वशवर्ती देवलोक व च्वय् च्वय् च्वंगु ब्रह्मलोकत ला पृथ्वी लिसे मस्वाःसे आकाशय् हे प्रतिष्ठित जुया च्वंगु दु । थ्व विश्वया च्वय्यागु भागया भूगोल वा मानचित्र खः । (वैज्ञानिकपिनिगु विश्व मानचित्र-यात उगु उगु विज्ञान ग्रन्थय् स्वये माल ।)

थ्व क्यना वये धुंगु विश्वथे जाःगु मेमेगु चक्रवाल विश्वत नं ल्याःचाः याये मफयेक आपालं दनि । भगवान बुद्धं उगु क्यना वये धुंगु चक्रवाल विश्व ब्रह्माण्डतय्त नं दक्व दिक्वं सीका खंका बिज्याये फु ।

संस्कारलोकयात सिया खना बिज्याःगु पहः “नाम रूप धर्मत पुचः चिना च्वंगु-यात” “पुद्गल, सत्त्व, व, जि, मिजं, मिसा, पुरुष, स्त्री” आदि धका धया च्वने माःगु खः । उगु नाम रूपयात छेले चीका तल धाःसा— अथवा नाम रूप दक्वं अन्तिम कथं निरोध जुया वन धाःसा पुद्गल, सत्त्व, व, जि, धका दइ मखुत । स्कन्ध-काय शरीरय् पृथ्वी (चा) धातु आपो (लः) धातु वायो (फ्य्) धातु तेजो (मि) धातु धका प्रमुख महाधातु ४-गु दु । उगु प्रमुख महाधातु प्यंगूयात मरम्मत याइगु छायेपिगु गजु छाइगु रूपत नं दनि ।

उगु रूपया अंश अंशत छपुचः चिना च्वंगु छधि
 छपुचःयात “रूप कलाप” धाइ । रूपकलाप छफुति छफुति
 प्रकृति मिखां खंके मजीक शूक्ष्म व चीघंचा तिनि । “वैज्ञा-
 निकतय्सं इमिगु माइक्रोस्कोपं दकसिबे चीघंचागु रूप छफु-
 तिचा कलापतय्त खंके फु” धका धासा नं कलाप छगु
 मात्रयात खने दइगु मखु, यक्वलं यक्व कलाप फुतिचात
 छपुचः जुया च्वंगुयात जक खनिगु खः; कलाप छगु छगुली
 “पृथ्वी, आपस्, तेजस्, वायु, वर्ण, गन्ध, रस, ओजा” थुपि
 रूप समूह च्यागु पुचः चिना च्वंगुयात सीकेत ला विज्ञानयागु
 क्षेत्र मखुत । भगवान बुद्धं ला उजोगु चिचीचा चिचीचाघंगु
 रूपचात जक मखुसे अनं पुला इपि रूपचात उत्पन्न जुया
 वयेत माःगु कारण लिसें लक्षण, कृत्यतय्त तकं दक्व दिक्वं
 सीका खंका कया बिज्याये फु ।

अनं पुला— उगु उगु रूप कलापचात पुचः चिना पाँय
 चिना च्वंगुलि सत्त्व धयागु थुगु स्कन्धकाय शरीरया दुने
 चित्त चतसिक धयागु नामधर्मं दनि । उगु नाम धर्मया शक्ति
 रूपवर्ण, शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श लिसें सीके ब्रह्मःगु धाक्वयात
 सीके खंके दु । इपि नामधर्मंतय्गु विषययात ला वैज्ञानिक-
 पिसं पूपूर्वक मीकेगु ला अर्थे ति, स्पर्श, वेदना, संज्ञा आदि नां
 मात्र नं सीके खंके फइ मखु ।

भगवान बुद्धं ला इपि नामधर्मंत उत्पन्न जुइगुया
 कारण लिसें लक्षण कृत्यतय्त समेतं दक्व दिक्वं सीका खंका
 कया बिज्याये फु । थुक्थं भगवान बुद्धं मत्तलोक अयकाश

(३५)

लोक संस्कार लोकतयत् दक्व दिक्वं सिया खना बिज्याःगु
जुया “तःसकं तःसकं सीका बिज्याये फु खनिसा” धका
प्रशंसा याये माःपि महाब्रह्मापिसं हे नं भगवान बुद्धयात
“लोकविदू = सम्पूर्ण लोकयात सिया खना बिज्याकम्ह
भगवान” धका शिरय् छुना शरण कया च्वंगु खः ।

प्रेरणा भगवान बुद्धं स्वंगू लोकयात सिया बिज्याःगुली
सत्त्वलोकयात सिया बिज्याःगु सत्त्वयात मुक्त याना
वीगु विषय तःसकं भ्यमु लाःगु विषय जुया च्वन । उपदेश
कना मुक्त याना बिया बिज्याइगुली इपि सत्त्वपिनि स्वाभा-
विक चरित्र अनुशय व इन्द्रिय परिपक्व जू मजूयात लना
स्वया विज्याये धुंका तिनि अनुकूलगु सिच्चुसे च्वंगु धर्म जल
अमृत वासः त्वंका बिज्याना मुक्त याना विज्यात । उपमा-
वासः यायेगुली दक्षम्ह वैद्यं रोगीयागु रोगयात हाःमाः निसं
सीका तिनि अनुकूलगु वासः त्वंकीथें खः । उकि भाः बुद्ध
शासनय् दुने विशेष धर्म लाभ मजूनिसा लिपायापि तथागतपि
लिसे ध्वःदुइगु अवस्थाय् अःपुक मुक्त याये बहःम्ह जुइ कथं
आवं निसं मभिगु अनुशय क्लेश घातुतयत् सालुइगु स्वया नं
सालुका यंका श्रद्धा प्रज्ञा आदि इन्द्रियत प्रबल व परिपक्व
जुइकेत स्मृतिप्रस्थान विपश्यना भावना धर्मंत वृद्धि याना
उद्योग याना वनेमाल ।

थुगु थासय् सफू व्वं व्वं दिना भगवान बुद्धयागु
शोभायमानगु प्रतिमूर्तिया दुने परिशुद्धगु चित्तय् संयुक्त जुया
च्वंगु सर्वज्ञता ज्ञानद्वारा सम्पूर्ण लोकयात सिया बिज्याःगु

पहः, स्वयं थःमं भगवान् बुद्धयात् दर्शनं याये दइबले थःगु
 चित्तयान् स्वया थःत अनुकूल जुइगु धर्मं उपदेश याना
 बिज्याइगु पहः, उगु उपदेश न्यन्यं विशेष धर्मं लाभ जुइगु
 पहःयात् समेतं आरम्भण याना स्वये माल । संसारय् सूर्यराज
 जक लुया मवल धाःसा लुफि हाइगु द्यार्गि कुना काप्चा थाय्-
 तय्त छुटे याना सीके मफया, वंक्व वंक्व पतिकं लुफि हाइगु
 गालय् क्वव्वाइगु सम्भावना दुथें अथे हे भगवान् बुद्ध रूपी
 सूर्यराज जक प्रादुर्भाव जुया बिमज्याःगु जूसा कुशल अकुशल
 छुटे याना सीके मफुसे अकुशलयात् जक याये लाना आपालं
 सत्त्वपि अपायय् वनीगु दया च्वन ।

अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि गुण वर्णन

अनुत्तरो पुरिस दम्मसारथि गुणं “दमन याये बहःपि
 सत्त्वपिन्त सम्य जुइ कथं अनुशासन यायेगुली ज्वः मदयेक
 सामर्थ्यं दया बिज्याकम्ह खः” धयागु अर्थयात् क्यना च्वंगु दु ।

जङ्गली किसि जङ्गली सलःतय्त सम्य जुइक दमन
 यायेगुली ज्वः मदयेक दक्षता दुम्ह किसि मागः सलः सवार-
 तय्सं तःसकं जङ्गली जुया च्वंपि सलः किसितय्त बुलुहुँ बुलुहुँ
 सम्य जुया बइ कथं दमन याये घुंका जुजुपिसं गइपि सलः
 किसिया रूपय् ध्यंका बीफुथें, बस्पोल तथागतं नं “लोकविदू”
 गुणय् क्यना वयाथें सत्त्वपिनिगु आन्तरिक मनोवृत्तियात्
 न्ह्याने लिउने दक्वं सिया खना बिज्याःगु जूया निर्ति दमन

याये बहःपि सत्त्वपिन्त खना बिज्याइगु अवस्थाय् ख्याच्चः
 बिया दमन याःसा तिनि मुक्ति धर्म प्राप्त जुइम्ह व्यक्ति जुल
 धाःसा ख्याच्चः बिया दमन याना बिज्याइगु जुया च्वन ।
 च्वय् थः छ्वया दमन याःसा तिनि मुक्तिधर्म प्राप्त जुइम्ह
 व्यक्ति जुल धाःसा च्वय् थः छ्वया दमन याना बिज्याइगु
 जुया च्वन ।

उकथं दमन याना बिज्याइगुली न्ह्यवः शील मदुम्ह
 जुल धाःसा शीलय् प्रतिष्ठित जुइका बिज्याइगु जुया च्वन ।
 शील हे दःसा नं च्वय् च्वय्यागु ध्यान धर्म, मार्ग धर्मतय्त
 उम्ह व्यक्तियागु पारमी अनुसार वृद्धि याना प्राप्त जुइ कथं
 अनुशामन याना बिज्याइगु जुया च्वन । उगु जन्मय् छुं गुगु
 धर्म विशेष तकं प्राप्त जुइ योग्य मजुल धाःसा लिपा लिपा-
 यागु जन्मय् संस्कार (पारमी) दइ कथं अनुशासन याना
 बिज्याइगु जुया च्वन । भगवान बुद्धयागु अववाद अनुशासन
 अलग ग्रहण याना काये दत धाःसा सम्य मजुइपि मदु, सम्य
 जूपि हे जक जुइगु जुया च्वन ।

थुगु थासय् दिना भगवान बुद्धयागु चित्त यच्चुसे
 पिच्चुसे च्वंगु, ज्ञान तीक्षण जूगु, उगु ज्ञानं उपदेश बिया
 अनुशासन याये निति थी थी कथया धर्मयात सिया बिज्याःगु,
 उगु थी थी कथया धर्मं उचितगु धर्मयात त्यया छम्ह सत्त्व-
 यात अनुशासन याना बिज्यात धायेवं विशेष धर्म लाभ जुइगु
 पहःयात आरम्मण याना भगवान बुद्धप्रति श्रद्धा चित्त वृद्धि
 जुइ कथं प्रयास याना यंकेमाल ।

प्रेरणा थुगु वचनक्रम अनुसार “भगवान बुद्धं ध्वःदुपि सत्त्व
 धाक्वसित मुक्तिधर्मं लाभ जुइ कथं अनुशासन याना
 बिज्याइगु मखु; योग्यतानुसार विशेष धर्मं लाभ जुइगु
 पारमी संस्कार दुम्हसित जक ज्ञानं स्वया विशेष रूपं अनु-
 शासन याना बिज्याइगु जुया च्वन खनि” धका थुइका तये
 माल । भगवान बुद्धया इलय् श्रावस्ती राष्ट्राधिपति कोशल
 जुजु व बडामहारानी मल्लिकापि विहार दायक विहार
 दायिका जुया भगवान प्रति अत्यन्त श्रद्धा प्रसन्न तायेकीपि,
 उपदेश नं बरोवर न्यने दुपि जुया नं छुं गुगुं विशेष धर्मयात
 तकं लाभ जुल धका ग्रन्थय् खंके मद्दु ।

थौं कन्है श्रद्धा अप्वः जुया प्रज्ञा म्हो जुया च्वंपिसं
 “भगवान बुद्ध ध्वदुइवं तुं हे निश्चित रूपं विशेष धर्मं लाभ
 जुइ फइ” धका आशा कया च्वनीगु जक मखु, थुगु हे जन्मय्
 पर्याप्त रूपं सःस्यू थपिन्त आश्रय काये दत्त धायेवं हे “उम्ह
 व्यक्तियागु धर्मत थःके अथें अथें हे सरे जुया वइ” धका
 चिन्तन याना च्वनीगु जुया च्वन । थःमं उद्योग व अभ्यास
 याःसा तिनि थःत दये फइगु खः धका ला विचारातय्सं मस्यू ।
 उकि भविष्यत् उत्पन्न जुया बिज्याइ तिनिम्ह भगवान बुद्ध
 नापलाइवले नं अनुशासन याये बहःगु पारमी संस्कार पूर्वक
 दये धुकूम्ह जुइ कथं आःथें छुं छुं अंशय् सःस्यू थगु बांलाःगु
 जन्मय् उत्पन्न जुइगु अवसर दया च्वंगु दान, शील, भावना
 आदि पारमी दक्वयात वंया कया पूर्ण याना आचरण याना
 वनेमाल ।

सत्था देवमनुस्सानं गुण वर्णन

सत्था देवमनुस्सानं गुणं "सुख प्राप्ति कारण, भिगु लँपुयात निर्देशित याना क्यना अनुशामन याना बिज्याये सःगु जूया निति देव मनुष्यपिनि छम्ह शास्ता जुया बिज्याक-म्ह खः" धयागु अर्थयात क्यना च्वंगु दु ।

वस्पोल भगवान सम्यक्सम्बुद्धं जीर्णं जुइगु रोगी जुइगु मरण जुइगु शोक सन्ताप जुइगु ख्वयेगु हालेगु दुःख कष्ट जुइगु बाया च्वने मालीगु आदि दुःख भयतय् पाखें चिला वने मफयेक मभिगु संसार धयागु महाकन्तारं आपालं सत्त्वपिन्त उपदेश व अनुशासन यायेगु द्वारा उत्तीर्ण याना निर्वाणय् थ्यंका बिया बिज्याइगु जुयाच्वन ।

प्रेरणा छम्ह छम्ह बुद्ध प्रादुर्भाव जुया बिज्याइगु अवस्थाय् आपालं सत्त्वपिन्त निर्वाणय् थ्यंका बिया बिज्याना नं कीर्पि छ्द्वः लिना वने मफुसे ल्यना च्वने माःगु अति हे नुगः मछिसे च्वंका च्वने बहः जू । अथे नं थौंकन्हेयागु युगय् सत्पुरुष धायेका च्वपि व्यक्तिपिसं थःपिनि कर्तव्य जुया च्वंगु भावना धर्म उद्योग व अभ्यास यायेगु पारमी पूर्ण यायेगु ज्याय् प्रयत्न मयासे "निर्वाण याकनं प्राप्त जुइके मास्ति वः" धका प्रार्थना यानाव च्वन तिनि । उक्तं प्रार्थना यायां ल्यना च्वने माःगुयात ला होश याः ख्वाः मवः । होश दया वया प्रयत्न याये मास्ति वःम्हसिया निति ला आः नं ई दयाव च्वन तिनि ।

भगवान् बुद्ध परिनिर्वाण जुया बिज्याये धुंका लिपा होश दया वया उपदेशय् वया च्वं कथं प्रयत्न याना बिज्याः-
 पि धायुष्मान महेन्द्र स्थविर, संघमित्रा स्थविरा आदिपिथे
 आपालं आपालं मुक्ति थ्यंका बिज्याये धुंकल । उकि भगवान्
 बुद्धयाल आरम्मण यायां उत्पन्न जुया वइगु प्रसन्न ताइगु
 प्रीति चित्तयात हे अनित्य दुःख अनात्म धका विपश्यना
 कर्मस्थान भाविता याना थःगु स्कन्धकाय शरीर नापं सम्पूर्ण
 लोकयात उद्विग्न तायेके बहः धका निरीक्षण यायेमाल ।
 प्रीति छगूयात हे अनित्य दुःख अनात्म धका खना वइवले
 सम्पूर्ण शरीरय् दया च्वंगु रूप धर्म नाम धर्मतय्त्त नं सरे
 जुया वना अनित्य दुःख अनात्म धका खना वये फूगु जुया
 च्वन ।

बुद्धगुण वर्णन

बुद्ध गुणं “सम्पूर्णं धर्मयात स्वयं थःथःमं सीका
 मेपिन्त नं सीके बिया बिज्याये फुम्ह खः” धयागु अर्थयात
 वयना च्वंगु दु ।

प्यंगु सत्ययात सीका खंका बिज्याःगु पहः

१-दुःख सत्य (दुःख=दुःख) सच्च= सत्य) रूपस्कन्ध व
 चित्त चैतसिक धयागु नामस्कन्ध धर्मत समूह
 जुया स्वाना च्वंगुयात “स्कन्धकाय” घाइ । थुगु स्कन्धकाय

(४०)

शरीर दुःख ग्वारा धात्थेंगु दुःख खः । थुगु स्कन्धकाय शरीर
दया जक नये, त्वने, पुने च्वनेया निरिति माला माला जुया
च्वनेमाः । वृद्ध वृद्धा जुइमाः, रोगी जुइमाः, सीमाः । माला
माला जुया च्वनेगु अधार्मिक जूगुलि प्यंगू अपायय् कुतुं वना
दुःख सिया च्वनेमाः । शोक सन्ताप जुइका ख्वयेगु हालेगु
याना सास्ति नया च्वनेमाः । जेल दण्ड फया वेइज्जत जुइका
अनर्थ नं जुइका च्वनेमाः । यक्व यक्व धन सम्पत्ति मुंके
धुंका त्याग याना तोता वनेमाः । बाये मययेक हे बाया
वाया वनेमाः । धौ पलख सुख जूथें भाःपिया च्वंसा नं च्वः
प्वः दक्वं स्वया यंकल धाःसा धात्थेंगु सुख धका खने मडु ।

“तःसकं सुख दु” धका धाये माःगु देवलोक ब्रह्मलोक
थ्यंक वनेत कोशिश याना च्वने माःगु दुःख, थ्यंक वने धुंका
नं विनाश जुइगु अवस्थायागु दुःख, (देवलोक्य “विनाश
जुइतिनि” धका गुलि गुलिसिनं न्ह्यवः सिया च्वनीगुलि
“थुलि तकं विशालगु श्री सम्पत्तियात तोता वने मालिन खनि
का” धका भुयु चःति हाया तःसकं तःसकं दुःख जुइगु जुया
च्वन ।) थुकथं सुनिश्चितगु धात्थेंगु दुःख जुया च्वंगु जूया
निरिति जिगु स्कन्धकाय शरीर व सम्पूर्ण सत्त्वपिनि स्कन्धकाय
शरीर मुक्कं दुःख सत्य जुया च्वन खनिसा ।

२-समुदय सत्य (समुदय=दुःख उत्पत्ति कारण+सच्च=
सत्य) उगु दुखया मूल कारण ला “तृष्णा
लोभ”धयागु यइपु ताइगु हेम खेम दइगु आशा इच्छा धात्थेंगु
कारण जुया च्वन । दुःख सत्यय् क्यना वयागु दुःख धाक्व

थुगु आशा यायेगु इच्छा जुइगुयात कारण याना उत्पन्न जुइगु खः । उगु आशा यायेगु इच्छा जुइगुलि याना गबलें गबलें अन्याय याये लाना थुगु लोक्य हे राज अपराध राज दण्ड फये माला, लिपायागु संसार्य् प्यंगू अपाय्य कुतु वना, अनन्त दुःख भोगे याना च्वने मालीगु खः । संसार वर्त दुःखं मुक्त मज्जेसे इपां थिपां मसीक चाःचाः हिला च्वने मालीगु उगु उगु जन्मयात आशा यायेगु इच्छा जुइगु लोभ तृष्णाया ल्हाः हे खः ।

आशा यायेगु इच्छा जुइगु धयागु तृष्णा लोभ नं धर्म संयम याये मफुतल्ले आफुखुशि गबलें नं लिचिला वनी मखु । “ मचाबले बुया वःगु साः द्रह्येया न्यकू तःधिक जुया व लिसे तःहाकः” जुया वइथें व “मि धयागु छुसि अप्वः जूलिसे मिया राय बढे” जुया वइथें, थुगु तृष्णा लोभया स्वभाव नं “दःलिसे मालीगु, गुलि अप्वः दत उलि मालीगु, दःलिसे माला वइगु लोभ कं कं बढे जुया वइगु हे” जुया च्वन । तृष्णा लोभ बढे जू लिसे तःतःधंगु दुःख्य् थ्यंके मालीगु जुया च्वन ।

मन्धाता चक्रवर्ती कथावस्तु थुगु विश्वया शुरु शुरुइ बोधिसत्त्व प्यंगुलि द्वीपयात राज्य याये दुम्ह मन्धाता चक्रवर्ती जुजु जुल । छन्हु चक्ररत्नद्वारा परिषद्विपसं चाःहुइका आकाश मार्गं प्यंगुलि द्वीपत चाःहिला जुया च्वंबले चातुर्महाराजिक देबलोकयागु विशालता व भव्यतायागु

(४२)

समाचार न्यने दया परिवार परिषद्पि लिसे चातुर्महाराजिक देवलोक पाखे स्वया पलाः न्ह्याकुसेलि चातुर्महाराजिक देव-
तापि प्यम्हसिनं लँ स्वः वया देवलोक चढे यात । उगु अव-
स्थाय दिव्य श्री सम्पत्ति अनुभव याये दया नं त्रयस्त्रिंशत्
देवलोक थुगु देवलोक स्वया सच्छि दुगं मयाक च्वन्ह्याना
विशाल जुया च्वंगु समाचार हानं न्यने दुसेलि त्रयस्त्रिंशत्
पाखे न्ह्याज्यां वंबले चक्ररत्न सहित परिषद्पि लिना वने
मफया लँ बिच्चं मनुष्य लोक्य लिहाँ वये माल । अबले थः
याकचा थ्यंक वःम्ह मन्धाता जुजुयात देवेन्द्र शक्रं स्वयं देव-
लोकयात बच्छि व्वः थलाः लः ल्हाना राज्य याके बिल ।

उगु ई मनूतयगु आयु, तःसकं तःहाका जुया असंख्य दँ
तक दुगु जुया सामान्य देवेन्द्रपि ३६-म्ह हिला वंबले तकं
उम्ह मन्धाता चक्रवर्ती जुजु च्यूत जुया मवसे राज्यसुख
अनुभव यायेगु यानां तुं च्वंगु जुल । अथे नं बच्छि देवलोक्य
राज्य याये दया नं सन्तोष तायेके मफुगुलि नकतिनि थ्यंक
वःम्ह न्हूम्ह देवराजयात स्याये मास्ति वःगु कुबिचाः लुया
वःसेलि उगु देवलोकं तना वना मनुष्य लोक्य थ्यनेवं तुं
मरण जुया वने नंगु जुया च्वन । (जातकट्टकथा, तिक निपात,
सङ्कप्प वग्ग मन्धातु जातक ।)

थुगु कथावस्तुइ देवेन्द्रपि जम्मा ३६-म्ह हिला बंक
तक दिव्य श्री सम्पत्ति अनुभव याये दया नं सन्तोष जुइ
मफुगु लोभयागु विशालतायात अनुमान याये बहः जू । उर्कि

तृष्णालोभ धयागु धर्मं संयम याये मफुतल्ले आपुःखुशि गबलें
 नं लिचिला वनी मखु । तृष्णालोभ लिचिला मवतल्ले नं
 वयना वयागु दुःख पुचलं मुक्त जुया वनी मखुनि । उकि
 यइपु ताइगु हेम खेम दइगु इच्छा जुइगु आशा यायेगु धयागु
 तृष्णा लोभ सम्पूर्णं दुःख समूहया मूल कारण घातर्थे सही जुया
 च्वंगु ममुदय सत्य हे खः ।

३-निरोध सत्य (निरोध=दुःखया निरोध व अन्त जुइगु,
 सच्च=सत्य ।) उगु सम्पूर्णं दुःखया निरोध
 व अन्त जुइगु सत्य ला निर्वाण खः । उगु निर्वाणया दुःख
 मदुगु पहः गुकथं सुख जुइगु पहःयात ला विपश्यना ज्ञानक्रम
 तनंतं प्रबल व परिपक्व जुया निर्वाणयात खंके फइगु ज्ञान
 प्राप्त जूसा तिनि बांलाक सीके फइगु खः । श्रोतापन्न भावय्
 थ्यनेवं हे निर्वाणया रसयात सीके खंके फइगु जुल । श्रोता-
 पन्नपिसं निर्वाणया रसयात बांलाक ववजीक सीके खंके धुनिगु
 जुया अरहन्त भावय् थ्यनी कथं जक वृद्धि याना भाविता
 याना चायेका उद्योग व अभ्यास याना यंकीगु जुया च्वन ।
 पृथग्जनया रूपय कुहाँ वल धयाम्ह मदु । अरहन्त जुया परि-
 निर्वाण जुइ त्त्ययेका नं दुःख जुया च्वंगु नाम रूपयात परि-
 त्याग याये दइनगु जुया प्रसन्न प्रफुल्लित जुया च्वनीगु जुल ।

निर्वाण थौं कन्हे पृथग्जनपिनिगुथें जाःगु विचारं
 विचाः याना म्हाइपुसे च्वं च्वन घाःसा निर्वाण प्रवेश जुइ
 त्त्ययेका सुं द्दग्ध नं प्रसन्न प्रफुल्लित जुया च्वने फइ मखु ।

(४४)

थःपि वनीगु निर्वाणया सुख दुगु पहःयात इपि पवित्र व्यक्त-
पिनिगु आरम्मणय् स्पष्ट स्पष्ट रूपं छर्लंग जुइक सिया च्वने
धुनिगु जुया जक प्रसन्न प्रफुल्लित जुइ फूगु खः । महाप्रजापति
गौतमी परिनिर्वाण जुइ त्ययेका देव व मनुष्यपिसं कलकल
लुमंका ख्वयेगु याना च्वंसा नं महाप्रजापति गौतमीं ला भ्याः
भतिचा नं नुगः मच्छि मजुइकुसे “पुत्र पुत्रीपि, थुजोगु ई ख्वयेगु
ई मखु, लय् तायेगु ई खः” धका धर्म क्यना ऋद्धि समेतं
क्यना वन तिति ।

कुल जाति गुण श्री सम्पत्ति कथं उच्चस्थ स्थिति
च्वना तःधंगु पारमी दया विज्याकम्ह भगवान बुद्ध व
सत्पुरुषपि विज्याइगु भिगु लँपुइ कीपि सकलें छाया जक लिना
मवसे च्वने त्वः जुइ; न्ह्याइपुसे च्वंका दिगः मदयेक पार-
मीत पूर्ण याना याना वांलाक लुकु लुकु लिना वने निति
आवंनिसें ठिक ठाक जुइक व्यवस्था याना यंकेमाल ।

४-मार्ग सत्य (मग्ग=निर्वाणय् थ्यनीगुया कारण भिगु लँपु-
सच्च=सत्य ।) निर्वाणय् थ्यनीगुया कारण
भिगु सही लँपु ला मार्गांग च्यागू खः ।

मार्गांग च्यागू

- १- सम्मादिट्ठि=सम्यक् रूपं खंकेगु ।
- २- सम्मासङ्कप्प=सम्यक् रूपं विच्चाः यायेगु ।
- ३- सम्मावाचा=सम्यक् रूपं खँ ल्हायेगु ।
- ४- सम्माकम्मन्त=सम्यक् रूपं ज्या यायेगु ।

- ५- सम्मात्राजीव=सम्यक् रूपं जीवन हनेगु ।
 ६- सम्मावायाम=सम्यक् रूपं उद्योग यायेगु ।
 ७- सम्मासति=सम्यक् रूपं स्मृति तयेगु ।
 ८- सम्मासमाधि=सम्यक् रूपं ध्यान तयेगु स्थिर जुइगु ।

(मार्गांग च्यागूयागु विस्तृतयात धम्मत्रककप्पवत्तन सुत्तय् स्वया वा गुरु आचार्यपिथाय न्यना सीके माल ।)

प्रेरणा भगवान बुद्धयात आरम्मण याना भाविता याये माःगु बुद्धानुस्मृति कमस्थानं धर्म लाभ मज्जुनिसा नं थःगु चित्तयात अतिकं विशिष्टगु बुद्धारम्मणय् तथा तयेगु जुइगु जूया निति सदां प्रसन्न प्रफुल्लितगु प्रीति सौमनस्य चित्त, सदां यच्चुसे पिच्चुसे च्वंगु श्रद्धाचित्तत लुया वया च्वनीगु जुया उम्ह व्यक्तिया खाः तःसकं यच्चुसे च्वं च्वनीगु खः । खाः यच्चुसे च्वं च्वनीगुथे म्ह ह्मं दुगु रूप नं यच्चुसे च्वं च्वनीगु जुया च्वन । थुगु रूपं बुद्धानुस्मृति कर्मस्थानं शरीर व मन नितां सुख जुइके फु । उकथं सुख जुल धाःसा अतिकं बांलागु स्वास्थ्य नं लाभ जुइगु जूया निति थुगु सफू व्वना वा सफू मब्बंसे वारवार फुसंत फुसंतय् थःगु चित्तयात बुद्धा-रम्मणय् तथा तयेगु याये माल ।

भगवा गुण वर्णन

भगवा गुणं “विशालगु भाग्य दया बिज्याकम्ह खः”
 घयागु अर्थयात क्यना च्वंगु दु ।

भाग्य खूगू

- (१) इस्सरिय भाग्य ।
- (२) धम्म भाग्य ।
- (३) यस भाग्य ।
- (४) सिरी भाग्य ।
- (५) काम भाग्य ।
- (६) पयत्त भाग्य ।

(१) इस्सरिय भाग्य— भगवान बुद्धं धारण व निर्माण याना बिज्याये मास्ति वल धाःसा शरीर-यात अणू प्रमाणगु धू समान विकिचाधिक जुइ कथं निर्माण याना बिज्याना च्यागू परिष्कार धारण याना तूया दुने चंक्रमण याना बिज्याइगु जुया च्वन । अवले चीघंचाःगु न्हाय्कंया दुने विल्डिग व छेंयागु किचः खने दया च्वनीगुथें च्वंक भगवान बुद्धायागु दर्शन दया च्वनीगु खः । सःसःतिक दुपिसं खने मदयेक नं शरीरयात लोप याना बिज्याये फु । (बक ब्रह्मा कथावस्तु ।)

चित्तयागु आवेगथें तुं स्कन्धकाय शरीरयात याउँक व वेगवान जुइक निर्माण याना बिज्याये फु । (ध्यानं ब्वया बिज्याइगुथें जाःगु खः ।)

शरीरयात प्राकृतिक प्रमाण स्वया तःघं तःघिक जुइक निर्माण याना बिज्याये फु । (राहु असुरेन्द्र कथावस्तु ।)

बिज्याये मास्ति वइगु दिशाया पना पिना रोके रिके
 याना तःगु मदयेक तत्क्षणय् तुरन्त बिज्याये फु । भगवान्
 बुद्धं तरे याना बी माःपि सत्त्वपिन्त खना बिज्यात्त धाःसा
 देवलोक व ब्रह्मलोकय् जूसां उम्ह व्यक्तियाथाय् तत्क्षणय्
 थ्यंक बिज्याये फु ।

थी थी रूप वर्ण थी थी आकार प्रकार निर्माण याना
 बिज्याये मास्ति बल धाःसा तत्क्षणय् सिद्ध याना बिज्यायेफु ।
 भगवान् बुद्धं गबलें गबलें उत्तर कुरू द्वीपय् बिज्याना उगु
 द्वीपवासीपिनि जुजुया भेष निर्माण याना उपदेश बिया
 बिज्याइगु जुया च्वन ।

थःगु चित्तयात व आपालं सत्त्वपिन्त अधीनस्थ याये
 फूगु भाग्य दु । उकि भगवान् बुद्धयात आपालं सत्त्वपिसं
 आदर गौरव तथा च्वने माःगु खः ।

ध्यान समापत्ति अभिज्ञाय् प्रवेश जुया बिज्याये
 मास्ति बल धाःसा धिला सुस्ति धयागु मदयेक तत्क्षणय् हे
 प्रवेश जुया बिज्यायेफु ।

ध्यानय् प्रवेश जुइगु आकाशय् व्वया वनेगु आदि
 छुं छगू ज्या याना बिज्याना च्वनीगु अवस्थाय् अन्त याना
 बिज्याये मास्ति वइगु इलय् पिया च्वना बिज्याये म्वाक हे
 इच्छा जुइ मात्रं छकोलनं उगु कृत्य अन्त व सिद्ध याना
 बिज्याये फु ।

(४८)

(२) धम्म भाग्य- किं न्यासः (१५००) क्लेश शत्रु वा
क-क्षाःतयत् चीका हटे यांना सफा सुघर
याये फूगु मार्गं प्यंगु, फल प्यंगु निर्वाण हिंसाबं ६-गू लोकुत्तर
धर्मतयत् “धम्म” भाग्य धाइ ।

(३) यस भाग्य- न्यंकनं न्यना च्वनीगु गुणं वर्णन कीर्ति
घोषयात् “यस” भाग्य धाइ । भगवान्
बुद्धयागु गुण वर्णन कीर्ति घोष मेपिनित्थे संगठन सिंगठनतय्
पाखे खःगुं मखुगुं दयेका रचे याता दइगुथे जाःगु मखु;
सही व ययार्थगु गुणया कारणं स्वभावतः प्रकट जुया वया
मनुष्य लोकय् स्वया नं देवलोकय् कं अप्वः न्यना प्रख्यात् जुइगु
जुया च्वन । [मेमेगु चक्रवालं नं देव ब्रह्मापि थुगु चक्रवाल्य्
वये फूगु जुया देव ब्रह्मा परस्परय् यश कीर्ति न्यंका छ्वइगु
जूया निति “किद्वल चक्रवाल पर्यन्त न्यनीगु जुया च्वन ।
मनुष्यलोकय् ला उलि तक कीर्ति घोष न्यना मवं” धयागु
भाव खः ।]

(४) सिरि भाग्य- अति महान व विशालगु पारमीया
अधिकारी जुया बिज्याकम्ह जुया
न्ह्याक्व दर्शन याःसां याये गाके मफयेक अति हे शोभायमानगु
श्री ऐश्वर्ययात् “सिरि” भाग्य धाइ ।

भगवान् बुद्धयागु ख्वाल्य् हाकुसे पिपिधाःगु मिखा-
फुसि निखे दया दथुइ “उण्णलोम” धयागु बित्कुल यच्चूसे
तुइसे च्वंगु सँ चवकंका तल धाःसा कुच्छिति प्रमाण तःहाकः

जुया सामान्य रूपं तल धाःसा वहः कापुचित्ताः तुइका तयेबलेथें जवं चाःतुला, अति शोभायमान जुया च्वन । सुवर्ण वर्णगु छ्यंगुति द्योन्य निखे पाखेयागु हाकुगु मिखाफुसि सँया लावण्यं तुइसे यच्चुसे च्वंगु उण्णलोम सजीव सँयं जक स्पष्ट रूपं छल्लंङ्ग खने दया च्वंच्वन । उण्णलोम सजीव सँया भति वत्रसं जःखः च्वंगु मिखा पुसा सँत नं च्वय्पाखे च्वका थःतुला उण्णलोम सजीव सँयात थःस्वया दर्शन याना च्वंगुथें, च्वंच्वन ।

माणिक्य ग्वः जडे याना तःगुथें च्वंक द्वँ थ्याना स्पष्ट जुया च्वंगु मिखा ग्वःया दुने निखे पाखेयागु तुयुगु मिखा भागया दथुइ च्वंगु ग्वःलाःगु हाकुगु नानिचा कुमुद्र पलेस्वाँया दथुइ भम्बःत पिज्वया च्वंगुथें च्वंक सुशोभित जुया च्वन । मिखा निगःया दथुं क्वय् पाखे क्वहाँ वना च्वंगु न्हाय् प्याच्याक्क थ्याच्याक्क मच्चंसे स्पष्ट रूपं छल्लंङ्ग खने दया खाःयात अलंकारं छायेपिया तःगुथें जुया च्वन । म्हुतुसि छज्वः लालि फिजे याना तःगुथें च्वंक ह्याउँसे च्वना हीरा क्वःलाक जडे याना तःगुथें च्वंगु वा क्वःयागु बिल्कुल तुइसे च्वंच्वंगु स्थिति मुसु कया त्रिज्याइगु अवस्थाय् श्री परस्परय् प्रतिस्पर्धा याना च्वंगुथें च्वंच्वन । थुकथं छुं भति जक उल्लेख याना क्यदागु खाः व शरीरयागु श्रीशोभा मनुष्य देव ब्रह्मापिनि मिखायात आकर्षित याना साला कया तःगुथें च्वंक न्हाय्क्व स्वःसां स्वये मगाइ कथंयागु जुया च्वन ।

स्वापु- “श्रीशोभा” धयागु बांलायात धाये त्यंगु मखु । बांमलाःसां गुलिं गुलिसिया रूपाकृति कथंहना वा,

(५०)

जुइ च्वनीगु बोलि वचन कथंहना “श्रीशोभा दु” घका प्रशंसा याका च्वने दइगु जुया च्वन । भगवान बुद्ध ला प्रकृति रूप लावण्यं नं सुशोभित जुया च्वन, पलाः छिना बिज्याइगु पहः; जुइ च्वने याना बिज्याइगु पहः, उपदेश याना बिज्याइगु पहः आदित नं स्वस्वं मगाः, न्यन्यं लुमघकं श्रीशोभा धारण याना च्वंगु जुया च्वन । उकिं नरराज, देवराज ब्रह्मराजपिनि परिपद् दथुइ फेतुना बिज्याना धर्मं उपदेश याना बिज्याइम्ह भगवान बुद्ध ज्वारररां थिना नाइसे छाइसे कोमलगु ला हिया द्योने शुद्ध स्पष्टगु सःयात छायेपिया तःगुथें जुइगु जुया आपालं आपालं राजपरिषद्पिं स्वया श्रीशोभाय् पुला वना विशिष्ट रूपं सुशोभित जुया बिज्याइगु जुया च्वन ।

सेल सूत्रं छुं सारांश स्वसःति माणवकपिन्त स्यने कने याना च्वंच्वंम्ह ब्राह्मण जाति ‘सेल’ धयाम्ह प्रधानाध्यापक आचार्यं छम्ह छको भगवान बुद्धयागु विषयय् खें न्यना स्वसः शिष्यपि नापं वस्पोलयाथाय् थ्यंक वःबले वस्पोल बुद्धयागु श्रीशोभां जाया च्वंगु रूपवर्णं खने मात्रं हे “थुलि तक श्रीशोभा दुम्ह वस्पोल श्रमण भिक्षु जुया च्ववां छु लाभ दइ, प्यंगुलिं द्वीपयात अभिभूत याना राज्य संचालन याये फूम्ह चक्रवर्ती जुजु जुइ निरति रूप लक्षणं सम्पन्न जुया च्वंच्वन । अथे जुया श्रमण भिक्षु भावय् मच्चंसे गृहस्थ भावय् च्वना सम्पूर्ण जुजुपिसं नतमस्तक जुया पूजा अभिवादन याये बहःम्ह चक्रवर्ती जुजु जुया बिज्याहुं घका निवेदन यात ।

[सुत्तनिपात, महावग्ग, सेलसुत्त पालि]

थुगु मिखां बांवांलाःगु स्वयेगुली मभिगु चित्ततयत्
 वृद्धि जुइका अनर्थ आपाः जुइगु जूसां भगवान बुद्धयागु
 शोभायमानगु आरम्मणयात स्वया दर्शन यायेगुली ला भिगु
 चित्तत वृद्धि जुइगु जुया आपाः अर्थ दइगु जुल । थुलि तकं
 विशाल व भव्यम्ह श्रीशोभाया अधिकारी वस्पोलयात कीसं
 दर्शन याये मखंका च्वने माःगु अति हे अपशोच याये बहः
 जुया च्वंच्वन ।

(५) काम भाग्य वस्पोल भगवान बुद्धया इच्छा दुगु
 धाक्व सम्पूर्ण सिद्ध जुइके फूगुयात
 “काम” भाग्य घाइ । भगवान बुद्ध बुद्ध जुया बिज्याना
 सत्त्वपिन्त पार तरे याना बी फयेकेत प्रार्थना याना बिज्याःगु
 दुगु जुया उगु प्रार्थना यथावत् सम्पन्न जूगु जुल ।

(६) पयत्त भाग्य महानगु उद्योग वीर्ययात “पयत्त” भाग्य
 घाइ । भगवान बुद्ध चानं न्हिनं फुर्सतया
 अवसर मदयेक दिपाः मदयेक वेनेय्यपिनि निति अतिकं प्रयास
 व प्रयत्न याना बिज्यात ।

धर्मगुण वर्णन

धर्मगुण खुगू—

१— स्वाक्खात	गुण
२— सन्दिट्टिक	गुण

(५२)

३- अकालिक	गुण
४- एहिपस्सिक	गुण
५- ओपनेटियक	गुण
६- पच्चत्तं वेदितब्ब विञ्जूहि	गुण

स्वाक्खात गुण वर्णन

स्वाक्खात गुणं “बांलाक कना तथा विज्याःगु खः”
धयागु अर्थयात कयना च्वंगु दु ।

धम्म मार्गं प्यंगू, फल प्यंगू, निर्वाण १-गू, धर्मस्कन्ध धयागु
पिटक १-गू; जम्मा १०-गूयात “धम्म” धाइ ।

मार्गं प्यंगू	फल प्यंगू
(१) श्रोतापत्ति मार्गं	(१) श्रोतापत्ति फल
(२) सकृदागामि मार्गं	(२) सकृदागामि फल
(३) अनागामि मार्गं	(३) अनागामि फल
(४) अरहत्त मार्गं	(४) अरहत्त फल

थुगु खँपु अनुसार आः कयने त्यनागु गुणतय्सं सम्पन्नगु
धर्म धयागु भगवान बुद्धं कना विज्याःगु पिटक पालि अर्थकथा
क्रम व मार्गं धर्मं फल धर्मं निर्वाण धर्मत जक जुया च्वन
धका सीकेमाः । पिटक ग्रन्थ थ्याः सफूत उगु धर्मतय्त
लुमंका विया तःगु “धर्म भण्डागार” जक खः । “धर्मं चैय”
धका नं धाः । उगु उगु धर्मतय्त कने कयने याना च्वं पि
व्यक्तिपिं ला धर्मं भण्डागारयात पिवा च्वनीपिं भण्डागारिकपिं
जुया च्वन ।

धर्मया त्रिविध कल्याण

आदिकल्याण भगवान बुद्धयागु धर्म-

(१) न्यनेगु धयागु आदिकल्याण,

(२) आचरण उद्योग व अभ्यास यायेगु
धयागु मध्य कल्याण, व

(३) आचरण याये धुनिबले विशिष्ट धर्म

लाभ जुया सम्पूर्ण दुःख शान्त शीतल जुया च्वंगु निर्वाणयात
खनिगु धयागु अन्त्य कल्याणं सम्पन्न जुया च्वंगु जुया आचरण
याये मफुनिसां न्यनेगु मात्रं नं ह्वानाक्क छ्वया च्वनीगु क्लेश
मियागु रापतय्त शान्त जुइके फु ।

क्लेश मि १०-गू

१. लोभ = इच्छा जुइगु मि,
२. दोस = तँ पिहाँ वइगु मि,
३. मोह = मस्यूगु मथूगु मि,
४. मान = अभिमान चढे जुइगु मि,
५. दिट्ठि = धारणा द्वनिगु मि,
६. विचिकिच्छा = बुद्ध, धर्म, संघ, कर्म, कर्मया फलतय्
प्रति शंका जुइगु मि,
७. थिन = तःसकं न्ह्योगुलु जुइगु गुजुहँ च्वनीगु मि,
८. उद्धच्च = चिलाय् मलाय् दनिगु स्थिर मजुइगु मि,
९. अहिरिक = अकुशल दुश्चरित्र खना मद्धा मजुइगु मि,
१०. अनोत्तप्प = दुश्चरित्र खना मग्गाइगु थारा मन्हुइगु मि,

(१४)

धुपि १०-गू बलेश मित की पृथग्जनपिनिगु सन्तानय
वामचायेक छ्वया चवनीगु दया, गबलें गबलें सी दयेक तीब्र
रूपं छ्वया वइबले तिनि “अं, तःसकं पूगु मि खनि का” धका
स्पष्ट रूपं सीके दइगु जुया चवन ।

लोभ मि छ्वइगु पहः भिक्षुणीपि छध्वः सीमाय् दुने
उपोसथ याः वंबले छम्ह भिक्षुणी
सीमाया लुखाय् तथा तःगु ल्याय्म्हचिगु प्रतिमूर्ति खना ल्वःबंका
आशक्त जुया लोभ मि दुहाँ वःगुलि सकलें लिहाँ वंका नं
लिहाँ वने मफया स्वयेगु स्वयावं तुं च्वंसेंली पासा छम्ह वया
सःत वःबले दना दना तुं प्राण मदयेका ल्हाः ज्वना साःगु
अवस्थाय् भाराक गोतवन ।

दोष मि छ्वइगु पहः देवलोकय् देवतापि थःथःपिनि
परिषदपि लिसे उद्यानय् न्ह्याइपुसे
च्वंक वने यःगु जुया, छको छम्ह देवपुत्र परिषदपि लिसे रथय्
चवना उद्यानय् बना च्वंबले, लिउने ल्यूल्यू लिना वया च्वंम्ह
देवपुत्र खना “न्ह्योने वना च्वंम्ह देवपुत्रं छुं हे मखुगु नित्तिगु
वयागु सुख ऐश्वर्ययात महानगु सुख ऐश्वर्य भाःपाः तःसकं बढे
चढे जुया चवन” धका उपहास याःगु सः न्ह्योने च्वंम्ह देवपुत्रं
ताया परस्परय् ल्वापु जुया देवपुत्रीपिसं प्रार्थना याना च्वंक
च्वंकं अतिकं कोमलगु देवपुत्र निम्हसिगु स्कन्धकाय शरीर
दोष मियागु प्रभावं सिना वने माल ।

टिप्पणी अपशोच जुइगु शोक मि, ख्वयेगु वा विलाप यायेगु परिदेव मि, शारीरिक दुःख जुइगु दुःख मि, मानसिक कष्ट जुइगु दौर्मनस्य मि, हिकु हिकु काकां तःसकं डाह जुइगु उपायास मि नं थुगु दोष मी दुध्याना च्वंगु दु ।

आः मनुष्य लोक्य नं छुं छगू विनाश जुइगुया कारणं शोक परिदेव घयागु दोष मित छ्वया चित्त विक्षिप्त जुइका नये मफु त्वने मफु भुगुलुं भुगुलुं च्वना आदि अन्त जुया जीवन बर्बाद जुइका च्वंपि आपाः हे दया च्वन । थुगु क्लेश मियात धर्म न्यना मात्रं तुं शान्त शीतल जुइक शान्त याना बी फु । थ्व ला धर्मयागु “न्यनेगु” घयागु आदि कल्याण हे खः ।

मध्य कल्याण आपालं मनुष्य समूहं “भगवान बुद्धयागु धर्मय् वया च्वंकथं संयम याना आचरण याना यंका च्वन धाःसा चित्त संकुचित जुया दुःख जुइ; भगवान बुद्धयागु विचाः लिसे प्रतिपक्षी (विरोधी) जुया च्वंगु लौकिक आरम्भणतय्त लिना अनुभव याना च्वंसा तिनि म्हाइपुके दइ” धका भाःपिया च्वने यः । उपमा गथे धाःसा— बहनी मि च्याका तल धाःसा मिया जलाःथात लुंयागु पबंत भाःपाः दुने दुहाँ वना ध्वात्तु ध्वाना जुया च्वनीपि की पतंगथें जुया च्वन ।

वास्तवय् अथे भाःपिया च्वंथें मखु, भगवान बुद्धयागु विचाः लिसे विरोधी जुया च्वंगु लौकिक आरम्भणयात

(५६)

अनुभव याना च्वनेगु कारणं थूगु जन्मय् हे मनू परस्परय् उत्तं मजू, समताय् मवःसे दनां दने मफयेक पतन जुया वंषि खने दया च्वंगु दु । चलाख जुया मनुष्य जोवनय् चल्ता पूर्जापि जुया च्वना नं लिपायागु संसारय् चलाखी जुया च्वनां जीगु मखू, अवश्य नं मभिगु दुःखया सामना याये माली तिति ।

भगवान बुद्धयागु विचाःयात त्वयेक धर्मया अनुशरण याना आचरण याना जुया च्वन धाःसा तःसकं सुखी जुया च्वने दइ । काय् म्हाय्पि लिसें सम्पूर्ण परिवार सत्पुरुषपि जक जुया च्वन धाःसा गुलि जक सुखी जुया च्वनीगु जुइ । वयासिकं अप्वः छगू हे चित्त छगू हे स्वभाव दयेका पारमी पूर्ण यायेगुयात जक प्रमुख याना धर्म पाखे लिना वना याउँक अःपुक च्वने फत धाःसा गुलि जक मुख जुइगु खः धका चिन्तन मनन व निरीक्षण याना स्वये माल ।

उदयभद्र जातक भावी बुद्ध व यशोधरापि निम्ह उदयभद्र राजकुमार व उदयभद्रा राजकुमारी नामं “सुरुधन” राष्ट्रय् राज्य याना जुजु व महारानी जुया वये नं । पारमी पूर्ण यायेगुली परस्परय् सहभागीपि जुया च्वंषि जूगु अनुसार गुलि तक हेमखेम दयेका च्वनीगु खः धयागु ला आखः ग्वलं च्वया च्वनां हे फुइ ख्वाः मवः । तर अबु छम्ह मां निम्हपि तःकेहे नं जुया च्वंषि, बुद्धि विवेकय् शीर्षस्थय् थ्यना च्वंषि पारमी अधिकारीपि नं जुया च्वंगु कथं जुजु व

महारानीया रूप्य च्वंच्वंपि जुया नं लौकिक मानव कृत्य मानव आरम्मणय् चित्त व्वमसाःसे, छगू हे राजप्रासादय् जुया नं शुद्ध विशुद्ध रूपं च्वंच्वन धाइ । उक्तथं च्वंच्वंबले भविष्ययागु बारे विचाः याना छन्हु “जुजु व महारानी निम्ह मध्यय् न्हापां स्वर्गारोहण जुइम्हसिनं जन्म काःवंगु जन्मं लिहाँ वया धाःवयेमाः धका (परस्परय् बाये मास्ति मवःगुलि) कराल वचन ल्हाना सत्यक्रिया याना तल । उक्तथं सत्यक्रिया ल्हाना लिपा जुजु न्हापां स्वर्गारोहण जुया त्रयस्त्रिगत देवलोकय् शक्र देवेन्द्र जू वन ।

अनं लिपा गुलिखे दयेका स्मरण जुया वःगुलि महारानीयाथाय् वया देवलोकय् शक्र देवेन्द्र जुया च्वंगु खं व काय, वाक व चित्तयात संयम याना दान प्रदान याना च्वन धाःसा नापं उत्पन्न जुइगु सम्भावना दुगु खँ लिसें संवेग सम्बन्धी धर्म खँत धया अनुशासन याना देवलोकय् लिहाँ वसेलि महारानीं नं अनुशासन याःगु अनुरूप अनुशरण याना कर्म फुना परलोक जूबले शक्र देवेन्द्रयाथाय् महारानी हे जू वंगु जुल । थव आचरण यायेगु धयागु मध्य कल्याण खः ।

अन्त्य कल्याण भगवान बुद्ध कना बिज्याःगु प्यंगू सत्य, मार्गाङ्गि च्यागू; स्मृतिप्रस्थान प्यंगू आदि धर्मतय्त उद्योग आचरण व अभ्यास यात धाःसा निर्वाण निश्चित रूपं प्राप्त याना काये फु । थव “आचरण सिद्ध जुइगु” धयागु अन्त्य कल्याण खः ।

(५८)

प्रेरणा यौ कन्हे प्रज्ञा ज्ञान लिउने लाना धन सम्पत्ति सुख
ऐश्वर्य गुणश्री नष्ट जुइका तिनि, अकुशल दुश्चरित्रत
कसे जुइक भरे जुया चवने धुंका तिनि पश्चाताप जुया छुं
भति ज्ञानी जुइपि दया चवन । घात्थें दुःखया सामना याये
मालिगु अवस्थाय गुकथं समाधान यायेगु तकं मसिया मती
लूथे मनया ल्यूल्यू शरीर वंका कल्पना याना प्राण समेतं अन्त
जुइक व्यवस्था याना वनीपि नं यक्वं न्यने नं । उगु रूपं
मभिगु विचाः लुया वल धायेवं भिपि गुरुपिथाय आश्रय कया
उपदेश न्यनेगु यायेमाः मखु ला ? भगवान बुद्धयागु धर्म
पूवकं थुल चित्त बुद्धे जुल धायेवं थुगु जन्मय् सामना याये
माःगु स्वाभाविक दुःख मिथें जाःगुयात नं शान्त याये फइगु,
संसारय् ध्वदुइ तिनिगु दुःख मियात नं निश्चित रूपं शान्त
याये फइगु जुया चवन ।

इपि धर्मतय्त थुइकेत नं भिक्षुपिसं अध्ययन याइगुथें
फिदें नीदें तक अभ्यास याना चवने मालीगु मखु । धर्म मार्गं
मुक्कंयात कना क्यना बीपि प्रज्ञावान सत्पुरुषपि, मन धुक्क
तया विश्वास याये बहःपि गुरु आचार्यपि, सःस्यू थूपि माँ-बौ
गृहपति गृहपतिनीपिनि खँया अनुशरण यायेगु धार्मिक पूर्वक
सही रूपं चवया तःगु प्रज्ञावानपिनि सफूत दिलचस्पी तथा
स्वयेगु व्वनेगु द्वारा प्रज्ञावान सत्पुरुषपि जुइ फु । उकि “वर्षा
सिधयेका तिनि बुँ पालेगु, मिखा कां जुइका तिनि थाज्या
कःमि ज्या सयेकेगु, निभाः बीका तिनि वा पायेगु, खुँ बिस्युं
वने धुंका तिनि खवः ग्वयेगु, मूर्खया लिपा तिनि विचाः

चइगुयें जाःगु” मजुइकुसे बुद्ध-धर्मय् सीके माःगु मुख्य विषयतय्त ल्हाः च्वचले न्हवः न्हापां हे ई दुबले तुं सइ सी थुइ कथं उद्योग व अभ्यास याये निति विशेष प्रेरणा बिया च्वना ।

सन्दिट्टिक गुण वर्णन

सन्दिट्टिक गुणं “आचरण, उद्योग व अभ्यासयात धाःसा स्वयं थःमं सीके खंके फु” धयागु अर्थयात क्यना च्वंगु दु ।

भगवान बुद्धं उपदेश याना कना बिज्याना तःगु धर्म कना बिज्याःगु अनुसारं जक आचरण, उद्योग व अभ्यास यात धाःसा मार्गं फलय् ध्यंके ध्यंके वने फु । मार्गं फल प्राप्त जुल धाःसा निर्वाणयात स्वयं सीका काये फु । उकि आपालं आपालं आर्यं समूह सत्पुरुषपिसं मेपि खँ ल्हाये सया विश्वास याना सन्तोष तायेका विचाः परस्परय् पाय्छि जुया आश्रय काये माःगु आचरण याये माःगु मखुसे मार्गं फल व निर्वाण धयागु लोकुतर धर्मयात स्पष्ट स्पष्ट रूपं छर्लङ्ग जुइक स्वयं थःमं सीके खंके फु ।

प्रेरणा थुगु बुद्ध-धर्मय् स्वयं थःमं प्रत्यक्ष सीके खंके फयेक स्पष्ट जुया च्वंगु गुण दु । मेमेगु धर्मत मध्यय् हिन्दू धर्मय् जक लौकिक ध्यान अभिज्ञात लाभ जुइके फूगु विधि

(६०)

विधानत दु । लौकिक क्षेत्रं मुक्त जुइगुया कारण जुया च्वंगु
मार्गं धर्म फल धर्मत ला मदु । मेमेगु धर्मय् ला ध्यान अभिज्ञा
समेतं लाभ जुइ फूगु विधि विधान मदु । इमिगु धर्मयात
न्हाक्व आचरण याना च्वंसा नं प्रत्यक्ष स्वयं सीके खंके फइगु
मखु । धर्मकथिक आचार्य व ग्रन्थतय्गु धापू कथं जक सन्तोष
तायेका च्वने मालीगु खः ।

धर्मयात ला अर्थे ति, उगु धर्मयात कंम्ह क्यंम्ह प्रज्ञप्त
याःम्ह ईश्वर वा भगवान जूम्हसित तकं गुलि गुलि धर्मय्
प्रकट रूपं क्यने फूगु शक्ति सामर्थ्य मदु । आकाश भूमी
च्वं च्वंगु दुगुथें, उखे च्वं च्वंगु दुगुथें थूखे च्वं च्वंगु दुगुथें अर्थे अर्थे
जक सन्तोष तायेका च्वनेमाः । इपि व्यक्तिपिनि भगवानयाके
“भगवान जुइत छु गुजोगु भिगु कुशल पारमी संचय व पूर्ण
याना छु गुजोगु उत्तम कुल वंशय् जन्म कया गुकथं धर्मया
उद्योग व अभ्यास याना गन गुगु थासय् भगवान जुइ धुंका
गुलि तक ई फुका उपदेश याना गुलि गुलि सत्त्वपिन्त मुक्ति
धर्म प्राप्त जुइकल” धयागु क्वक्वजीक क्यनेगु मदु ।

बौद्ध धर्मावलम्बीपिनि भगवान बुद्ध ला इपि दक्वयात
पूपूर्वक क्यने फूम्ह खः । वने धुं कूगु (२५००) नीन्यासः
दैति न्हापा नेपाल व भारतय् छी भगवान बुद्ध प्रादुर्भाव जुया
बिज्याःगु विषययात वस्पोल च्वना बिज्याःगु प्रदेशत व
वासस्थान त्यंपुत्यंत थौया अद्यापि प्रकट रूपय् दयावं च्वन
तिनिगुलि सुना नं बाजि याना प्रतिरोध याये माःगु मदु ।

अथे जुया बौद्धपिनि भगवान् अथेथे थथेथे थुकथंथे छले याना तया तःम्ह ह्येकथंया भगवान् मखु । धात्थे हे प्रकट रूप्य दया वने धुंकूम्ह भगवान् हे जुया च्वन ।

उम्ह भगवान् बुद्धया उपदेश नं थौया अद्यापि विद्यमान जुया दयावं च्वन तिनि । उगु उपदेश्य वःकथं आचरण यात धाःसा स्वयं थःमं प्रत्यक्ष सीका खंका काये फु । थःगु सन्तानय् (थःके) मार्गधर्मं फलधर्मं उत्पन्न जुया लुया वया च्वंगुयात विपश्यना ज्ञानक्रम तनंतं परिपक्व जुया वनीगु द्वारा स्वयं थःमं सीका काये फु । उगु मार्गं फल लाभ जुइगु अवस्थाय् निर्वाणयात स्वयं थःमं खंका काये फु । थुकथं स्वयं थःमं खंका काये फूगु धर्मं जूगुलि मेमेगु धर्मयापिसं लौकिक गुणयात क्यना न्ह्याक्व हे ह्येकूसा नं थःगु निजी ज्ञानयात प्रयोग याना वा मेमेपि प्रज्ञावानपि लिसे छलफल याना विश्वास यायेगु धात्थेगु श्रद्धा दया वयेमाः ।

हानं स्वाके— बुद्ध-धर्मय् प्रतीत्य समुत्पाद (कारण व कार्यया स्वापु) उत्तम धर्मं प्रत्येक सत्त्वपिनि उत्पत्ति विनाश पहःयात पूपूर्वकं क्यना विज्यात । उगु धर्मयात नं अभिधर्मं पृष्ठभूमि मडुम्ह व्यक्ति छुटे छुटे याना क्वववजीक मथू । उगु धर्मयात मथूतल्ले थुगु जन्म लिपायागु जन्मया विषययात सही जुइ कथं लुइके फइ मखु । उकिं अभिधर्मयात पृष्ठभूमि दइ कथं सयेके सीके धुंका तिनि प्रज्ञावानपि लिसे छलफल यात धाःसा कं जक चित्त बुछे जू वनी ।

(६२)

अकालिक गुण वर्णन

अकालिक गुणं “प्रतिफल बीया निति ई साला लिकाका च्वनेगु मद्दु” धयागु अर्थयात क्यना च्वंगु दु ।

थुगु “अकालिक” गुण ला मार्ग प्यंगू लिसे जक सम्बन्धित खः । मार्ग धर्म धयागु कुशल कर्म धर्म खः । फल धर्म ला उगु मार्ग कुशलय प्रितिफल धर्म खः । छम्ह व्यक्तिया सन्तानय् मार्ग लाभ जुड कथं विपश्यना धर्म उद्योग व अभ्यास याना मार्ग कुशल चित्त लुया बल धाःसा तुरन्त फल चित्त धयागु प्रतिफल नं छस्वाकं लुया वड्गु खः । लौकिक कुशल कर्मतयें ५-न्हु ७-न्हु छगू जन्म, निगू जन्म आदि रूपं ई साला धिला सुस्ति याना च्वनेगु मद्दु । तुरन्त प्रतिफल बी फूगु विशेष गुण दया च्वन” धयागु भाव खः । थुगु “अकालिक” गुण ला विपश्यना धर्म उद्योग व अभ्यास याये नंपिसं जक क्वक्वजीक पूर्वक चित्त बुक्के जुया काये फड्गु सम्भावना दु ।

एहिपस्सिक गुण वर्णन

एहिपस्सिक गुणं “वा, वया स्व वा” धका सःता क्यने योग्य जू धयागु अर्थयात क्यना च्वंगु दु ।

संसारय् बाकस आदिया दुने छुं हे मन्त धाःसा “वा, वया स्व वा” धका सःता क्यने ल्वः मजू । द हे दःसां

उगु चीजवस्तु स्वये लायक जुइ कथं मूल्यवानगु बांलाःगु
 चीजवस्तु मखुसे साधारणगु चीजवस्तुथें जाःगु जुया च्वन
 धाःसा नं काचाकाचां सःता क्यने त्वः मजू । भगवान बुद्ध-
 यागु धर्मं ला आकाशय् दथुइ मथुइ युगन्धर पर्वतया च्वकां
 जहां थिना थहाँ वइगु चन्द्रमा समानं माणिक रत्न समानं
 अतिकं सुच्चुसे पिच्चुसे यच्चुसे च्वना निर्दोष जुया च्वंगु जक
 मखु धात्यें हे प्रकट रूपय् दया च्वंगु कारणं याना “वा रे वा,
 गुलि तक मूल्यवान जुया यक्व प्रतिफल दुगु धर्म खः स्वयं
 थःमं सीकेया निरिति आचरण याना स्वः वा” धका सःता
 क्यने योग्यगु व प्रेरणा बी योग्यगु गुण दया च्वन ।

बोधिसत्त्व जोतिपाल व घटिकार

बोधिसत्त्व सिद्धार्थ कुमारं गृहत्याग याना बिज्याःगु
 अवस्थाय् घटिकार महाब्रह्मां चीवर वस्त्र दान याःवल
 धका धायेगु ल्हायेगु याका च्वंम्ह भावी घटिकार ब्रह्मा कश्यप
 सम्यक्सम्बुद्धया इलय् मिखां मखं पि माँ-बौपिन्त पालन
 पोषण याना च्वंम्ह घटिकार कुम्हाः जुया च्वन । भगवान
 बुद्धयात अतिकं श्रद्धा तइम्ह शीलवान सत्पुरुष हे जुया च्वन ।

ळी बोधिसत्त्व अबले जात कथं च्वन्ह्याना तःसकं
 अभिमानीम्ह जोतिपाल माणवक जुया, उगु इलय् बौद्ध
 मखुनिम्ह घटिकारया घनिष्ठम्ह छम्ह पासा जुया च्वन ।
 घटिकारं भगवाव बुद्धयात दर्शन याये निरिति जोतिपालयात

(६४)

बारबार प्रेरणा बिल । अथे नं जातिगुण अभिमान चढे जुइका
भगवान बुद्धयात तकं थः नाले त्यःम्ह भाःमण्यु ।

घटिकारं नं “बुद्धयाथाय् मयंकुसे तोते मखु” धका
न्ह्याबलें विचाः याना खुसीया घाटय् मोल्हुइत सःता यंका
“पासा, कश्यप तथागत लिक्कसं बास याना च्वना विज्याःगु
दु । उम्ह तथागतयात दर्शन यायेगु जिगु मनय् दकसिबे उत्तम
खः धका लुया च्वन । नु रे दर्शन याः वने नु” धका स्वको
तक सःतलं नं न्हापा न्हापाथे हे अस्वीकार याना च्वंगुलि
अन्तिमय् “मवःसें जी हे मज्यू” धका सँ ज्वना जवरजस्ति
सःतुसेंलि .... “अहो, घटिकार जातं जि स्वया ववजातम्ह जुया
नं सँ ज्वना साले फूगु तःसकं आश्चर्य खः । निश्चय नं लाभ
दया हे जक कर कर याना सःता च्वंगु जुइ वा” धका थुया
वया भगवान बुद्धयाथाय् लिना वना उपदेश न्यंवले अतिकं
सन्तोष व प्रसन्न जुया बुद्ध शासनय् दुने दुहाँ वन । थुकथं
हर्ष प्रसन्न जुइ वहः जुइक “एहिपस्सिक” गुणं योग्यतानुकूल
परिपूर्ण जुया च्वंगु दु धाःसा थौं कन्हे दुगु विपश्यना ध्याना-
श्रमय् व संघपिथाय् नं सःता वयने योग्य जुया च्वन ।
[मज्झिमपण्णास, राजवग्ग, घटिकार सुत्त ।]

ओपनेय्यिक गुण वर्णन

ओपनेय्यिक गुणं “थःगु सन्तानय् प्रतिष्ठित जुइ कथं
आचरण याये वहः जू” धयागु अर्थयात वयना च्वंगु दु ।

मार्गं, फलं, निर्वाणं धर्मं तं पृथग्जनपिनि सन्तानय्
 छको बको तकं लुया वये मनं । थःगु चित्तय् छको बको तकं
 मार्गं ज्ञानं फलं ज्ञानं द्वारा निर्वाणयात् साक्षात्कारं यायेगु
 रूपय् प्रकटं रूपं उत्पन्नं जुया लुया वलं धाःसा [श्रोतापन्नं
 जुलं धाःसा धयागु भावः खः] प्यंगू अपायय् भोगय् याये
 मालीगु वर्तं दुःखं मियात् छकोलनं शान्तं जुइके फूगु शक्ति
 [गबले नं अपायय् कुतुं मवनि कथं रक्षा याये फूगु शक्ति]
 दुगुलिं यांना मार्गं फलं लाभं जुइक विपश्यना धर्मं उद्योगं व
 अभ्यासं यांना च्वंच्वं शरीरय् धारणं यांना तःगु वस्त्रं वा
 छयनय् च्वंगु मँवाँय् मि नया च्वंसा नं उगु मियात् स्याये
 मलावं विपश्यना धर्मयात् जक जोर तोरं उद्योगं व अभ्यासं
 यांना उगु मार्गं फलं धर्मतय् चित्तय् गाडे जुइक खने दया
 वइ कथं (मार्गं फलं लाभं जुइक) उद्योगं व अभ्यासं याये
 त्वः जू । पिनेयागु मियात् स्याये मफुसा छको जक छ्वये फु ।
 दुने च्वंगु क्लेशं मितं ला मार्गं फलं लाभं मज्जिनसा आपालं
 आपालं जन्म तकं छ्वया च्वनी धयागु भावः खः ।

तिस्स स्थविर कथावस्तु

श्रावस्ती तिस्स धयाम्ह श्रेष्ठी छम्हसिनं भिक्षुभावय्
 दुहाँ वया अरण्यं विहारय् भावना धर्मं उद्योगं व अभ्यासं
 यांना च्वंच्वनं । किजा-भौ जुया च्वंमहं दरभोतम्ह भिक्षु
 गृहस्थी जुया लिहाँ वलं धाःसा अंशभागं वी माली प्रका

(६६)

ग्याःगुलि मुल्याहातयत् घुस नका अन्त सन्त मदयेका छ्वये
निर्ति अहे यात । मुल्याहात थ्यंक वया तिस्स स्थविरयात
स्याये त्यनागु खँ धाःसेलि “थ्व चच्छि जित अनुमति ब्यु,
जिम्मेवारी जुया बी” धका धाल । “छःपिनि जिम्मेवारी
जुइम्ह गन वना दयेक वने फइलय्” धका धाःसेलि त्वहँ
छग्वारा कया थःथःमं तुं तुति निपां छ्याना त्वःथुला बिस्सुं
वने फइ मखुतगु विषय क्यना जिम्मेवार च्वना बिल । अनं
लिपा सि नं म्वाये जुइक स्याना च्वंगु तुतियागु च्यूता मकाःसे
वेदनानुपश्यना स्मृति-प्रस्थान धर्मयात वृद्धि याना यंकुबले
अरुणोदय जुइथे च्वंका अरहन्त जुल । [दीघनिकाय,
महावग्ग, महासतिपट्टान सुत्त अट्ठकथा ।]

प्रेरणा थुगु कथावस्तुइ वया च्वंगु अनुरूप महत्वपूर्णगु
तथ्यय् प्राणयात तकं च्यूता मतःसे प्रयत्न पूर्वक
उद्योग व अभ्यास याये त्वयेक “धर्मय् भिगु बांलाःगु गुण दया
च्वन” धका धर्मयागु थुगु ओपनेयिक गुणयात आरम्भण
याना थःगु सन्तानय् नं “थुपि मार्गं, फल धर्मतयत् बुलुहुँ
बुलुहुँ उत्पन्न जुया लुया वइकथं उद्योग व अभ्यास याये त्वः
जू । उद्योग व अभ्यास याःसा तिनि धात्थे सुखी जुइगु अवसर
प्राप्त जुइ” धका हृदयंगम याना भिक्षु, श्रमण, गृहस्थ
न्ह्याम्हसिनं नं विपश्यना धर्मयात उद्योग व अभ्यास याये
फयेक प्रयास याना यंके बहः जू ।

गृहस्थीपिनिगु पक्षं छगू जीवनय् घौ-पलख मोज
मज्जा याना न्ह्याइपुका अभिमान चढे याना नसा त्वंसाया

निति धृणितगु अधार्मिक विधि द्वारा धन सम्पत्ति मालेगुयात हथासं पथासं होश तथा विरत जुया छखे चीका धार्मिक विधि अनुसार नियमवद्ध जुइक माला मुंका निरीक्षण व परीक्षण याना सन्तुलन दयेक उपभोग याना बार बार छेँ नं पिहाँ वया गाक्क दि बिया उपोसथ शील समादान याना विपश्यना धर्म उद्योग व अभ्यास याये ल्वः जू ।

अनं हानं थःपिसं थुगु जन्मय् दक्व दिक्खं शक्ति छ्यला लाभ जुइगु धन सम्पत्ति पुचलं ला थुगु जन्मय् जक फल बीगु खः । पारमी कुशल सम्पत्ति लिपायागु संसार पर्यन्तं भिगु फल बी । उकिं “थःपिसं अति दुःख सिया उद्योग यायेगुलि थुगु जन्मया निति सम्पत्ति मुंकेगु अप्वः ला ? संसार छगुलिया निति पारमी कुशल सम्पत्ति मुंकेगु अप्वः ला ? धका ववाक्वातुक विचाः याना “कम्मस्सका— कर्म हे जक निजी सम्पत्ति खः” धका थुइका चित्त बुके जुइका सांसारिक सम्पत्तियात थुगु छगू जन्मया सम्पत्ति स्वया नं अप्वः जुइक उद्योग याना पारमी पूर्ण याये ल्वः जू । [अहं= जि, कम्मस्सको=कर्म हे जक निजी सम्पत्ति दुम्ह, अम्हि= जुया च्वन खनि ।

पच्चत्तं वेदितब्ब गुण वर्गान

पच्चत्तं वेदितब्ब गुणं “आर्य पुद्गलपिसं थःथःपिसं सीके बहः अनुभव याये बहः जू” धयागु अर्थयात क्यना च्वंगु दु ।

(६८)

थुगु मार्गं, फल, निर्वाण धर्मं पृथग्जन व्यक्तिपि लिसे योग्य मजू । प्यंगू सत्ययात सीका खंका आर्यत्वय् थ्यंक वने धुंक्कूपि सत्पुरुषपिसं जक थवंथवे इच्छानुरूप लाभ याना, निर्वाणयात आरम्मण याना फल समापत्ती प्रवेश यायेगु कथं अनुभव याये दइगु जुया च्वन । [मेमेगु चित्तत दुमथ्याकुसे फल चित्त जक स्वाकं स्वाकं उत्पन्न जुडकेगुयात “फल समापत्ती प्रवेश यायेगु” धाइ ।] आर्यपिसं फल समापत्ती प्रवेश याना निर्वाणयात आरम्मण यायेगु बानि दया च्वन । अत्रले पृथग्जनपिसं सुख ऐश्वर्य अनुभव याइगु स्वया अप्वः तःसकं सुख अनुभव याइगु जुया च्वन ।

संघगुण वर्णन

संघ घयागु पालि शब्दयात की भाषं नं “संघ” धाइ । अर्थ अभिप्राय गथे धाःसा- “पुचः-संगठन” घयागु भाव जुल । उकि दृष्टि शिक्षा कथं समान जुया च्वंपि भिक्षुपिनि पुचः संगठनयात “संघ” धाइ धका सीकेमाः । सांघिक सिद्ध जुइ कथं दान प्रदान यायेगुली सम्पूर्ण संगठन सम्पूर्ण समूह सम्पूर्ण शासनयात उद्देश्य तयेमाः ।

संघ गुण ९-गू

(१) सुप्पटिपन्न गुण	(५) आहुनेय्य गुण
(२) उजुप्पटिपन्न गुण	(६) पाहुनेय्य गुण

- (३) त्रायप्पटिपन्न गुण (७) दक्खिण्येय्य गुण
 (४) सामीच्चिप्पटिपन्न गुण (८) अञ्जली करणीय गुण
 (९) अनुत्तर पुञ्जनखेत्त गुण

सुप्पटिपन्न गुण वर्णन

सुप्पटिपन्न गुणं “बांलाक आचरण याना बिज्याये सः”

घयागु अर्थयात वयना च्वंगु दु ।

अरिय मार्गं फल्य् प्रतिष्ठितम्ह (मार्गं फल लाभ याये
 धुंकूम्ह) व्यक्तियात “अरिय=आर्यं धाइ ।

[अरिय=उत्तमम्ह (वा) परिशुद्धम्ह ।]

मार्गस्थ ४-थी

- (१) श्रोतापत्ति मार्गं लाभी व्यक्ति,
- (२) सकृदागामि मार्गं लाभी व्यक्ति,
- (३) अनागामि मार्गं लाभी व्यक्ति,
- (४) अरहत्त मार्गं लाभी व्यक्ति,

फलस्थ ४-थी

- (१) श्रोतापत्ति फल लाभी व्यक्ति,
- (२) सकृदागामि फल लाभी व्यक्ति,
- (३) अनागामि फल लाभी व्यक्ति,
- (४) अरहत्त फल लाभी व्यक्ति,

न्हापायागु युगया आर्यसंघर्षिं द्वलंद्धः दया च्वंसा नं
 प्रकारान्तर भेद कथं थुपि च्याथी दक्वं दुथ्याना च्वंगु दु ।

(७०)

उक्ति “आर्य च्याम्ह” धका धायेगु चलन याना च्वांसा नं वास्तव्य् च्याम्ह मखु, च्याथी जक दया च्वन ।

बांलाक आचरण याना बिज्याःगु पहः

भगवान बुद्धया धार्थेपि शिष्य जुया बिज्याकपि आर्य संघ समूहं धार्मिक पूर्वक अनुशासन याना तःगु शासन्य् अनुकूल जुइ कथं पुलांगु परम्परा साक्षी कयना अनुशासन याये माःगु अववाद उपदेशयात ल्यंपुत्यं मदयेक दक्व दिक्वं अनुशरण याना बांलाक आचरण याना बिज्यात । चिकिचा-घंगु दोषयात हे अतिकं तःघंगु दोष भाःपाः विरमण याना बिज्यात । उक्तं अववादयात अनुशरण याना बिज्याःपि आर्य पुद्गलपि नं भगवान बुद्धया इलं निसें आपालं आपाः दया वने नं ।

आयुष्मान सारिपुत्र कथावस्तु

न्हापा आपालं मनूत पुचः मुना अतिथि पाहुनात्तय् निति आपालं आपालं दि तक चतुदिशा नके त्वंके यायेगु वानि दया च्वन । उगु थासय् गुलि गुलि भिक्षुपि न्हिथं वना नये त्वने याः वंगु कारणं मनूतय्सं उपहास याःगुलि “थनि निसें छन्हु जक नयेगु यायेमाः” धका भगवान बुद्ध प्रज्ञप्त याना बिज्यात । आयुष्मान सारिपुत्र देश चारिका याना बिज्याज्यां उगु चतुदिशा सालाय् म्हं मफयेका बिज्यात ।

अबले छन्हुया भोजन याना बिज्याये धुंका मेमेगु दिनय
मनूतयसं दान प्रदान याःसां “भगवान बुद्धं रोके याना
बिज्याःगु दु” धका भोजन याना बिमज्याःसे छले याना छां
लाना बिज्यात । अनं लिपा भगवान बुद्धं सिया बिज्याना
रोगी जुल धाःसा न्हिथं नये ज्यूगु खँ हाकनं अनुमति बिया
बिज्याये माल । (पाचित्तिय, भोजनवग्ग, आवसथपिण्ड
सिक्खापद ।)

थुगु रूपं भगवान बुद्धया भिषि शिष्यपिसं अववाद
अनुशासनयात बिल्कुल अनुशरण याना आचरण याना
बिज्यात ।

होश तये माःगु आः क्यने त्यनागु गुणं सम्पन्नपि संघ
धयापि मार्ग, फल प्राप्त याये धुंकूपि
संघपि जक जुया च्वन । मार्ग फल प्राप्त मज्जिमा नं मार्ग
फल प्राप्त जुइ कथं पारमी पूर्ण याना च्वपि सत्पुरुष भिक्षुपि
नं निम्न कोटीया श्रोतापन्नपिनि दुने दुध्याक वने फुनि ।
भगवान बुद्धयागु अववाद उपदेशयात बांलाक अनुशरण
मयाःसे हे प्रमादी जुया सांथल रूपं च्वंच्वनीपि भिक्षु समूहपि
ला आः क्यने त्यनागु संघगुणत लिसे भ्याः भति नं सम्बन्धित
मजू । उकि संघगुणयात आरम्भण यायेगु अवस्थाय् न्हापा
न्हापायापि सही रूपं आचरण याना बिज्याकपि आर्य संघपि
व थौं कन्हे बांलाक जुइ च्वने याना बिज्याकपि पृथग्जन
संघपिनिगु गुणयात जक अनुमान याना आरम्भण याये माल ।

(७२)

उजुप्पटिपन्न गुण वर्णन

उजुप्पटिपन्न गुणं “तःतःप्यंक आचरण याना बिज्यात”
धयागु अर्थयात वयना च्वंगु दु ।

माया साठेय्य थःके दोष दया नं दोष मदुम्ह्थे भाःपी कथं
त्वपुइगुयात “माया” धाइ । उपमा गथे
धाःसा- भातं मसीक अपराध याये लाःम्ह कलातं उगु
अपराधयात माया द्वारा छले यायेथे खः । थःके धन गुण
शील गुण मदुसां दुथे च्वंक पहः कायेगुयात “साठेय्य” धाइ ।
मनू मदइबले ध्वदुथे च्वना जुया मनूत बइबले पहः कया
च्वनीम्ह्थे खः ।

आर्य संघपिसं ला मेपिसं तःधं तायेकी कथं प्रत्यय
लाभ व उपासक उपासिकापि आपाः दइ कथं पहः कायेगु
माया पर्याय द्वारा गथि गथिच्चिक चपलता कुटिलता मदयेक
निर्वाण मार्ग लिसे तःतःप्यनि कथं सिदा सादा रूप ऋजुभाव
दयेका आचरण याना बिज्याइगु जुया च्वन । उकथं तःतःप्यंक
आचरण याना बिज्याकपि उत्तमपि आयुष्मानपि आपालं
आपालं दया वने नंगु जुल । तर थौं कन्हे व्यय्य व्यय्य क्वयेक
आचरण याइपि व प्वाःया निति शासनयात स्यंकीपि गुलिखे
आपाः जुया च्वंगुलि विचाः याये सयेकेत ग्रन्थय् वधा च्वंगु
छल कपटया पहःयात उल्लेख याना वयने ।

त्यपः अरहन्त भिक्षु छम्हसिनं थःगु प्रति आपालं मनूतय्सं
 तःघं तायेके बी मास्ति वया थः च्वनेगु
 कोथाय् दुने मनूतय्सं मखंक तःग्बःगु त्यपः छगः गारे याना
 तःगु दया च्वन । पिनेयापि उपासक उपासिकापि वःगु सः
 तायेवं उगु त्यपःया दुने दुहाँ वना च्वनीगु जुया च्वन ।
 मनूतय्सं “भन्ते गन गो” धका न्यनीबले शिष्यपिसं “विहारया
 कोथाय् दुने दु” धया कोथाय् दुने दुहाँ वना स्वइगु अवस्थाय्
 खने मद्दुगुलि “मद्दु, गन बिज्यातथे” धका हानं न्यनीबले
 “नकतिनि जक हे कोथाय् दुने दनिगु” धका धाःगुलि हानं
 छको स्वः वःगु अवस्थाय् मेचय् फेतुना च्वंगु खनिगु जुया
 च्वन । अले ‘भन्ते गन बिज्याना च्वनागु’ धका निवेदन
 याइबले “भिक्षु धयापि थये हे खः, इच्छा दुथाय् बिज्याये फु”
 धका ध्यान अभिज्ञा प्राप्त जूगु पहलं धया क्यनीगु जुया
 सकसिनं “अरहन्त” धका तःघं तायेकीगु जुया च्वन ।

प्रेरणा हे मनुष्य पुचःत, भिक्षु थजु, वा गृहस्थ, यथि
 जाःम्ह नं शुद्ध मजुइगु तःमप्यंनिगु हिसि मद्दु ।
 सरल मजूम्ह तःमप्यंम्हसित गबले जक विश्वास याये बहः
 जुइ ? अथे जुया थःपिसं आधार कया शरण वना च्वनापि
 भिक्षुपि शिक्षा आचरणं पूववना तःतःप्यंपि जुइ त्वःजू ।
 विद्या मसःसां सः पहः याइम्ह व्यक्ति, आचरण बांमलाःसा नं
 बांला पहः याइम्ह व्यक्तिता ला विल्कुल आधार व शरण
 काये मत्वः; मज्यू ।

(७५)

थौं कम्हे ला आन्तरिक मनोभावना तःमप्यपि आपाः जुया च्वन । अथे जुया दुने व पिने गथे खः मसीकं “तःसकं बासः याये सःम्हथें, विद्या सःम्हथें, विद्याघर जूम्हथें” जुया ह्ये का च्वंपिन्त विश्वास याये अःपुपि मिसाजातिपि जक मखुसे प्रज्ञा कम जुया विचाः याये मसःपि आपालं मिजं जातिपिसं नं होश तये बहः जुया च्वन ।

थःपि स्वयं नं तःप्यपि जुइगु आवश्यक जू । सम्पत्ति मदुसां दु पहः यायेगु, शील मदुसां दु पहः यायेगु, मथूसां थू पहः यायेगु, थुपि सरल पहः मदुगु स्वभावत जक जुया च्वन । अथे जुया आर्यसंघपिनि “उजुप्पटिपन्न” गुणयात आरम्मण याना थःथःपि स्वयं नं सरलपि तःप्यपि जुइ कथं व थःपि लिसे सम्पर्कं दुपित नं सरल स्वभावपि जुइ कथं निर्देशन बी माल । सरल स्वभाव मदुपि जुल धाःसा भिक्षु गृहस्थ यथिजाःम्ह थजु फयां फक्व चीका तये माल । मज्जिमगाना सम्बन्ध तया च्वने माःसां शरीर लिक्क तया मन तापाका सम्पर्कं तये माल ।

आयप्पटिपन्न गुण वर्णन

आयप्पटिपन्न गुणं “निर्वाणया निति आचरण याना बिज्यात” धयागु अर्थयात कयना च्वंगु दु ।

आर्य जुया च्वंपि संघ समूहपिसं अति महान व अत्यधिक रूपं आपाः दया च्वंगु संसार वर्त दुःखमियात खने

धुंकूगु जूया निति थःगु शरीरय् धारण याना तथा तःगु वस्त्र
 छ्यनय् च्वंगु सँप्वाय् मि नःसा नं स्यायेगु फुसंत मदया संसार
 वतंत दुःख मिया पूर्ण रूपं निरोध व शान्त जुया च्वंगु निर्वाणया
 निति आचरण याना बिज्यात । उकिं आर्यं जुया बिज्याये
 धुंका संसारय् दुने ताकाल तक चाःचाः हिला च्वने म्वाःला
 कामभूमी अप्वलं अप्वः न्हेगू जन्म तक जक च्वना परिनिर्वाण
 जुया वने दइगु जुया च्वन ।

छम्ह भिक्षुया कथावस्तु छम्ह भिक्षुं सिमा पाःबले भूमिज
 देवपुत्री छम्हसिया मचा देवपुत्र-
 चित पाले लाना देवपुत्रीं भगवान बुद्धयाथाय् निवेदन याःगु
 जुया “थनिं निसें बुद्धशासन भारवाहक भिक्षु धाक्वसिनं सिमा
 ध्यने, पाले मज्यू” धका प्रज्ञप्त याना बिज्यात । भगवान बुद्ध
 परिनिर्वाण जुया बिज्याये धुंका लिपा खुँतय्सं भिक्षु छम्हसित
 लहरां चिना जंगलय् दुने तोता वंवले, वनडाह जुया वःसेलि
 लहरायात ला ध्यना छ्वयेगु याःसा ध्यना छ्वये फूथें जुया नं
 लहरा ध्यन धायेवं पाचित्तिय आपत्ती (दोषय्) लाइगु जुया
 च्वन । आपत्ती लात धाःसा (विशेष) धर्म लाभ जुइ मखुत;
 उकिं प्रज्ञप्तियात संरक्षण याना विपश्यना धर्म भाविता याना
 अरहन्त जुया तिनि वनडाहया मि छ्वयेका परिनिर्वाण जुया
 बिज्यात ।

प्रेरणा थुगु रूपं म्ह छम्हं मि छ्वःगुयात उपेक्षा याना
 निर्वाणया निति आचरण याना बिज्याःगु पहःयात

(७६)

श्रद्धा प्रसन्न तायेका “सच्छिदै त्क म्वाये मखंसा नं सच्छिता
ज्या ध्वदुइ फु” धका धया तःथे चिलां चिले मजिया दुःखं
ध्वदु बल घाःसा “आश्वासन सां थः दयेमाः” धका विचाः
याना मभिगु कर्म याये मलाकुसे “निर्वाणय् थुजोगु दुःखया
आधार नाम रूप स्कन्धकाय शरीर मदु, थुगु स्कन्धकाय शरीर
दया च्वंगुलि जक कलाः काय् म्हाय् थःथिति इष्ट मित्रत
दयेका च्वने माल । उकथं दुगुलि याना काय्-दुःख म्हाय्-
दुःख थःथिति-दुःखतय्त सामना याये माल । उगु नाम रूप
मदुगु निर्वाण निश्चय नं शान्त जुया च्वनी” धका विचाः याना
शान्त सुख द्वारा सिच्चुसे च्वनीगु निर्वाणयात सीके खंके फइ
कथं जक प्रयत्न याना यंके माल ।

सामीचिप्पटिपन्न गुण वर्णन

सामीचिप्पटिपन्न गुणं “आदर गौरव तये योग्य जुइ
कथं आचरण याना बिज्यात” धयागु अर्थयात वयना च्वंगु दु ।

दायक दायिकापिसं थःपिसं नये मछाः; त्वने मछाः;
उपभोग याये मछाःगु नसा त्वंसा विहार परिभोगतय्त
आदर गौरव पूर्वक दान प्रदान याइगु जुया च्वन । आर्यं जुइ
धुं कूपि (आर्यं जुइ दयेक उद्योग व अभ्यास याना च्वंपि)
संधपिसं नं उकथं आदर गौरव पूर्वक दान प्रदान याइगुयात
त्वयेक आचरण, उद्योग व अभ्यास याना बिज्याःगु दया
च्वन ।

आर्यमित्र स्थविर कथावस्तु न्हापा छगू गुफाय् च्वं च्वं म्ह
 “आर्यमित्र” स्थविरयात
 भिक्षाटन यायेगु गामय् छम्ह उपासिकां औरस पुत्र भाःपाः
 गौरब पूर्वक सेवा याना च्वं च्वन । छन्हु ज्या-खँया निति सुथ
 न्हापनं वनय् वने त्ययेका “मई, फलाना थासय् पुलांगु
 बांलाःगु जाकि, सा दुरु, ध्यो व साखःत दु, छं दाजु (भन्ते)
 बिज्याइबले भोजन थुया दान याना छं नं नया च्वं न्हेँ” धका
 म्हाय्यायात अह्ने याना थकल । “माँया छु नयेगु लय् !”
 धका म्हाय्याम्हं न्यंबले “जि ला पाउँ ति तरकारी व वहनी
 त्यंदुगु बासि जा नये धुन” धका धाल । “न्हिनेसिया छु नयेगु
 लय् माँ” धका हानं न्यंसैलि “न्हिनेसिया ला मई, वाउँचा
 भति त्वाकछ्याना च्वकिया यागु दायेका ति रे” धका धया
 वनय् वंगु जुया च्वन ।

इपि माँ म्हाय्या निम्हसिया परस्परय् खँ त्हासः
 आर्यमित्र स्थविरं भिक्षाटन वःबले छँया लिक्कसं च्वना ताःगु
 जुया थःत थःमं उपदेश व्युगु गथे धाःसा- “आर्यमित्र न्यं,
 महाउपासिकां थःगु निति पाउँ ति तरकारी बासि जा व
 वाउँचा त्वाकज्याःगु यागु नया छंगु निति धाःसा बांलाःगु
 पुलां जाकि, सा दुरु, ध्यो व साखः दान याये निति धया वना
 च्वन, छंगु प्रति नसा त्वंसा तिसा वसः बुँ बालि जग्गा जमीन
 चीज वस्तुतय्गु आशा तया आःथें हेरविचार याना च्वंगु
 मखु । मनुष्य, देव, निर्वाणयात अनुमान याना जक हेरविचार
 याना च्वंगु खः । वं उद्देश्य तया च्वंगु सुख छं बी फु ला ?

(७८)

क्लेश आश्रव मफूतले महाउपासिकायागु भोजन छुं नये त्वः मजूनि” धका उपदेश बिया भिक्षाटन याः मवंसे लिहाँ वना भावना धर्मयात प्रयत्न पूर्वक उद्योग व अभ्यास याःबले, न्हवः निसें परिशुद्धगु शील, उद्योग व अभ्यास याना बसे जुया चवने धुंकूगु विपश्यना भावनाया सामर्थ्य याना ताउतक उद्योग व अभ्यास याये म्वाक तुरन्त हे अरहन्त जुया बिज्यात ।

अनं लिपा भिक्षाटन याः वनेगु ई दनिगु जुया भिक्षाटन बिज्याबले, पिया च्वंच्वंम्ह केहे मय्जुं भिक्षा दान बी धुंका विशेषं यच्चुसे च्वंच्वंगु ख्वाः खना मांम्ह लिहाँ वःबले “मां मां, थौं दाजु (भन्ते) यागु ख्वाः तःसकं यच्चुसे पिच्चुसे च्वंच्वन स्यु” धका कंसैलि “थौं जिमि काय्या श्रमण कृत्य सिद्ध जुइ धुंकल” धका घया लय् लय् ताल धाइ । महाउपासिका व म्हाय् मय्जुपिनि नं अरहन्त उत्तम आयुष्मानयात भोजन दान याःगु सार्थक जूगु जुल । [दीघनिकाय, महावग्ग, महासतिपट्टानसुत्त अट्ठकथा ।]

प्रेरणा थुगु रूपं सत्पुरुष संघ समूहं मन्तयगु सत्कार सम्मानयात त्वयेक आचरण याना बिज्याःगुयात आरम्मण याना थौं कन्हेयापिं भिक्षुपिसं नं थःपिनि पाखें मगाः मचाः मजुइक होश तये फूसा तिनि कर्तव्य पूवनी; मती लूयें याना सना जुया च्वंच्वन धाःसा लिपायागु संसारयागु विषययात ला अथें ति, थुगु जन्मयागु विषय हे नं बुलुहुँ बुलुहुँ

अःपु मज्जू स्थिती ध्यना च्वंगु खने दइ । थौं कन्हे धर्म धयागु सिद्धान्त, धर्मं दःसा नं च्यूता मतइगु सिद्धान्तत लोकप्रिय जुया वःगु पहःयात निरीक्षण याना भविष्यत् समस्या वइन धयागु ज्योतिष क्यना च्वंच्वने म्वाले धुंकूगु जुया “प्रज्ञावान् जूसां होश याये थाकुइ धुंकूगु जुया” तःसकं तःसकं होश तये निरिति हाकनं होश बिया च्वंच्वना ।

पुरिसयुगानि पालि वर्णन

“चत्तारि पुरिसयुगानि” आदि खँपुत संघगुणयात क्यनीगु खँपुत मखु । श्रोतापत्ति मार्गं लाभ जूम्ह व्यक्ति व श्रोतापत्ति फल लाभ जूम्ह व्यक्ति निम्हसित छपुचः याना छज्वः, इत्यादि रूपं “मार्गं व फल लाभ जूम्ह व्यक्ति निम्हसित छज्वः चिन धाःसा आर्यपि प्यज्वः जुया थी थी व्वः थलः धाःसा ८-थी जुइगु जुल” घका क्यना च्वंगु खँपु खः ।

युगल ४-गू

- १-श्रोतापत्ति मार्गं लाभी व्यक्ति, श्रोतापत्ति फल लाभी व्यक्ति
- २-सकृदागामि मार्गं लाभी व्यक्ति, सकृदागामि फल लाभी व्यक्ति
- ३-अनागामि मार्गं लाभी व्यक्ति, अनागामि फल लाभी व्यक्ति
- ४-अरहत्त मार्गं लाभी व्यक्ति, अरहत्त फल लाभी व्यक्ति

आहुनेय्य गुण वर्णन

आहुनेय्य गुणं “तापाकं नित्तं धारण याना वया पूजा याइगु चीजवस्तुयात ग्रहण याना काये योग्य जू” धयागु अर्थयात वयना च्वंगु दु ।

आर्यसंघपिसं दान प्रदान व पूजा याइपिन्त लिखतं उत्तम पवित्र व विशालगु सांसारिक प्रतिफल बी फूगु शक्ति दुगु जुया सःसःतिकयात अर्थे ति, छगू जिल्ला छगू अञ्चल तापाःगु ग्राम नगरं समेत दान प्रदान यायेगु सामग्रीत आलपं धारण याना वया दान प्रदान यायेगु व पूजा यायेगु योग्य जुया च्वं च्वन । उकिं न्हापा न्हापायापि दानया प्रतिफल थूपि सत्पुरुषपिसं उक्थं धारण याना वया यक्व यक्व पूजा याये नंगु जुया च्वन ।

शक्र देवेन्द्र ब सूजा देवरानीपिनि ज्ञां

देवलोक्य आपालं देवतापि दया च्वंगु जुया बुद्ध-शासनं पिनेयागु अवस्थाय् उत्पन्न जुया च्वने धुं कूपि देवतापि स्वया बुद्ध-शासनय् दुने तिनि उत्पन्न जुइ दुपि देवतापि विभिन्न विषयय् च्वन्ह्यापि जुया च्वन । गुलि गुलि देवतापि ला शक्र देवेन्द्र स्वया नं शारीरिक तेज प्रकाश व सुख ऐश्वर्य यश परिवारय् च्वन्ह्याना च्वं च्वंगु दु ।

उर्कि छको आयुष्मान महाकश्यप स्थविर निरोध
समार्पित्ति दना विज्याये धुंका दुःखी दरिद्रपिनिगु त्वालय्
भिक्षाटनया निति दुहाँ बिज्याबले शक्र देवेन्द्र व सूजा
देवशानीपिसं बुढा बुढीपि गरीब निम्हतिपुयागु भेष कया वया
उगु त्वाःया दकसिबे फुसय् चिकिचाखाःगु बल्चा छगू निर्माण
याना न्ह्यवः हे वया च्वंच्वन । उत्तमम्ह अरहन्त आयुष्मान
नं विशेष रूपं निरीक्षण याना बिमज्याःसे तुं छेँचाय् बुढा
बुढीया रूपय् ज्या याना च्वंगु खना दया बना दना विज्यात ।

बुढाम्हं मिखा माखा ब्वब्वस्याना “छेँचिया ध्वाखा-
चाय् भन्ते छम्ह दना च्वना विज्याना च्वन, गथे ? दुःख
दुःख, छुं नं दइ खाः मवः” धका पुतु पुतु हाला लिक्क वये
धुंका “अहो, की भन्ते खनि का, अय् छेँ च्वंम्ह, छु ल्यं दनि
हां” धका न्यंबले, बुढीं नं उगुं थुगुं माला च्वंम्हथेँ याना
पलख लिपा “दनि दनि छि” धका धाधां हाहां थ्यंक वया
भिक्षा दान याःबले त्वाः छगुलिं मग मग बास फिजे जुया
वन ।

अबले तिति शक्र धका सीका “गरीब दुःखीयात
संग्रह याये मास्ति वया भिक्षाटन याः वयागुली छथेँ जाःम्ह
शक्रं गरीब जुया क्यनेगु ला ? धका दोषारोपण याःसेलि
“जि बुद्ध-शासनं पिने लाना च्वंबले शक्र जुइ माःम्ह जुया
(जिगु) सुख ऐश्वर्य विशाल मजू । बुद्ध-शासनय दुने च्वना
थ्यंक वःपि देवराजपि ति प्रभावशाली मजूगु कारणं दुःखीम्ह

(८२)

देवता हे खः” घका निवेदन याना “अहो दानं परम-दानं—
कस्सपे सुप्पत्तिट्ठितं—लयताये बहःगु दान, अति पवित्रगु दान
आयुष्मान महाकश्यपयाके बांलाक प्रतिष्ठित जुया च्वंगु दु”
घका उदान व्यक्त याना देवलोकय् थहाँ वन । थुगु रूपं आर्यं
संघर्षि तापाकं निसं धारण याना वया दान व्युगु धाक्वयात्
ग्रहण याना कया बिज्याये योग्यपि खः ।

प्रेरणा थुगु कथावस्तुयात् बःकाल धाःसा प्रज्ञावान धाक्व-
सिनं दिव्य सुख ऐश्वर्यं अनुभव याना च्वंसा नं
दानयागु प्रतिफलयात् सिया खना च्वंगु जुया तापाःगु देवलोकं
समेतं आलपं वया दान बिया च्वंगु कारणं याना थौं कन्हैयापि
ऐश्वर्यशालीपिसं नं कर्म व कर्मया फलयात् थुया सिया च्वन
धाःसा कुशल कर्मत प्रयास पूर्वक याना यंके माल । छगू
जन्मया नितिं प्वाः छगः फुदंकेत धन सम्पत्तिया लागि थुगु
जन्मय् दये धुंक्गु स्थिति कुतुं मवंक न्हियं कोशिस याना
च्वनीथें सम्पूर्ण संसारया सम्पत्तिया नितिं तनंतं श्रेणी
च्वन्ह्याना पारमी परिपक्व जुइ कथं उद्योग याये माल । थुगु
मनुष्य जीवन बुद्ध-शासनानुयायी सत्पुरुषपिनि नितिं इच्छा
यानागु लाभ जुइके फूगु जीवन-कल्पवृक्ष हे जुया च्वन ।

पाहुनेय्य गुण वर्णन

पाहुनेय्य गुणं “अतिथि पाहुनातय् नितिं व्यवस्था
याना तःगु चीज वस्तु ग्रहण याना काये त्वः जू” घयागु
अर्थयात् कयना च्वंगु दु ।

थौं कन्हे सामान्य अतिथीपि ध्वःदुइ अःपु । अतिथी सत्कार याये नं अःपु । आर्यसंघपि ला बुद्ध छम्ह छम्ह प्रादुर्भाव जुया बिज्याइबले तिनि लुया वइपि जुया ध्वःदुइ थाकूपि विश्व महान अतिथीपि जुया च्वन । वस्पोल अतिथी-पिसं सामान्य अतिथीपिनि निति जोरजाम याना व्यवस्था याना तःगु चीज वस्तुत नं ग्रहण याना काये योग्य जू ।

दक्खिणोय्य गुण वर्गान

दक्खिणोय्य गुणं “दान ग्रहण याना काये योग्य जू” धयागु अर्थयात क्यना च्वंगु दु ।

लिपायागु भविष्य जन्मय् सुख समृद्धि दयेकेत उद्देश्य तथा दान प्रदान याइगु दानयात “दक्खिणा” धाइ । आर्य-संघपि उद्देश्य तःगु अनुरूपगु प्रतिफल बीके फूपि जुया निति उगु दक्षिणायात ग्रहण याना कया बिज्याये योग्यपि जुया च्वन । उगु दक्षिणा थःपि सुखी जुइया निति दान यायेगु छथी, परलोक जुया वंपि माँ-बौ थःथितिपिनि निति दान यायेगु छथी धका निथी दु ।

(१) थःगु निति बीगु दानं अवसर चूलात धाःसा उचितगु जन्मय् निर्वाण प्राप्त मजूतल्ले फल बी । थौं कन्हे बुद्ध-शासनानुयायी मखुपिसं भिगु प्रतिफल अनुभव याना च्वने दुगु नं इमि सन्तानय् न्हापा उगु “दक्खिणा”थें जाःगु

(८४)

दान दया वःगु कारणं खः । न्हापायागु पुलांगु कुशल कर्मया
भिगु फलयात अनुभव याना च्वने दुगु खः । थुगु जन्मय् याये
लाःगु अकुशल कर्मया निति लिपा लिपायागु जन्मय् मभिगु
प्रतिफल भोग्य् याये माली तिति । ६१-गू कल्प न्हापा
मिथ्यादृष्टि जुया नं देवलोकय् थ्यंम्ह छम्ह जक भगवान बुद्धं
खंका बिज्याःगु दु धाइ । [मिथ्यादृष्टि धयागुली ज्यू ज्यान
विया इमिगु सिद्धान्तय् आशक्ति दुपिन्त जक धाये त्यंगु खः ।
बौद्ध मखयेवं तुं मात्रयात धाये त्यंगु मखु ।]

(२) परलोक जुइ धुकूपि थःथितिपिन्त उद्देश्य तथा
दान प्रदान याइगुली ला मरण जुया वंम्ह नकंय् जन्म जू बन
धाःसा, तिरञ्चीन मातृ गर्भय् च्वंवन धाःसा, अतिकं तापाःगु
बन, पर्वत, खुसी, समुद्री घातय् प्रेत जू बन धाःसा, मनुष्य
मातृ गर्भय् च्वंवन धाःसा वा देव ब्रह्मा जू बन धाःसा थनं
दान याइगु कुशल इमिसं सीके फइ मखु । सीके फूसा नं
इमित्त विशिष्ट फल लाभ मजू । तर दान याःपि थःथितिपिन्त
ला निबम्मानुकूल दान कुशल जू वं ।

परलोक जुया वंम्ह व्यक्ति थःगु छेँ माँ शहरया
सःसःतिक गल्ली गिल्लि जुइ च्वने याना नये मखं त्वने मखंगु
प्रेत योनी (भूत चा, ख्याः चा, पिसाच चा) जुया च्वन धाःसा
ल्वना च्वंपि थःथितिपिसं भोजन, चीवर आदि दान प्रदान
याना “थुगु दान परलोक जुया वंम्ह माँ-बा, थःथितियात
जुइमाः; परलोक जुया वंम्ह (माँ-बा थःथिति) फलानाम्ह

सुखी जुइमाः” “थुगु कुशलयात लय् लय् तातां साधु घायेमाल, सम भागं कुशल लाभ जुइक पुण्य इना का, पुण्य इना बिया च्वना” धका घया पुण्य इना बीबले इपि प्रेततयसं खन ताल सिल धाःसा साधु अनुमोदन याना वस्त्र नसा त्वंसात देवपुत्र देवपुत्रीपिसर्थे लाभ याना काये फु । थःगु निति दान प्रदान याना च्वन नं मखन मताल साधु घाये मफुत धाःसा लाभ जुइ मखुनि । उकि परलोक जूम्हसित उद्देश्य तथा “दक्खिणा” बान यायेगु अवस्थाय् दान याये न्हावः हे गुगुं थासय् श्मशान आदिलय् वना “थौं दान प्रदान यायेगु जुया लिना वा” धका निमन्त्रण याना छेँ सःता हइगु जुया च्वन । उगु कुशलयात अतिकं तापाःगु न्हापा न्हापायागु जन्मय् प्रेत जुया वःपि पुलांपि थःथितिपिसं नं साधु घाये फत धाःसा भाग लाभ जुइगु अबसर दु । उकि सुं छम्ह परलोक जुइबले थःगु छेँ हे परलोक जूगु दिनं निसें दान बिया पुण्य तोता बीगु विधि बालाः जू ।

न्हेनुब्बः तयेगु गुलि गुलि थासय् थःथिति छम्ह परलोक जुइगु अवस्थाय् न्हेनुब्बः तयेगु चलन दु । उकथं तयेगुली खास कारण ला— “मनू सिना वनीबले कर्म वांछ्वया छ्वइगु जन्मय् तुरन्त सरे जुया मवसे पुलांगु जन्मय् दया च्वंगु छेँ व थःथितिपिनि लिक्क चाःबाः हिला स्वस्वं न्हेनु तक च्वनीगु खः” घयागु धारणा दु । उकि न्हेनु पूवनीबले “मेगु जन्मय् सरे जुइ त्ययेका न्हापायागु जन्मया

(८६)

थःथितिपिसं याइगु कुशल कर्मयात लय् लय् तातां साधु
अनुमोदन याना भिगु जन्मय् थ्यंक वनेमाः” धका उद्देश्य तथा
(७) नु दयेका तिनि व्वः तइगु जुया च्वन ।

नीति नियम मखु वास्तवय् उकथं भाःपिया आशक्त जूगु
अनुसार (७) नुति तक थःगु छेया
सःसःतिक पिया चाःचाः हिला च्वनी मखये धुंकल । कर्म
व्यवस्था याःगु जन्मय् तुरन्त हे हिला वनीगु खः । नर्कय्
वनीम्हसित कर्म पिया लना च्वनी मखुत । तुरन्त हे पतन
जुइका बी । स्वर्गय् वनीम्ह व्यक्तिक नं पुलापि थःथितिपिन्त
दया माया तथा च्वनी मखु । छेया सःसःतिक च्वना थुगु
जन्मया थःथितिपिसं याइगु कुशल कर्मयात आशा कया लना
च्वनीम्ह ला प्रेतयोनी थ्यना च्वनीम्ह जक जुल । उर्कि न्हेनु
पुला वनीथाय् तक पिया च्वनीगु नीति नियम मखु । सिना
वंग दि निसें फयां फक्व कुशल कर्म याना पुण्य इना बीगु हे
जक नीति नियम लिसे त्वः जू ।

च्यप्यद्वः प्रेतत थुगु कल्पं लिखतं त्याःचाः याना यंकल
घाःसा ६२-गू कल्प न्हापा “फुस्स” धयाम्ह
तथागत प्रादुर्भावि जुया बिज्यात । उम्ह तथागतया किजा
राजकुमारपि स्वम्ह श्रीसम्पत्ति दक्वं कोषाध्यक्ष व कर
अधिकारीयात लःल्हाना बिया थी थी कथंया ज्या-खँत घाये
माःमाःगु घाये धुंका निजी विश्वासी च्योत द्वःछि लिसेंतुं
वर्षावास स्वला यंकं दश शील समादान याना विहारय्

च्वंच्वन । अभिभार लःल्हाना कया बःपि अधिकारी मन्त्री-
त्तयसं बुद्ध प्रमुख संघपि व राजकुमारपिनि परिषद्पिन्त समेतं
जोरजाम याना सेवा टहल याना च्वंच्वन ।

अबले तःधं चीघंगु ज्या-खंत बहन याना थुइ खुने
याना च्वंपि अधिकारी मन्त्रीतय् थःयित्तिपि चय्प्यद्वः
(८४,०००) ति दया च्वन घाइ । इमिसं संघपिनि निति
थुइ खुने याना जोरे याना तथा तःगु नसा त्वंसात संघपिन्त
दान याये न्ह्यवः न्हिथं धयार्थे काय् न्ह्यायपिन्त नं नके त्वंके
याइगु, थःथपिसं नं नइगु याःगुलि थुगु कल्पया शुरु शुरुइ हे
सकलें प्रेतत नये मखं त्वने मखं जुइका च्वने माल । [थुगु
कथावस्तुयात बःकया मेपिसं दान बीगुली थःपिसं न्ह्यवः
न्ह्यवः नये मलायेक मस्तय्त नं नके मलायेक होश तयेगु
याये माल ।]

अनं लिपा प्रादुर्भाव जुया बिज्याकपि तथागतपिथाय्
बना वना नये त्वने खनीगु समय निवेदन याः वंबले “गौतम
तथागत प्रादुर्भाव जुया बिज्याइबले छिमि थः जुया वये नंम्ह
कर अधिकारी बिम्बिसार जुजु जुया दान बीबले छिमित पुण्य
इना बी, अबले छिमिसं नये त्वने खनी” धका आज्ञा दयेका
बिज्याःगु जुया ताकाल तक आशा काकां लना च्वंच्वंगु जुल ।

अनं लिपा फी तथागत प्रादुर्भाव जुया बिज्याना
बिम्बिसार जुजुं दकसिबे न्हापां दान प्रदान याना नके त्वंके
याकूगु अवस्थाय् पुण्य इना बी मलाःगु जुया पुण्यभाग लाभ

(८८)

मजूगु जुया सःपिकया शरीर प्रकट याना वयन । बिम्बिसारं
जुजुं नं बुद्धयाथाय् वया कारण निवेदन याःसेलि सम्पूर्णं
कारण कना बिज्याःगु जूया निति हाकनं छको भोजन
चीवरादि दान याना पुण्य इना ब्यूसेलि तिति साधु अनुमोदन
याःगु जुया प्रेतयोनि मुक्त जुया दिव्य नसा त्वंसा पुंसात
लुया वःगु जुल धाइ ।

होश याये बहः पुलांपि थःथितिपिन्त उद्देश्य याना दान
प्रदान यायेगुली थःमं स्वयं शील समादान
याना शीलवानयात दान याना पुण्य इना ब्यूसा तिति पुण्य
भाग लाभ जुइगु सम्भावना दुगु जूया निति बांबांलाक होश
याये बहः जू । शीलवान व्यक्तियात ल्यये मसल वा ल्ययेगुली
मच्छाः पहः वयेका च्वन घाःसा सकलें संघपिन्त उद्देश्य तथा
दान प्रदान याना पुण्य इना बीगु याये लवः जू ।

“संघ” घयागुली भिक्षुसंघपि यक्व मुनेवं तिति “संघ”
घका तती तयेगु मखु । भिक्षु छम्ह हे जूसा नं थःमं “संघयात
दान बिया च्वना” घका संघयात उद्देश्य तथा भोजन छच्छाः
दान याःसा नं सांघिकदान जुइफु । आपालं भिक्षुपिन्त
निमन्त्रण याना दान प्रदान याइगुली ला विशेष धाये माःगु
हे मन्त । अनं हानं— परलोक जूम्हसित प्रतिफल लाभ जुइके
बी मास्ति वःगु छन्द द्वारा कुशल कर्म यायेगुली छुं गुगुं कथं
नं गुण प्रकाशन यायेगु व्वयेगु दुमथ्याइ कथं नं होश तये
वहः जू ।

अञ्जली करणीय गुण वर्णन

अञ्जली करणीय मुणं “ल्हाः विन्ति यायेगु यायेः योग्य जू” धयागु अर्थयात क्यना च्वंगु दु ।

आर्य संघ समूहं सम्पूर्ण लोक्य दुपि मनुष्य देव ब्रह्मा सत्त्वपिसं प्रसन्न प्रफुल्लित व सम्मान पूर्वक क्वच्छुना आदर गौरवं युक्त जुया ल्हाः निपां कपालय् ध्यंक थंछ्वया अभिवादन प्रणाम याइगु ग्रहण याना काये योग्य जू । पृथग्जन संघपिके ला आदर गौरव तये योग्य जुइक शील, समाधि व प्रज्ञा गुण मन्त धाःसा मनुतयूसं आदर गौरव तइगु कारणं थःपिनि प्रति तःधंगु ऊयातूगु अभिभार द्यतं वइगु सम्भावना दु । विसुद्धि मग-य् वया च्वंगु क्वय् च्वंगु गाथा अतिकं संवेग लुइके बहःगु गाथा लः । *Dhamma.Digital*

पिण्डोपिस्स अयोगुलो,
अयोपट्टोव चीवरं ।
विहारो अयोकुम्भीव,
सत्तिवेधोव अञ्जलि ।

अस्स=उम्ह शीलशिक्षा बांलाक परिशुद्ध मजूम्ह,
पृथग्जन मभिगु जातयाम्ह भिक्षुया; पिण्डो पि=दायक
दायिकापिसं श्रद्धा थना, सदां दान प्रदान याइगु नसा भोजन
नं; अयोगुलोव=ह्याउंसे राके जुइक मि छ्वया च्वंगु नंग्वारा
समान जुया च्वन । चीवरं=म्हय् पुना तइगु चीवर नं;

(१०)

अयोपट्टो व=तचोगु वेग दया मिया रापं डन्के जुया च्वंगु
नैपाता समान जुया च्वन । विहारो=जुइ दने फेतुइ गोतुले
यायेगु थाय् विहार; अयोकुम्भीव=छ्वाख्यरं जाज्वल्यमान
जुया ह्वाना ह्वाना छ्वाया च्वंगु नैखासी समान जुया च्वन ।
अञ्जलि=सम्पूर्ण मनुष्यपिसं प्रसन्न प्रफुल्लितगु चित्तं क्वछुना
सस्कार सम्मान पूर्वक लहात जोजलपा नमस्कार याइगु;
सत्तिवेधोव=प्वालाक्क प्वालाक्क तेज पिहाँ वया च्वामुसे
तीक्ष्णगु च्वका दुगु भालां सुत्तु मत्तु सुइका च्वनेगु समान
जुया च्वन ।

थःगु शील शिक्षा पूमवंसा भिक्षुभावय् च्वनेगु हे नं
योग्य मजू । भिक्षुभाव धयागु अत्यन्त विशालगु विशिष्टगु
वरयात उद्देश्य तथा भावी अग्रश्रावक, महाश्रावकपि, बोधि-
सत्त्वपि लिसे जक, अथवा निर्वाणयात याकनं याकनं लाभ
याये मास्ति वया संसार खना विरक्त जूपि सत्पुरुषपि लिसे
जक उचित जू । फासां फुसुं च्वना फितफात जुया च्वनीपिन्त
बुद्धशासन त्वः मजू, पाय्छि मजू ।

अनुत्तर पुञ्जक्खेत्त गुण वर्गान

अनुत्तर पुञ्जक्खेत्त गुणं “भिगु पुसा ह्वला पीया निंति
उत्तम पवित्रगु बुँ बालि समान जुया च्वन” धयागु अर्थयात
त्रयना च्वंगु दु ।

आर्यं संघं भिगुं बांलाःगु बुँ बालि समान खः ।
 कुशलकर्मीपि ला बुँ बालि थुवाः समान जुल । कुशलकर्मीपिसं
 याना च्वनीगु दान, समादान याइगु शील, भाविता याइगु
 भावना कर्मस्थान सफल सार युक्तगु पुसा समान खः ।

बुँ बालि ज्यायेगु पीगुली सिमा घाय् आदि बिघ्न
 बाधा मदया परिशुद्धगु बुँ बाली पीगु ह्वेलेगु पुसात वृद्धि
 विरुद्धि विशाल व तःथ्वाय् जुया वइथें, कुशलकर्मीपिसं दान
 प्रदान याइगु आदि पुसातयत् क्लेश मलमूत्रं अलगगु परिशुद्धगु
 आर्यसंघय् पिया ह्वेला व्यूसा तिनि लिपा लिपायागु इलय्
 अतिकं विशालगु प्रतिफलत अनुभव याये दइगु खः ।

उकिं थौं कन्हे आर्यं संघं धका बांवांलाक सी सी
 दयेक प्रकट मज्जुलिं याना आपालं संघपि लिसे सम्बन्ध दुगु
 कथिन चोवर दान यायेगु भोजन दान यायेगु आदि ज्या-खँय्
 परिनिर्वाण जुया बिज्याये धुंक्पी संघपि व बुद्धशासन
 छगुलिसं दुपि संघपिन्त उद्देश्य थाना दान प्रदान याये माल ।
 छम्ह निम्हसित दान यायेगुली ला शील समाधि प्रज्ञा बांलाक
 पूर्वपि व्यक्तिपिन्त ल्यया दान प्रदान याःसा तिनि आपालं
 आपालं फल लाभ जुइ फइ; पृथग्जन सत्पुरुषपि नं श्रोतापन्न
 सरह धयार्थे हे थातय् ला जू ।

लाजा देवकन्या कथावस्तु भगवान बुद्धया पालाय् गरीबम्ह
 मय्जु छम्हसिनं बुँइ पिवाः
 च्वं च्वं न्हिनेसिया नयेत धका ताय् सिया तयातल । आयुष्मान

(१२)

महाकश्यप स्थविर नं निरोध समापत्ति दना गरीबम्ह मिसा
मन्नायात खंगुलि जंगलया बुँ पाखे भिक्षाटन याः बिज्यात ।
मिसा मचां थः नयेत धका हया तःगु ताय् वया दान याये
धुंका लय् लय् तातां थःगु दानयात लुमंका लुमंका बुँ पिवाः
चवनेगु बल्चा पाखे लिहाँ वःबले द्यागिमय् थ्यंका सर्प न्यागुलि
तुरन्त हे सिना वन । उगु अवस्थाय् थःगु कुशल कर्मय्
लय्ताःगु चित्तया छाप लगे जुया च्वंगुलि आपाः कष्ट मस्यूसे
देवलोक्य् थ्यना ताय्या किकिणि जालत यान्तां प्यान्तां खाया
तःगु भूवनय् देवकन्या जुया “लाजा देवकन्या” धका प्रख्यातम्ह
जुल ।

अनं लिपा आयुष्मान महाकश्यप स्थविरयात आपालं
धन्य भाःपा तःवं चीबंगु सेवा याना बी मास्ति वःगु कारणं
याना वस्पोलया निवास स्थान गुफाय् वःबले वस्पोलं सेवा
याके बिया बिमज्याःगुलि ख्वख्वं देवलोक्य् लिहाँ वंबले
भगवान बुद्ध खंका बिज्याना उपदेश बिया बिज्यासेलि
“श्रोतापन्न” भावय् थ्यंक वन । थुकथं आर्य संघ कुशल कर्म
धयागु पुसा पी ह्वलेया निति ज्वः मदुगु भिगु बांलाःगु बुँ
बालि समान जुया च्वन । [धम्मपद-अट्टकथा, पापवग्ग ।]

थुगु कथावस्तुइ भतिचा ताय् दान न्यूगुलि याना
दिव्य सुख ऐश्वर्य लाभ जूगु जक मखु, श्रोतापन्न जूथाय् तक
विशालगु महानगु विशिष्ट फल लाभ जूगु वंगल सिमा पुसा
पिना थपाय् माःगु वंगलसिमा बुया वःगुथे जूगु जुया “वंगल

पुसाति जक दान बिल धाःसा वंगलसिमा पाय्माः जुइक फस दइगु खः” धका धायेगु ल्हायेगु याना वया च्वंगु खः ।

प्रेरणा थुगु जन्मय् तःतःधंगु अकुशल कर्मत याये मलायेक संयम याना प्रयास व प्रयत्न पूर्वक पारमी पूर्ण याना वन धाःसा भिगु सुगती थ्यंकेत च्वद्यला वने फइ मखुत । धात्थे हे इच्छा जुल धाःसा निर्वाण लिसे तकं सःति धुं कल ।

थुगु वर्तमान जन्म अत्यन्त महत्वपूर्णगु जन्म खः । थुमु जन्मय् प्रमादी व बेहोशी जुया फासां फुसुं च्वना बन धाःसा संसारं उन्मुक्त जुया वने निरति आशा यायेगु तापाना वनी । थुगु जन्मय् जोरदार नक्सां उद्योग यात धाःसा ला उच्चश्रेणी थ्यंक वनेत नं थाकू मजू, संसारं मुक्त जुइत नं थाकू मजू । अथे जुया म्हति म्हति मनोभावना उच्च व श्रेष्ठ जुइक व्यवस्था याना विशेष रूपं अकुशलतय्त निरीक्षण याना क्यना चये धुंगु कथावस्तुयात बःकया भिगु कुशल कर्मय् न्हिथं कोशिस याना यंके माल । उकथं कोशिस याना यंका मनोवृत्ति भिम्ह व्यक्ति जन्म जन्म पतिकं सत्पुरुषपि लिसे ध्वःदुया इपि सत्पुरुषपिनि पाखें बांलाःमु अववाद प्राप्त याये फइगु जुल । उमु अववाद अनुरूप जुइ च्वने यात धाःसा अपायय् पतन जुइ मफुसे तनंतं पारमी प्राप्त याये फइगु जुल ।

सत्पुरुष धयाम्ह— (१) पञ्चशील सुरक्षित जूम्ह,
 (२) पञ्चशीलय् दुमथ्याःगु दुश्चरित्रं विरत जुया च्वनेगु बानि दुम्ह, (३) ईर्ष्या मात्सर्य उत्पन्न मजुइ कथं होश तइम्ह,

(९४)

(४) दान आदि पुण्य क्रिया वस्तुयात फक्व फक्व संचय यायेगु बानि दुम्ह खः ।

त्रिविध शासन

१-परियत्ति सासन=पालि व अर्थकथा ग्रन्थत ।

२-पटिपत्ति सासन=उपदेश अनुरूप आचरण, उद्योग व अभ्यास यायेगु ।

३-पटिवेध सासन=मार्ग, फल व निर्वाण धर्मयात सीकेगु (लाभ यायेगु ।)

संघपि शासन मखु, शासन भारवाहकपि जक खः । इपि शासन भारवाहक जुयाच्चपि संघपिनिगु अभिभार व कर्तव्य ला उपरोक्त त्रिविध शासनयात स्वयं उद्योग व अभ्यास यायेगु, मेपिन्त थुइक स्यने कने यायेगु उपदेश बीगु द्वारा तना म्हना मवनि कथं संरक्षण यायेगु खः ।

थुगु त्रिविध शासनयात लोप जुया मवनि कथं भगवान बुद्धया इलनिसें ग्रन्थ वाङ्मय सः—स्यूपि प्रज्ञावान श्रमण संघ समूहं दुःख कष्ट सिंया ग्रन्थ वाङ्मय रचना यायेगु द्वारा, तनंतं ग्रन्थ वाङ्मय स्यने कनेगु द्वारा, उपदेश अनुरूप आचरण, उद्योग व अभ्यास यायेगु द्वारा, व दायक दायिका-पिन्त उपदेश बीगु द्वारा परम्परागत कथं बहन यावा बिज्याना च्वंगु जुल । बुद्ध-शासन स्थिर यायेगु विषययात

होश तये लाइगु अवस्थाय् ग्रन्थकारक गणवाचक महास्थविर
 सयादोपि विशेष रूपं श्रद्धा प्रसन्न तये बहः जुया च्वन । उकि
 ग्रन्थ सः—स्यूपि प्रज्ञावानपिन्त “बुद्धया थासय् तथा भगवान
 बुद्धया पलेसा शासनकारक धर्मदूत व्यक्तिपि” धका च्वछाया
 तःगु खः ।

शासन बहन याना बिज्याःगु विधिक्रम

न्हापांगु संगायन आरुढ भगवान बुद्ध परिनिर्वाण जुया
 बिज्याये धुंका लिपा (७) नुति
 दयेका आयुष्मान महाकाश्यपया न्होने छम्ह भिक्षुं अयोग्यगु
 कथन द्वारा भगवान बुद्धयात आरोप लगे याःगु कारणं
 परिनिर्वाणं लिपा प्यला दयेका आयुष्मान महाकाश्यपं स्वयं
 थःमं नेतृत्व याना पिटकयात व्यवस्था याना संगायन आरुढ
 याना बिज्यात । [सकलें छपुचः मुना मिले जुइक पाःलाक
 ब्वनेगुयात “संगायन आरुढ यायेगु” घायेमाः ।]

निगूगु संगायन आरुढ अनं लिपा सच्छि दँति दसेलि गुलि
 गुलि भिक्षुपिसं दां ध्येवा दान काःगु
 कारणं याना “आयुष्मान महायश” यागु प्रेरणा अनुसार
 निगूगु संगायन हानं आरुढ याये माल ।

स्वंगूगु संगायन आरुढ अनं लिपा भगवान बुद्ध परिनिर्वाण
 जुया २३५-दँ दुबले धर्माशोक

(१६)

जुजुया पालय् बुद्ध-शासनय् दुने दुहाँ वया तैथिकपिसं स्यंक वःगु कारणं “आयुष्मान् मोग्गलिपुत्त तिस्स” प्रमुख जुया स्वंगूगु संगायन हानं आरुढ याये माल ।

प्यंगूगु संगायन आरुढ उगु संगायन आरुढ याये धुंका बुद्ध-शासन श्रीलङ्का द्वीप व थाय-थासय् न्यना वःगु जुया सुवण्णभूमि (तथ्वन्) म्यान्माः राष्ट्रय् तक नं थ्यंक वःगु जुल । श्रीलङ्का द्वीपय् बुद्ध-शासन अतिकं उन्नति व विकास जुया वःबले “ब्राह्मण तिस्स” डामरिक भय उत्पन्न जुया वया नगर ग्रामत अशान्त जुया वःगुलि आपालं हे भिक्षुपि मध्यमदेश भारतय् सरे जुया वन ।

अबले ख्याति प्राप्त गुलि गुलि ग्रन्थविद् संघपि श्रीलङ्का द्वीपय् त्यना च्वनतिनिगु जुया आपालं मनूत नं जंगलय् जंगलय् सुला सुला च्वंगु जुया प्रमाण मिले जुइक भिक्षा भोजन दइगुयात ला छखे हे ति नये ज्यूज्यूगु फलफूल हःहि तक नं साविक बमोजिम दान् अये फूपि मदुगुलि गबलें गबलें नसा त्वंसा लाभ मजू । तर कण्ठस्थ धारण याना तःगु ग्रन्थ वाङ्मयतय् त्वःमना वनी धका ग्याःगुलि लखं प्याःगु फिसःया फांतय् ग्वतुला छाति हिसे मच्चक छासी द्योने प्याःगु फी तथा पिटकतय् पाठ व स्वाध्याय यायेगु द्वारा वहन याना बिज्यात । [अतिकं वीर्य बःलाना शासनय् आपालं उपकार दुगु जुया च्वन खनिसा ।]

अनं लिपा डामरिक भय सिच्चुसे शान्त जुया वंबले

संघपि श्रीलङ्काय लिध्यंक बिज्याःसेलि लिपा लिपायागु इलय्
 आःथे महाभय लुया वल घाःसा भविष्ययापि व्यक्तिपिसं
 पिटक इत कण्ठस्थ धारण याना तये थाकुइगु खंका बिज्याना
 परिनिर्वाण जुया बिज्याये धुंका लिपा ४५०-ति दैय् वट्ट-
 गामणि जुजुया पालय् पिटकयात ताडपत्रय् च्वके बिया हाकनं
 चतुर्थं (प्यंगूगु) संगायन आरुढ याना बिज्यात । [प्यंगूगु
 संगायन याये न्ह्यवः तरु थौं कन्हेथे आखनं च्वया मतःसे
 कण्ठस्थ यायेगु कथं धारण याना बिज्याःगु जुया च्वन ।]

पञ्चम संगायन आरुढ प्यंगूगु संगायन आरुढ याये धुंका
 बर्मा (म्यान्मा) देशय् तथ्वन् नं
 पगान् पाखे शासन स्वाना अवा राष्ट्रय् “स्वेनान् च्योशियङ्क
 नरपति” जुजुया पालय् ध्यंबले “त्वहान्-म्वाः” घयाम्ह स्यान्
 जाति खलबल मचे याना प्रशासन चले याः वसेलि बुद्धशासन
 चिलाय् मलाय् दना ग्रन्थतय्त मि छवयेका आपालं आपालं
 भिक्षुपिन्त स्याःगु जुया सः स्यूपि जक हे स्वसलं मयाक उकी
 लात घाइ । अबले ल्यंपि भिक्षुपिसं ग्रन्थ वाङ्ममत मुंकूगु
 अवस्थाय् विनय न्यागू ग्रन्थत मध्यय् परिवार पालि माले
 मफया च्वसेलि गुलिखे गुलिखे समय बीका मात्तु मासेलि
 तिनि कण्ठस्थ वःम्ह अरण्यवासी भिक्षु “आयुष्मान दीप” यात
 लुइका सारे याना ल्हया काःगु जुया च्वन ।

उकथं उद्योग वीर्यं दयेका म्यान्माः सयादो संघपिसं
 बहन याना बिज्याःगु जुया मिङ्क डुन् जुजुया पालय् “न्यागूगु

(१८)

संगायन आरुढ यायेगु स्थिती ध्यनी कथं राज विभूषण प्राप्त
सयादोपिसं संशोधन याना शिलालेखय् आरुढ याना बिज्यात ।
उम्ह जुजु द्वारा बुद्ध-शासनयात च्वछाया संग्रह याःगु कारणं
थौं कन्हे म्यान्माः राष्ट्रया शासन अभिधर्मं पक्षय् व विनय
पक्षय् मेमेगु राष्ट्रय् दुगु शासनय् स्वया अत्यधिक रूप वांलाना
च्वंगु जुल ।

विशेष रूपं होश कीसं गुलि गुलि अन्य धर्मावलम्बीपिनिगु
शासन प्रचार विधियात होश याये बहः
जू । गुलि गुलि अन्य धर्मावलम्बी दातापिसं दां ध्येवा आदि
दान प्रदान याइबले शासनयात जक बीगु जुया च्वन ।
व्यक्तियात मब्यू । भिक्षु अनागारिका धायेका च्वंपिसं नं
थःपिनि नसा त्वंसा पुंसायात माक्व बाहेक अप्वः इच्छा
मतःसे सम्बन्धित ज्या-खंतय्त जक अभिभार विया तःगु
अनुसार याना च्वनीगु खः । उकि इमिगु शासन न्यंकभनं
प्रसार जुया च्वंगु दु । बुद्ध-शासनानुयायीपिसं ला व्यक्तियात
दान याइगु जुया च्वन । दान दातव्य उपयोगय् वः मवः
मात्र तक नं बिचाः मयाःसे आपाःसिनं दान विया च्वनीगु
चीज वस्तुयात हे जक दान बीगु जुया च्वन । दान ग्राहक
पक्षय् नं शासन वृद्धि जुइगु ज्या याइम्ह व्यक्ति बुलुहुँ बुलुहुँ
पाः जुया बल । थःगु वृद्धि जुइगुयात जक याना यंकीपि
आपाः जुया बल । अथे जुया भविष्ययापि बिचाः याये
सःपिनि पालय् विधिपूर्वक दान याना नियमबद्ध जुइ कथं

(९९)

वयंगु कंगुयात जक घ्यान विया अशरण याइपि शासन
प्रचार याइपि दायक दायिकापि शासन अभिभार कुवीपि गुरु
आचार्यपि आपाः लुया वये माल ।

थुलि तकयागु वचनक्रम द्वारा संक्षिप्त बुद्ध-जीवनी व
बुद्ध-धर्म संघ त्रिरत्न गुणतयुगु विषययात वयनीगु काण्ड जुया
च्वंगु “बुद्ध शिक्षा अभ्यास कक्षा” काण्ड (२) यात अन्त
याना ववचायेका च्वनागु जुल ।

★★★